

ALAPSZÍNEK
ALAPSZÍNEK
ALAPSZÍNEK

ALAPSZÍNEK

A Budai Rajziskola könyve

 BUDAI
RAJZISKOLA

ALAPSZÍNEK

A Budai Rajziskola könyve

 BUDAI
RAJZISKOLA

Felelős kiadó: Lázár Zsuzsa intézményvezető
Budai Rajziskola – Alapfokú Művészeti Iskola és Szakgimnázium
Szerkesztők: Lázár Zsuzsa, Szombathelyi Réka, Kollárik Marianna
Grafika: Ulrich Sára
Fotók: Asztalos Tamás, Lisztes Edina, Illés Barna,
Petró Bálint, Rapcsák Krisztián, Szombathelyi Réka,
Taskovics Dorka, Ulrich Sára
Portrék: Lisztes Edina
Képfeldolgozás: Asztalos Tamás, Cserepes Tünde,
Gadácsi Tibor, Lisztes Edina, Ulrich Sára

Minden jog fenntartva
Budapest, 2017

Betűtípusok: SangBleu Sans & Serif & Kingdom
Suisse Condensed
Nyomdai munkák:
MS Mester Kft.
Papír: PERGRAPHICA High White Rough 150 g/m²
Borító: PERGRAPHICA High White Rough 300 g/m²

A könyv megjelenését a Magyar Művészeti Akadémia támogatta.

ISBN 978-615-00-0462-4

ALAPSZÍNEK

A Budai Rajziskola könyve

BUDAI
RAJZISKOLA

Az elválasztó oldalakon megjelenő rajzokat készítették:

Jármai Boróka és Ferenczi Fruzsina
/ Alapvetések /
Ferenczi Fruzsina és Márfai Dalma
/ Alapfokú művészetoktatás /
Madari Kinga / Szabadiskola /
Bajnok Anna, Váczy Zsófia, Bányai Zsófia,
Horváth Mátyás
/ Művészeti Szakképzés /

BEVEZETŐ

Előszó - A perspektíva ürügyén _____ Orosz István	6
Alapvetések _____ Formanek Zsuzsanna	9
Iskolaportré _____ Lázár Zsuzsa	11

ALAPFOK

Az alapfokú művészetoktatás sajátosságai 15

Tanári írások

A rajzi fejlődés útja _____ Mózessy Egon	17
Tér-alakítás, vizuális alkotó gyakorlatok _____ Dévai Zsófia	19
Meghatározó alkotásélmények _____ Fábián Noémi	21

SZABADISKOLA

A szabadiskolai tanfolyamok rendszere 31

Tanári írások

Találkozás a valósággal _____ Füleki Zsuzsa	35
Divat a rajzolás - tini divatrajz _____ Dévai Zsófia	39
A rajzi médium lehetőségei _____ Donnák János	41
Hát, nem gondoltam volna! _____ Appelshoffer Péter DLA	43
A képi kifejezés gazdagsága _____ Kelemen Marcel	47
Az alkotó pillanatok megélése _____ Breznay András	49

SZAKKÉPZÉS

Középfokú művészeti szakképzések 51

Tanári írások

A vázlatfüzet _____ Füzes Gergely	53
Gondolataim a művészettörténet órákról _____ Latin Anna	55
A valóság újrateremtése _____ Lelkes András Gergely	57
A nagymama ruhásszekrénye _____ Balla Lajos	63
Téri szerkezet és képszerűség _____ Kemény Péter	65
Az előre nem látott körülmények dicsérete _____ Asztalos Tamás	67
Szakmai angol nyelvfejlesztés _____ Bodó Bence Levente	69
A technológia egészséges függésében _____ Gadácsi Tibor	71
Hozzávalók a fotográfia tanításához _____ Lisztes Edina	73
Fotogram, mint a fotográfus képzés elemi egysége _____ Illés Barna	77
Szelídített fotográfia elmélet _____ Lódi Virág	83
Médiafotográfia _____ Pálfalusi Attila Viktor	85
Lehetőség és lendület _____ Gera Noémi	87
Feladatunk a szakképzésben _____ Hajdu László	89
Az ötvösség ötletbirodalma _____ Egri Zoltán	91
A fémek sokszínűsége _____ Balázs Marianna	93
Régi-új és retro a grafikában _____ Kováts Borbála	95
Kereslet-kínálat a grafikus képzésben _____ Szalay György	97
Szakmai tőke/súly _____ Ulrich Sára	101
Tudatosodó képnelv rajzi alapokon _____ Lelkes András Gergely	103
A személyesség mindenekelőtt _____ Borsa Aliz	107
Az Alkotás utcai BRIós receptje _____ Lerch Péter	111
A képi kommunikáció elemei _____ Pálfi György László	113
Tervezek, tehát gondolkodom _____ Vörös-Skrapits Borbála	115
A grafikai tervezés komplexitása _____ Ferenczi Anita	119
Tervezés láthatatlan elemekkel _____ Hegyi Béla	121
Életrékek, tanáraink és munkatársaink	122

A perspektíva ürügyén

A szem a látás szerve, a művészetek szimbóluma, a vizuális kommunikáció eszköze.

A világ megismeréséhez, de félreismeréséhez, a megtévesztő illúziók befogadásához is a szemem át vezet az út. Ablak és tükör egyszerre. Nyílik kifelé és befelé is. „A szem, amellyel lsten nézem, ugyanaz a szem, mint amellyel lsten néz engem.” Egy európai misztikus, a német Eckhart Mester írta ezt a szépséges mondatot valamikor a 13. században, de úgy érzem, a zen mesterek buddhista bölcsességei közt is ráakadhattam volna. Persze, ha megkérdeznék mit jelent, nem biztos, hogy el tudnám magyarázni, de ha nem kérdezik, akkor értem, mint Ágoston az időt, vagy legalábbis szívesen meditálok róla.

A szem a magamfajta rajzoló számára jelkép és munkaeszköz is, ha a szemszög gondolkodunk, a nézőpontra, onnan már csak egy lépés a perspektíva. Rajzolóként van némi fogalmam a perspektíváról, a nyelvújítók így magyarázták: távlatban. Olykor azt hiszem, hogy az üres rajzlapon elkezdett vonalak irányát ismerem a látómezőn kívül is, képes vagyok megsaccolni, hol metsződnek majd össze, és azt is, hogy mikor. Tudok az ortogonálisokról, a horizontról is, és persze tudok, hogyne tudnék az enyészpontról, bár olykor megpróbálok elfelejteni. A perspektíva felfedezése és használatba vétele nem csak a mű-

vészetet változtatta meg. „Felerészben geometria, felerészben filozófia” – definiálták már a reneszánszban. A világ változott meg általa, az addig közösen érzékelt és mindenki számára egyformának tapasztalt világ. Nyilvánvalóvá vált, ha változik a nézőpont, megváltozik a látvány is, fölborul a kép minden eleme – és kiderül, hogy semmi sem örökérvényű többé. Azok az egyenesek, az a sík, azok a metszéspontok, az a tér, mind-mind a magányos szemlélő pillanatnyi helyzetének csalóka függvénye csupán. Oda a világ kényelmes objektivitása: különbejáratú individuális világocskákra hullik szét minden. Mintha a Teremtő felelőssége zuhanna át hirtelen az első perspektivisták gyenge vállára. Átélik, hogy

őnerőből képesek a teremtésre, ám azt is, hogy a tökéletesség vágya illúzióvá oszlik – vagy legalábbis a végtelenbe húzódik vissza. Ott a festmény síkján, az ortogonálisok találkozási pontjában matematikailag bizonyíthatóan, ám józan ésszel alig elképzelhetően, ott a világ végtelensége. A perspektívarács – még ma is érezzük, az akkoriak számára még nyilvánvalóbb lehetett – szinte képi szimbóluma a végtelenségnek. A „végtelennel” éppen szemközt, a gúla csúcsában pedig az a bizonyos pont, a szem, „szemünk szöge”, fölfedeztetik az „Én”. Az individuum, a magára maradó ember. Elismerem, túlzásnak tűnhet az európai művészet fejlődését meghatározó, és más földrészek ábrázolási szokásaitól merőben idegen perspektivikus ábrázolást okolni azért, hogy a közösségi élet, a társadalmat összefogó erők gyöngébbek errefelé, mint a világ más tájékán. Képzőművész vagyok, nekem ilyesmire jár az agyam. Ha mondjuk, mezőgazdász lennék, akkor bizonyára a gabonatermelő nyugat és a rizstermelő kelet közti különbségben, a kétféle gazdálkodási formához szükséges társadalmi egymásrautaltság eltérésében vennék észre hasonló tendenciát.

Elismerem, nincs könnyű helyzetben, ha valaki a vizuális művészetek tanítására vagy tanulására adja a fejét, vagyis az a bizonyos szem, a perspektíva jele van emblémaként az iskolatáskájára hímezve. Paradox helyzettel kell szembesülnie, nap mint nap birkóznia. A művészeti hagyományok közösen megélt tapasztalatait kell továbbadni, tovább vinni úgy is, hogy tudja, ezek a hagyományok, ez a tradíció épp a különbözőség paradigmája. Lehet-e, kell-e egymásra koncentrálnunk, miközben minden tettünk az egymástól való különbözős mentén rendeződik?

A kultúra az egymásra figyelés nagy hálója, ha jobban tetszik egy web, egy www, atomi kötések sűrű hálózata. Amikor a kultúrát emlegetem, általában a művészetek jutnak eszembe, ilyesmivel foglalkozom, ilyen körökben mozgok, néhány szeletéhez tán konyitok is, de persze ideértődik az a szélesebb környürlás, amelyben a tudomány, a technika, a vallás konstellációja is bent foglaltatik. A kultúra az, ami az egyedeket személyiséggé formálja, vagyis ami nézőpontoktól megosztott, klasszikus perspektíva tanulmányokon iskolázott különbözőségünket mégiscsak közelebb hozza. A különbözőség vonzalmakat és ellenszenvet indukál, ezekből a vonzásokból és taszításokból születő mágneses erőter müködteti a világot. Ilyen egyszerű. Egyszerű?

Az állami szabályzók és a piaci kényszerek bármily bölcsen eszeltetnek is ki, önmagukban nem sok hatással vannak a társadalmi kohézióra. Belső, spirituális törvények azok, amik a nemzetet teszik. A nemzet a kultúrához való kapcsolatán keresztül identifikálja magát, úgy ahogy a hagyományokhoz viszonyul, és ahogyan jövőképet vizionál. Ez az a fogalom, amely képes összefogni a társadalmat, sokkal szélesebb gyűrt rajzolva az emberek csoportja köré, mint a politikum által kijelölt körök. A közösen megszenvedett sorsoktól az együtt megtanult dalokig, az együtt gyakorolt hitektől a közösen látott filmekig, a közösen megélt történelemtől az együtt megtapsolt gólokig, az együtt vállalt kockázatoktól a közösen elkövetett vétkekig, a közös emlékezetbe gyűlő élményektől az együtt megbűnhődött múlt és jövőendő elviseléséig ívelnek ezek a varázskörök. Lehet, hogy csak az egyszerűség kedvéért nevezem kultúrának ezt az élő organizmust, az emlékezés és a feledés véletlen szálaiból szőtt, az idő pólusai között zizegő természetes mintázatot, amely egyáltalán nem hasonlít a kulturálisnak nevezett minisztériumok képernyőin pulzáló honlaptérképre.

Szép és fátumos természete a kultúrának, hogy miközben történelmi sodrán egy egész nemzet hajóz, mégis mindenki külön kell megfogannia, egyenként kell hullámot vetnie. Egyedeken keresztül terjed, burjánzik, rajzolja ki láthatatlan mágneses erőtereit és rendeződik újabb formációkba. Na ja, a távlatban, hogy mindenki másként érzékeli, na ja, a szemszög, hogy nem tudhatom, a mellettem álló, az asztalomnál ülő, vagy az ágyamban fekvő társ ugyanazt gondolja-e. Fogadjuk el, hogy különbözőnk, hogy mások vagyunk. Olykor nagyon mások. Legföljebb lsten szemében hasonlítunk némiképp.

OROSZ ISTVÁN

*Kossuth-díjas grafikusművész,
festő, rajzfilm rendező, író, költő*

Oda a világ kényelmes objektivitása: különbejáratú individuális világocskákra hullik szét minden.

1992

2017

ALAPVETÉSEK

misszió

Tudjuk, hogy a vizuális művészeti tevékenység komplex személyiségfejlesztő ereje pozitívan hat a résztvevőkre. Feladatunk, hogy az iskolai oktatásban az alkotómunka motivációjára építve, a művészetpedagógia gazdag eszköztárával nyitott, problémamegoldó fiatalokat neveljünk, akik önálló tervezői vagy kreatív partnerei lehetnek a legkülönfélébb művészeti vagy más szakterület munkacsoportjának. Az alkotó szubjektum formálásának nagy felelőssége van. A vizuális nevelés folyamatában kiemelten figyelünk az egyéni megközelítésekre, a fogékony, megújulásra képes gondolkodás elősegítésére, az érzelmi intelligencia fejlesztésére. A tanítás eredménye, a hozzáadott pedagógiai érték, a fejlődés nagyságával mérhető. A célunk, valóra váltani – kibontani a legtöbb tehetséget.

alkotás

A tudatos alkotói képesség az, ami évezredek óta biztosítja az emberi faj szellemi, kulturális fejlődését. Az alkotás vágyát az egyén komplexitás iránti igénye hívja elő. Az alkotás folyamatában az alkotó, mint egyedi, problémaérzékeny szubjektum bontakozik ki, s melynek eredménye maga a mű.

design

Törekvésünk az emberi létforma és életminőség magasabb szintre emelésére – a kíváncsisággal, az újabb megoldások keresésével – mindig egyfajta új, sajátos világteremtés. A tervezés bármely ágában, a design jó esetben a technika, a tudomány és a művészet konvergens együttese. Jellemző magatartásformája a megszokott világ, életmód és életkörülmények kritikája, újra-rendezése. Az innovatív designer egyetemes műveltséggel, univerzális szemlélettel rendelkező tervező. Felelős polihisztor, aki átlátja és munkáival reagál is a társadalom és a gazdaság problémáira. A tervező új megoldásai – válaszok a világunkban érvényesülő állandók és változók kölcsönhatására, dinamikus mozgására.

kreativitás

A divergens gondolkodásmód és reflexió – mint környezeti, társadalmi felismerés és kritikai magatartás – mind az önálló individuum jellemzői. A kreatitásnak éppúgy elengedhetetlen összetevője az érzelemgazdag belső világ, az interdiszciplináris gondolkodás, mint a memórianyomok gyors előhívására és rugalmas felhasználására való képesség.

tehetség

A képző- és iparművészeti tehetség nem azonos a kézügyességgel vagy a létező műveket másoló, reprodukív képességekkel. A „*hobyművész*” fogalma professzionális szakmai szinten nem elfogadható. A született tehetségre hivatkozó laikus szemlélettel ellentétben, a tervezőművészet tanulható és tanítandó. Mi több, a szakmai tudás kifejezett elvárás. A tehetség a meglévő kiemelkedő képességek, a motiváció és az iskolázottság együttesének eredményeként létrejövő komplex érték, melyhez igényesség, egyéni intelligencia, érzékenység és szakmai elhivatottság társul.

tanítás

A művészetpedagógia célja, hogy a jó adottságú fiatalokból kvalifikált, a szakmai és szakmán kívüli világban otthonosan mozgó alkotókat neveljen. A gyorsuló élettempó folyamatos megújulást, az egyre szűkebb idő gyakori paradigmaváltást igényel az oktatás minden résztvevőjétől. A tanítás emberi és szakmai kapcsolat, vezetés és irányadás, vagy éppen az önállóság lehetőségének megteremtése. Mi az, ami lényeges, mi nem, mikor legyen a megoldás intenzív vagy épp visszafogott? Sok szálon vezetett vagy pont független, szoros vagy kötetlen, közös bonyolult feladat.

FORMANEK ZSUZSANNA
üvegtervező iparművész,
a Vizuális Kultúráért Alapítvány
kuratóriumának elnöke

az iskola története

ISKOLAPORTRÉ

FORMANEK ZSUZSANNA
*a Budai Rajziskola
alapítója*

LÁZÁR ZSUZSA
*a Budai Rajziskola
alapítója és vezetője*

HAJDÚ ZSÓFIA
*a Budai Rajziskola
alapítója*

A Budai Rajziskolát, szabadiskolaként három iparművész alapította 1992-ben.

Tevékenységünk folyamatos bővítésével, mostanra a *Budai Rajziskola – Alapfokú Művészeti Iskola és Szakgimnázium* olyan többcélú közoktatási intézmény lett, melyhez iskolarendszeren kívüli felnőttképzés és szabadiskolai tanfolyami képzés is kapcsolódik. Iskolánk egyedi vonása, hogy bár kizárólag a képző- és iparművészeti területekre fókuszál – a résztvevők életkora, céljai és lehetőségei szerint – az adott szakmai területek különböző időpontokban és képzési szinteken is elérhetők. A tanulói igényekhez igazodva, az alapképzésben *Képzőművészeti/Grafika és festészet tanszakot*, a szakképzésben *Grafikus, Ötvös, Művészeti és médiafotográfus* valamint *Aranyműves* szakot, a felnőttképzésben pedig *Grafikus* szakot alakítottuk ki.

2007-ben elnyertük az AME Szakmai Minősítő Testülete által kiadott „*Kiválóra minősített alapfokú művészetoktatási Intézmény*” címet. 2010-től regisztrált Tehetségpontként működünk, melynek keretén belül igyekszünk a tehetséges diákok számára pályázati lehetőségeket teremteni és célzott szakmai segítséget nyújtani.

Az iskolaépület

Az oktatás körülményeit a fővárosi helyszín és az iskolaépület lehetőségei is meghatározzák. Az önkormányzattól bérbe vett Alkotás utcai iskolaépületet a 2001. évi birtokbavételkor saját erőből újíttottuk fel, a műhelyek, műtermek kialakításakor igyekeztünk megteremteni az optimális helyszíneket a képzéseinkhez. Az alapítványi iskolákkal szemben támasztott nagyobb tanulói-, szülői elvárásoknak és saját szakmai törekvéseinknek megfelelően, mindent elkövetünk annak érdekében, hogy a képzés felszereltsége megfeleljen a tanári-tanulói közösség igényeinek. Önállóan gazdálkodó intézményként a zökkenőmentes működéséhez elengedhetetlen a források észszerű felhasználása, a beruházások megfelelő rangsorolása.

Képzéseink

A Szabadiskola, életkorokra és érdeklődési területekre bontva kínál különféle művészeti alapozó foglalkozásokat a jelentkezők számára, a tanévben és a nyári időszakban. Az alapfokú művészetoktatás előképző és alapfokú évfolyamain (összesen nyolc évfolyam), három korcsoport délutáni, illetve esti foglalkozásait szervezzük meg (6-20 éves tanulók), jelenleg 70 fő számára. A szabadiskolai és az alapfokú képzések szerepe a készségfejlesztés mellett az is, hogy felkészítsük a tanulóinkat a szakképzésre vagy a művészeti egyetemek felvételi vizsgáira.

A szakgimnáziumi művészeti képzés érettségi után, kizárólag szakképző évfolyamon történik, kétéves képzés formájában. A szakképzés támogatott tanulói létszáma a nappali és esti tagozaton évente módosul. Az állami résztámogatás igénybe vételével, kb. 130 fő diák tanulhat a Budaiiban. Szakoktól függően, az átlagos csoportlétszám 9-14 fő. Ezekben a kisebb létszámú szakmai csoportokban a hatékony munka és a családi légkör könnyebben megteremthető.

Tanáraink

Az intézmény szakmai arculatát a vezetőség, a szakonként megbízott vezetők és tanáraink együttesen határozzák meg. A vezetőség és az oktatásszervező munkatársaink feladata a különböző oktatási szintek és szakcsoportok munkájának összehangolása, a tanügyi előírások betartatása. Az oktatásban elért szakmai eredményeink elsősorban az évek során kialakított művésztanári testület szakmai képzettségének, elismertségének és pedagógiai rátermettségének köszönhető. Az elméleti és gyakorlati oktatást végző tanáraink szakirányú képesítéssel rendelkeznek, jellemzően a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen vagy a Képzőművészeti Egyetemen szereztek művész- és tanári diplomát. Az iskola alkalmazotti és óraadói körében többdiplomás szakemberek, DLA hallgatók, Ferenczy-, Kossuth- és Oscar díjat nyert művészek is vannak. Tanáraink többsége a pedagógusi pályája mellett aktívan dolgozó művész vagy tervező, aki saját szakmai területén is folyamatosan fejleszti önmagát. A Budai Rajziskola egyedi vonása az is, hogy a képzés sokoldalúságának megőrzése érdekében a tanári státuszokat több, részfoglalkozású alkalmazott tanár tölti be. A specifikus ismeretek átadására számos óraadó tanár megbízására is sor kerül. A sokrétű foglalkoztatás ellenére, tanári testületünk stabil, együttműködő szakmai közösséget alkot. A pályakezdő vagy más intézményből érkező kollégák mindig frissítő hatással vannak az iskola életére. Sokaknak a Budai Rajziskola az első pozitív iskola-élménye, a nyitott légkörű, barátságos közeg meghatározza a kollegiális és a tanár-diák kapcsolatokat egyaránt.

Tanulóink

Míg az alapfokú művészetoktatásra Budapest és vonzáskörzetének általános- és középiskoláiból érkeznek a tanulók, addig szakképzésünk országos hatókörű, mely iskolánk széleskörű ismertségét is mutatja. A szakgimnáziumba járók életkora a nappali tagozaton 18-25, a felnőttoktatásban pedig átlagosan 20-40 év közötti, de ennek megoszlása egy évfolyamon belül is nagy változatosságot mutat. A vidékiek számára a budapesti tartózkodás egyre költségesebb, ezért a fenntartó által felajánlott tanulói támogatások odaítélésekor, a családok szociális helyzetét és a lakhatási nehézségeket messzemenően figyelembe vesszük. A nappali tagozat motiváló-húzóerejét elsősorban a továbbtanulási célok adják, míg a felnőttoktatásban kifejezetten önmegvalósítási törekvésekkel vagy a munkavállalás esélyeinek javítása érdekében vesznek részt a tanulók.

Az iskola tanórákon kívüli tevékenysége

Az országos versenyeken, pályázatokon helyezést elérő vagy a fődíjat elhozó tanulóink, és a felvételi-, továbbtanulási számokkal mérhető teljesítmények bizonyítják az iskolánkban folyó pedagógiai munka eredményességét. A hazai és külföldön rendezett kiállításainkon, nyílt napokon és más bemutató előadásokon keresztül, illetve a két iskolai könyvünkben is (*Kép/Sor – 2001; Alkotás utca – 2005*) igyekszünk bemutatni a képző- és iparművészeti oktatás lehetőségeit és szakmai eredményeit. Nagyszabású országos pályázatok lebonyolításával, a szakminisztérium által támogatott tanulmányi és tehetség-gondozó versenyek rendezésével, és a Rajz-vizuális kultúra OKTV-ben való többéves közreműködésünk során számos iskolát és több ezer tanulót sikerült bevonni az képzőművészeti tevékenységekbe.

Az alkotómunka népszerűsítésére, tanáraink különféle közösségi programok szervezésében vállalnak szerepet (pl.: művészeti fesztiválok, jégszobor készítés, aszfaltrajzverseny, nagyméretű dekorációs projektek a sport és környezetvédelem témáiban). Tanulóink az M2 Televízió állatvédelem témájú szülő adásában egésznapos workshop keretében mutatták be tudásukat, közreműködtek a Szépművészeti Múzeum „Múzeum+” programjában, valamint a MATEHETSZ által szervezett „Tehetség Labirintus” bemutatóján.

Kollégáinkkal közösen, a művészeti oktatás tartalmi fejlesztésével, a különböző korosztályoknak szóló művészeti pályázati programok lebonyolításával segítjük a tehetség-gondozás szakmai fejlesztését. Folyamatosan részt vállalunk az oktatásért felelős szaktárca és háttérintézményei által kiadott, a művészeti képzésfejlesztést, minőségbiztosítást érintő aktuális feladatokban. A szakmai szakértői tisztségek, elnöki feladatok ellátása során szerzett tapasztalataink révén, iskolai munkánkat a művészetoktatási struktúra átfogó ismeretére építhetjük. Az érték közvetítő szerep, a művészeti, esztétikai értékekre érzékeny, értő közönség nevelése hosszú távú programot ad az iskola tanárainak.

Esélyegyenlőség segítése

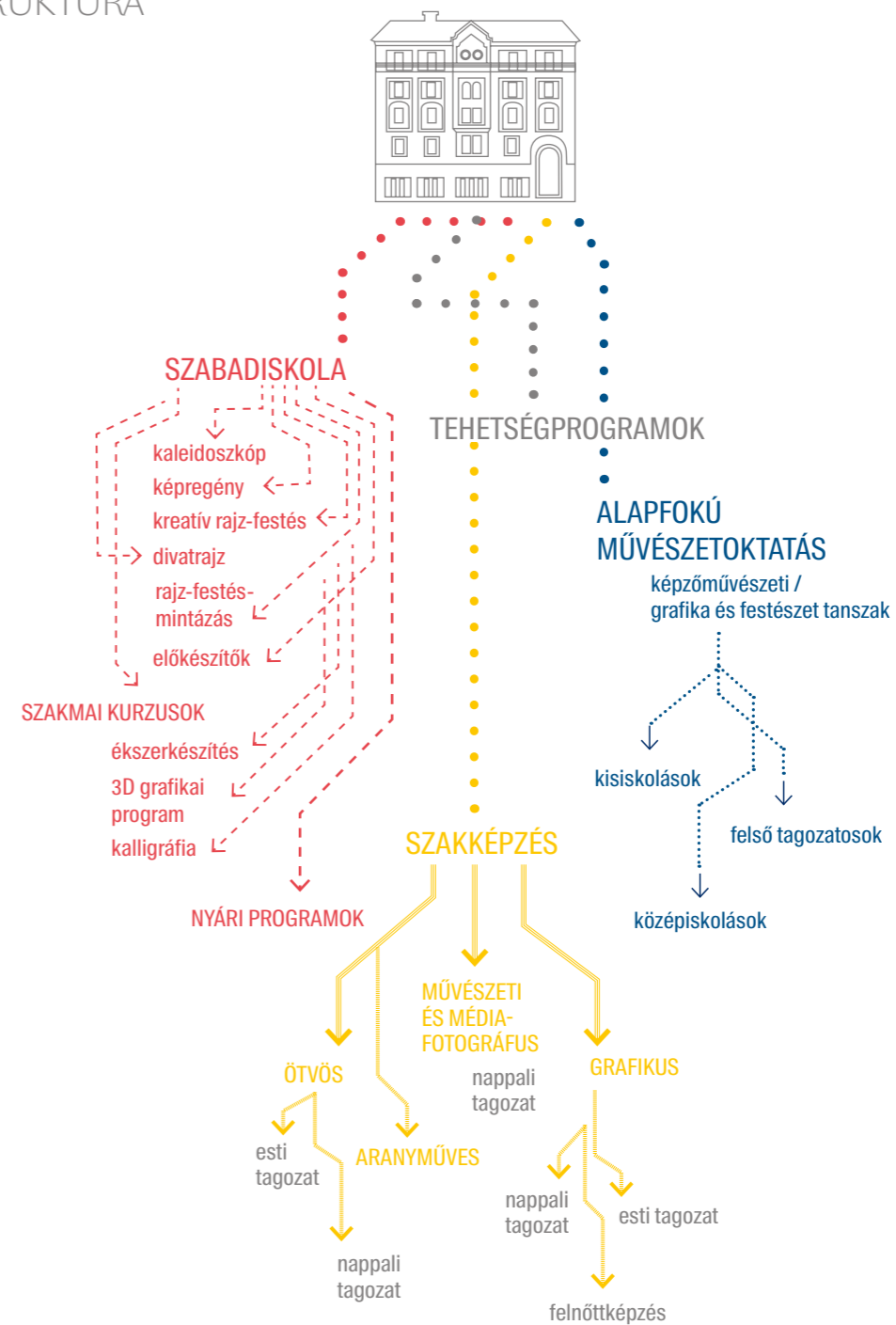
A Budai Rajziskola saját támogatási formák működtetésével segíti elő a pedagógiai programjába foglalt esélyegyenlőségi elvek érvényesülését, mellyel igyekszik biztosítani a hátrányos helyzetű tanulók oktatását, és a különböző képességű gyerekek integrált nevelését. Tanulóink között gyakran találkozunk hiperaktív, koncentráció hiánnyal vagy más tanulási nehézséggel küzdőkkel. A vizuális oktatás, bár alapvetően csoportos képzési forma, a tevékenységhez nyújtott pedagógiai segítség minden esetben egyéni. A differenciált oktatás így, a tanulók egyedi személyiség-struktúrájának megfelelően alakítható ki, figyelembe véve tudásukat, egyéni képességeiket.

Az iskolát fenntartó Vizuális Kultúráért Alapítvány és az intézményünk közösen vállalt küldetése, hogy a művészeti oktatás többfokozatú képzési rendszerében a tanulók minél szélesebb köre számára megteremtjük a tanulási lehetőséget. A tevékenységünk megalapozza a tervezői- és alkotókészségek elsajátítását, melyek hozzájárulnak a személyiségfejlődéshez, a tehetség kibontakozásához és segítséget nyújtanak tanulóink pályáorientációjához.

KRONOLÓGIA

1992	ISKOLA ALAPÍTÁS <i>A Szabadiskola elindítása a Márcány utcában</i>
1993	
1994	
1995	VIZUÁLIS KULTURÁÉRT ALAPÍTVÁNY létrehozása <i>Alapító: Gálócsy Edit</i>
1996	
1997	MŰVÉSZETI SZAKKÉPZÉS <i>indult grafikus és ötvös szakon</i>
1998	
1999	
2000	ALAPFOKÚ MŰVÉSZETOKTATÁS <i>elindítása</i>
2001	AZ ALKOTÁS UTCAI <i>épület birtokba vétele</i>
2002	KÉP/SOR című könyvünk megjelenése
2003	
2004	
2005	ALKOTÁS UTCA című könyvünk megjelenése
2006	
2007	KIVÁLÓRA MINŐSÍTETT <i>alapfokú művészetoktatási intézmény</i>
2008	
2009	
2010	REGISZTRÁLT TEHETSÉGPONT
2011	
2012	
2013	BONIS BONA DÍJ <i>kiváló tehetségsegítő munkáért járó elismerés</i>
2014	
2015	
2016	MMA ELISMERŐ OKLEVELE <i>művészeti intézmény kategóriában</i>
2017	
→	
...	

KÉPZÉSI STRUKTÚRA

**alapfokú
művészet —
oktatás**

Az alapfokú művészetoktatás sajátosságai

KÉPZŐMŰVÉSZETI / GRAFIKA ÉS FESTÉSZET TANSZAK

Az alapfokú művészetoktatás iskolarendszerű képzése, mint magyar specifikum, az utóbbi húsz évben szinte minden, művészet iránt érdeklődő számára ismertté vált. A tánc-, a zene-, a szín- és bábművészet mellett képző- és iparművészeti ágon is számos önálló iskolai vagy általános iskolán belüli képzés létezik országszerte.

Intézményünkben, a 2001-ben elindított alapfokú művészetoktatás a rajztanítás műhelyévé, meghatározó területévé vált. A Budai Rajziskolában a hangsúly a képességfejlesztésen van, amelynek keretében a résztvevők megismerik a grafika és festészet műfajának jellemző munkamódszereit, gyakorlatot szereznek a vizuális kifejezési formák és eszközök használatában. Célunk az esztétikai érzékenység fejlesztése és a vizuális műveltség bővítése egymásra épülő feladatokon keresztül, közös és egyéni alkotómunka során. A képzésben a kezdetektől legnagyobb feladatot vállaló Fábíán Noémi személyisége és következetes tanítási elvei nagymértékben határozzák meg az alapfokú oktatás egyedi karakterét. Az alapképzés foglalkozásai a legkisebbeknek heti 2 óra, a felső tagozatos és középiskolás korú tagjainak heti 4 óra elfoglaltságot jelent.

A Képzőművészeti / Grafika és festészet tanszak feladataiban a kisiskoláskori sokféle anyag és technika használata jellemzően az idősebbek csoportjaiban is megvan, de később arányaiban módosul, illetve a rajzi, festési feladatok mellett a mintaképzés vagy a grafikai feldolgozás újabb formáival, szempontjaival bővül. A tematika kialakításakor egyszerre figyelünk befelé és kifelé is. Fontos felismerni az egyes tanulókra, csoportokra és ugyanakkor az egész generációra jellemző elmozdulásokat, és érzékelni, milyen energiákkal és eszköztárral rendelkezünk tanárként és iskolaként az újabb feladatokhoz, az ismeretátadás rögzült formáinak átalkotásához, a különböző képességű és tudásszintű csoportokban is működőképes differenciált oktatás kialakításához. A 6-20 éves kor közötti, széles korosztályi sávot átfogó oktatási formában, a különböző életkorban becsatlakozó diákok szerteágazó igényei, folyamatos

megújulásra készített tanárainkat, akik művészetpedagógiai módszereiket a napi tapasztalataikból építik újjá.

Az alapfokú képzés előnye – a szabadiskolával szemben –, hogy a többéves tanulási ciklus lehetővé teszi a rendszeres, fejlődésében is jól követhető alkotómunka személyekhez, életkorokhoz igazított formáinak végigvitelét. A rajzkészség fejlesztésére, a gyerekek önismereti és önkifejező képességeinek kibontakoztatására ez a képzés biztosítja a legjobb keretet.

Mind a szülők, mind a gyerekek hajlamosak kizárólag az egyéni, kimagasló eredményeket értékként kezelni a mai versenyhelyzeteket teremtő és támogató oktatási gyakorlatban, ezért fontos felismerni a csoportos képzőművészeti foglalkozásokban rejlő lehetőségeket, melyek alkalmasak a hazai gyakorlatban még kevésbé hangsúlyos együttműködési készségek erősítésére.

Minden tudományos érv ellenére, otthon és az iskolában is háttérbe szorulnak a művészeti tevékenységek, a szemlélődő és teremtő foglalatosságokat kiszorítják a technikai eszközök, és a készen kapható megoldások. Bár a felnövő generációk digitális bennszülöttei könnyen eligazodnak a technika világában, a megélt gyors változások és az elérhető közelségben levő információtömeg jól érzékelhető negatív átalakulásokat is eredményez a gyerekek tanuláshoz való viszonyában. A szórt figyelemmel végzett tevékenységek során sem a koncentráció képességük, sem a képzelőerejük nem tud kellően fejlődni, emiatt megnő a fontossága annak, hogy a művészeti alkotás folyamatában átéljék az önálló munka és döntés élményét, képessé váljanak a tervezett munkára.

A tehetségfejlesztés folyamatában az alkotóképességre, mint lehetőségre tekinthetünk, melynek kibontakoztatásához „csak” a kellő inspirációt és a technikai feltételeket kell biztosítani. Az alapfokú művészetoktatásban az alkotás pusztán esztétikai minőségénél fontosabb az alkotófolyamat maga, a tanulás személyes, tapasztalati módja, amely érdeklődővé, befogadóképessé teszi a művészet majdani felnőtt közönségét.

PÁLYÁZATI PROGRAM / 2013
A „Kalandtúra” című NTP
pályázat befejező pillanatai,
Mózessy Egon a munkák
installálását vezeti

Mózessy Egon

A rajzi fejlődés útja

Az elmúlt években jónéhány szülő és nagyszülő fordult hozzám tanácsért, hogy a kisiskolás korban lelkesen rajzoló gyermekének, unokájának újbóli rajztanulását segíthesse. A rajztanulási szakaszok különböző, kedvező és negatív jelenségeit a gyermeki fejlődés lélektana teszi jobban átláthatóvá. Sajátos módon, a rajzolási módok sokoldalúan tükrözik vissza a gyermekek biológiai fejlődésének szakaszait.

A születést követő első életek változásai és mély nyomokat hagyó folyamatai után, a gyermekek az iskolakezdés idejére a taníthatóság, rugalmasság, a külső igényekhez való alkalmazkodás viszonylagos nyugalmi állapotába jutnak el. Ennek a korosztálynak az érzelmi, gondolkodásbeli és fizikai változása lassúbbá, kiegyensúlyozottabbá válik. Figyelmük az új készségek elsajátítása és a külső kihívások felé fordul. Aktivitásuk színtereként egyre fontosabb szerepet kapnak a közösségi helyszínek és kortársaik, de a gyermekeknek fontos felnőtt személyek köre is bővül. A gyermekek az iskola előtti időszakban főként motorikus-taktilis úton, azaz mozgással és tapintással szereznek ismereteket a környezetükről, a világról. Ábrázolásmódjukat az határozza meg, amit tudnak a dolgokról. **Ezt az életkori szakaszt szokás intellektuális realizmusnak is nevezni**, abból kiindulva, hogy a gyermekek a valóságnak megfelelően ábrázolnak, de nem azt, amit látnak, hanem azt amilyen ismereteik vannak az adott dologról. A furcsa társítások oka az, hogy az egymás mellé kerülő ábrázolások azonos jelentőségű ismeret-, vagy élménycsoport részei a gyermekek életében. Gyakori a több nézőpontból való megjelenítés és a transzparencia is. Ez az időszak az úgynevezett látencia kora, melyben az önértékelés és önérzet a már

általuk is elfogadott normákhoz és célokhoz viszonyított módon fejeződik ki. Erre az időszakra – az induló képességek szempontjából – a fantáziavilág, fantáziaműködés miatt érdemes figyelmet fordítani. A gyermekek rajzaiban nagyon színesen, gazdag képi világgal jelenhet meg minden, ami foglalkoztatja őket, mert az egyre inkább visszatorzó gyermeki mindenhatóság érzete, és a megjelenő legkülönbözőbb konfliktusok megoldása ezen a területen fejeződik ki pregnánsan. A gyermekek „kirajzolják” magukból mindazokat a negatív és pozitív hatásokat, melyek őket érik, és ekkor születnek a leggyönyörűbb, színes gyerekrajok.

A kisiskolások idegrendszeri fejlődése és finom mozgáskoordinációjának kialakulása sokaknál eredményez néhány teljesítménycentrikus beállítottságú évet. A 6-10 éves kor között, a gyermekek életében a látás egyre fontosabb szerephez jut. Ezt az időszakot ezért vizuális korszaknak vagy szemléleti realizmusnak is nevezik. A gyermekek ekkor benyomásokat rögzítenek, élményeket fejeznek ki. Nekünk, mint szemlélőknek az esztétikai élményt leginkább az ábrázolásuk spontaneitása adja. Öntörvényű tevékenységük közben a tanári irányítás csak indirekt módon jelenhet meg: anyagokat, eszközöket, technikákat ismertethetünk meg a gyermekekkel, hogy azok használatával, alkalmazásával módot adhasunk az önkifejezésükre.

A pre-pubertás kori viselkedésváltozások kora napjainkban egyre korábban jelentkeznek, és gyakran egybeesik az iskolarendszer struktúrájából is adódó nagy váltással, a felső tagozatba lépéssel. Sokszor válik traumatikussá a gyerekek számára, amikor aránylag hirtelen, a megszokottnál lényegesen többféle elvárásnak kell megfelelniük. Ekkor a hangulati és érzelmi hullámzásuk, a környezetükkel kapcsolatos konfliktusaik és ambivalenciájuk miatt is felértékelődnek a kortárs kapcsolatok. **A 10-12 éves gyermekek analitikus-értékelő periódusba lépnek.** Ekkortól már nem elsősorban érzéseiket, érzelmeiket, gondolataikat akarják rajzaikban megjeleníteni – csökken a képzeletből való ábrázolás hajlandósága. Alkotói értelemben vett kudarcaik abból fakadnak, hogy naturalisztikus-realista törekvéseikhez nincsenek technikai ismereteik, gyakorlati tapasztalataik. Az absztrakt fogalmi gondolkodás kialakulása teremt alkalmat és lehetőséget a térábrázolási törekvések megjelenésére. A pedagógus ekkor avatkozhat be és taníthatja a rajzolás mesterségére diákjait. 12 éves kor körül az

ALAPFOKÚ MŰVÉSZETOKTATÁS
FOGLALKOZÁSAI
A foglalkozások nem csak rajzi alapúak, fontos a sokféle felület, tevékenység, lépték- és eszköz-váltás megismertetése

A pszichés fejlettség és a valóság megjelenítésének igénye összekapcsolható az ábrázolási rendszerek megtanulásával.

ábrázolás már tudatos alkotás – nagyjából ekkortól ismerhető fel a rajzi tehetség. Ám, ez az úgynevezett „*rajzfejlődési törés*” időpontja is, amikor sokan örökre leteszik a ceruzát, és válnak olyan felnőtté, akik saját bevallásuk szerint „*egy egyenes vonalat sem képesek húzni*”. Emiatt tűnnek el a gazdag gyermekrajzi megoldások, átadva helyüket a jól-rosszul másolt rajzfilmfiguráknak, egyéb másolási kísérleteknek vagy rosszabb esetben a rajzolás kedv teljes hiányának. A serdülés időszakában az „*önálló*” identitástudat kialakítása – ami ennek a kornak a legfőbb feladata is egyben – csak ritkán valósul meg zajos ütközések nélkül. A fiatalok végképp a kortárs csoportokban keresik az egyenrangú létformát, és a közös normának már a kialakításából is ki akarják venni a részüket. Az ebben az életkorban rajzolók gyakran deviáns magatartásformák felé fordulva fejezik ki belső indulataikat, például graffiti formájában városzerte látható helyeken hagyva kézjegyüket. Ugyanakkor, a klasszikus, látvány utáni rajztanítás lehetőségei is ekkor teremődnek meg igazán. A valóságos világ megfigyelése, láttatása; az ábrázolási igénye ekkortól indulhat útjára igazán, mert a pszichés fejlettség és a valóság megjelenítésének igénye összekapcsolható az ábrázolási rendszerek megtanulásával, a különböző eszközök, anyagok, eljárások és technikák megismerésével.

A serdülőkor küszöbére érkező 13-15 évesek, akiket a megelőző korszak kudarcjai nem kedvetlenítettek el, arra törekednek, hogy környezetüket a maga valóságában jelenítsék meg. Mindent tudni, kipróbálni, birtokolni akarnak. A formális gondolkodás terén magas szintre jutnak, akár a perspektivikus ábrázolás legbonyolultabb kérdéskörét is felfedezhetik, megtanulhatják. Ugyanakkor a spontán rajzolással többnyire felhagynak, mert nincsenek a teljesítményükkel megelégedve. Akik korábban nem, azok ebben a korban kezdenek az ún. akadémikus rajztanítás keretei között képességeik kibontakoztatásához, felelősségteljes, hozzáértő korrekció mellett.

A gyermekrajzok értékékként való „felfedezése” a XIX. század végére tehető, és esztétákhoz, művészettörténészekhez kötődik, akik azonban inkább a szépséget látták meg bennük és nem az ábrázoló-, vagy kifejezőkészség fejlődését keresték. Amikor a XX. század elején pszichológusok is elkezdtek foglalkozni a gyermekrajzok vizsgálatával, az esztétikumról a képességfejlődés és a belső világ vizsgálatára terelődött a figyelem. Mára a kutatók végletesen ellentétes teóriáik állnak szemben egymással. Akad, aki a gyermekrajzok megfigyeléséből, vizsgálatából arra a következtetésre jutott, hogy azok időtlenek és univerzálisak, azaz az egész világon azonos ikonográfia szerint rajzolnak a gyermekek. A skála másik végén helyet foglaló kutatók pedig számos példát hoznak a nemzeti, sőt az egy országon belüli, helyi sajátosságok, jellegzetességek léteire. A nagyobb fejlődési állomások, jelentősebb szakaszok és a hozzájuk kapcsolódó képességek-készségek mégis jól leírhatók. Az általános iskolai korosztályok tanítása során, az életkori és képességbeli sajátosságok feltérképezése nagy segítséget jelent a rajztanulás kisebb nagyobb megtorpanásainak ellensúlyozásában.

TÉR-ILLÚZIÓK
Játékos téri és „tér-nélküli” rajzok
készítése, kísérletezés
Fábián Csenge
és Dercsényi Fanni munkái —

Tér-alkítás, vizuális alkotó gyakorlatok

A Kaleidoszkóp elnevezésű kisiskolás csoportból továbblépő 10-11 évesek még erősen kötődnek a mese-fantázia-rajzoláshoz, míg a nagyobbaknak erősödik az igénye a tér helyes megkomponálására, a mélység és távolság egyre pontosabb érzékeltetésére.

A kisgyerekek rajzán a figurák mérete még a jelentőségükkel arányos, nem pedig a valós tömegükkel, térbeli elhelyezkedésükkel. A tizenévesek már háromdimenzióban szeretnék illusztrálni azt a teret, amelyben a számukra fontos élmények történnek. Az alapfokú művészetoktatás foglalkozásain különös, rendhagyó feladatokkal, a tér megélésével, mozgással, és a fantázia élmények hozakapcsolásával megkönnyíthetjük számukra a tér szerkezetének megismerését, megértését. A játékos helyzetekben a saját tapasztalások, gyakorlás és kísérletezés alakítják a vizuális gondolkodás és képalkotás képességét. A tér személyes megtapasztalása ezért különösen fontos, bátorságot ad és biztonságos eligazodást tesz lehetővé a kétdimenziós papírfelületen is. Ezeken az órákon a gyerekek szabadon mozoghatnak, dolgozhatnak bakon ülve, a padlóra kuporodva vagy egyes feladatoknál állva is. Ez a mozgás is segíti a téri gondolkodás formálódását, a térben való magabiztos eligazodást, az otthonosság érzetét. A biztonság pedig lehetővé teszi a természetes tanulásához szükséges oldott hangulatot. A bakon ülő, rajzába mélyedő gyermek a környezet zavaró hatásának kizárásával aprólékos, részletgazdag munkát készíthet. Állva, vagy meghosszabbított eszközzel dolgozva, más távolságból, új látószögekből figyelheti meg a teret és saját munkáját is. Amikor egymás rajzát kiegészítve dolgoznak egy-egy képen, fokozottan figyelniük kell egymás tevékenységére. Az együttműködés közben észrevétlen, de fontos tapasztalás

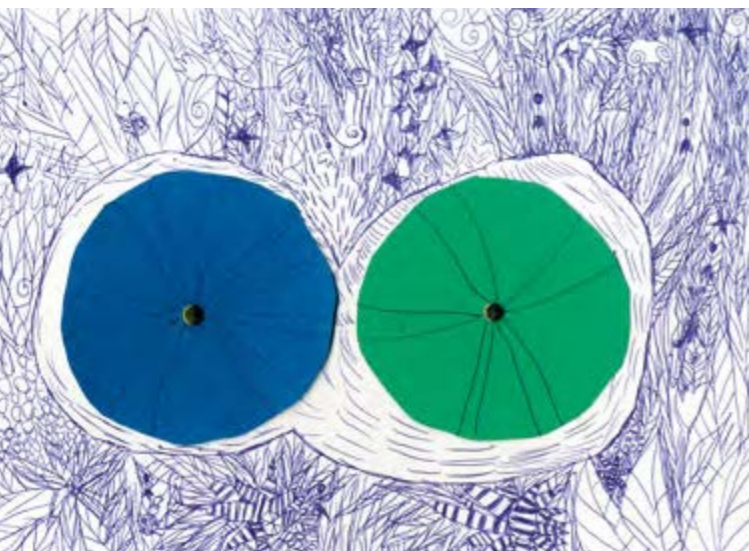
számukra az is, hogy miként hatnak egymásra és a közösen alakított munkára. A csoportmunkában lehetőség nyílik egymás jobb megismerésére, feladatmegosztásra, a csoport összetartó erejének kovácsolására. Egy több héten át tartó csoportprojekt nem csak kitalálásra és egymásra figyelésre nevel, de nagy jelentősége van az önismereti útkeresésben is. Izgalmas megfigyelni, ahogy az eltérő habitusú gyerekek kipróbálják magukat a számukra esetleg kényelmetlenebb, komfortzónájukon kívül eső helyzetekben is. Az eltérő munkamódszerek különböző feladattípusok megoldására alkalmas, más szakterületeken is jól használható stratégiai eszközökké válhatnak a számukra.

A térábrázolás első élményeivel a birtokukban, az aprólékos, mesélő rajzolásból felnövő gyerekek rácsodálkozó élvezettel alkalmazták az összetartó vonalak távolságot érzékeltető hatását egy népmese illusztráció során. Az égisz éró fát alálátásból, erős rövidüléssel rajzolták meg. Ízesen, a korcsoport sajátosságaihoz és az egyéniségükhöz mért részletettséggel vagy nagyvonalúan díszítették a fát a mese elemeivel. Esetenként kísérletezünk perspektíva gyakorlatokkal a fényképezőgép vagy telefon keresője segítségével is. A kiválasztott tárgyra ráközelítve, a képet megfigyelve „bújtok bele” a tárgyba és rajzolták meg a hangyák perspektívájából. Más alkalommal a háromdimenziós teret érzékeltető graffitik és a mozifilmek vizuális trükkjeinek mélységábrázoló hatását értelmezve készítettünk rajzokat. Később csoportmunkában, egy fényképezőgép segítségével alkottuk meg a terem padlóján azt a vonalas térhálót, amiben a gyerekek megrendezett mozgással kísérletezhetnek a térmélység és a térarányok síkbeli ábrázolásának lehetőségeivel. A vizuális alkotó gyakorlat órákon a fizikai térben mozogva, egyidejűleg a közösségi térben is mozognak. A közös alkotási helyzetek, egymás munkájának folytatása, értelmezése, a közös eszközhasználat, a feladatmegosztás, mind-mind az egymáshoz való viszony, a szociális tér értelmezése, átélése, definiálása is egyben. A fizikai térben való magabiztos eligazodás mellett a társadalmi tér értelmezése és benne az alkotó egyén pozíciójának, elhelyezkedésének megtapasztalása és alakítása egyformán fontos. Az órai tapasztalatok útravalóul szolgálnak az iskolán kívüli életre: felkészítenek a világ változásaihoz természetes módon alkalmazkodó, tudatos, környezetformáló jelenlétre.

DÉVAI ZSÓFIA
textiltervező művész

A GYEREKRAJZOK ORNAMENTIKA KÉPZÉSE
— Mester Emese Gyöngy, Vadócz Maja,
— Klement Zille, Szily Mirjam rajzai

Fábián Noémi

Meghatározó alkotásélmények

A Budai Rajziskola iránt érdeklődő olvasó számára nem tűnhet lényeges információnak egy személyes életrajzi adat, ami meghatározta felnőtt életem: 1994 őszén friss művészeti és tanári diplomával a zsemben, a most aztán bármi jöhet szabadságának eufóriájában és pánikjában, a Budai Rajziskola felkérésére kissé tétova igen választ adva, kezdtem el tanítani. Az iskola története kicsivel hosszabb, mint az én eddigi tanári pályafutásom, mégis szívesen sorolom magam a kezdetektől itt tanító kollégák közé – annak ellenére is, hogy tudom, a valahová tartozás és a valami melletti elkötelezettség nem az évek számában mérendő.

Az iskola történetének 25 éve valamiféle összegzésre csábít mindannyiunkat, akik részt vettünk benne. Az én itt töltött huszonhárom évem alatt a tanítás egyre inkább meghatározta az életemet. Ahhoz a fölismeréshez, hogy sokkal szívesebben dolgozom közösségben, folyamatos interakciókban, állandó kommunikációban, mint a szakmai életem elején elhatározott egyéni alkotófolyamatokban, azok az erős személyes kapcsolatok vezettek – akár kollégák közötti, akár a tanár-diák kapcsolatok – amelyeket itt éltem át. Ezek az évek, a kollégák és a tanítványok folyamatos inspirációs források számomra. Mostanra bebizonyosodott, hogy semmi másban nem hiszek olyan erővel, mint az emberek közötti kapcsolatokban.

A Budai Rajziskola atmoszférájában, a folyamatos egymásra való figyelem, a minden szempontból egyenrangú viszonyrendszerek között a tanítás gyakorlatát művészeti alkotásként élem meg, a gondolkodás olyan közös formájának látom, ahol a gyakorlati tevékenységek és a személyes aktív jelenlét során a diákjaimmal folyamatosan alakítjuk egymást.

Amikor elkezdtem tanítani, azt gondoltam, hogy a tanítás „adást” jelent. Attól tartottam, az adással csak kifelé megy valami, és kerestem a tanítási helyzeteken kívüli lehetőségeket a töltődésre. Aztán nagyon hamar kiderült, hogy éppen a tanítási helyzeteken keresztül lehet kapni a legtöbbet: nemcsak figyelmet, derűt és energiát, de sokszor konkrét tudást is. A tanítványaim tudása, ötletei alapján alakítok a programjaimon, miattuk kell folyamatosan tájékozódnom, figyelnem a világra, korszerűsíteni a módszereimet, követnem a trendeket, és nem utolsósorban miattuk kell kiegyensúlyozottnak lennem.

Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy az alapfokú művészetoktatás keretei között 6 évesektől kezdve 19 éves fiatalokig minden korosztályban tanítok. Ilyen hosszantartó kapcsolat, ahol a tanítványok készségeinek, képességeinek, tudásának és személyiségének alakulása, fejlődése folyamatosan nyomon követhető, kevés oktatási szituációban jöhet létre.

A korosztályok közötti folyamatos kapcsolat és átjárás inspiráló. Ez a kölcsönösség az oka annak, hogy a tanítás szót, csak jobb híján használom a foglalkozásaimra. Nehéz más szókapcsolatot találni arra, ha az ember abban próbál segíteni, hogy valaki a képzőművészeti technikák megismerésével, fölhasználásával képeket, tárgyakat tudjon létrehozni, melyeken keresztül a lehető legnagyobb szabadsággal viszonyulhat a világhoz és önmagához. Eszközöket, irányokat lehet mutatni, és a különböző korosztályi csoportokban kialakítani azokat a feltételeket, amelyek között ezek minden korlátozástól mentesen fölhasználhatók.

A művészet tanításának a lényege számomra minden korosztályban ugyanaz, különbözőségeik csupán a módszerekben és a megfogalmazásokban vannak. Aki megkettőzi a világot – rajzzal, jelképpel, szóval – az a valóságban, bizonyos értelemben birtokba veszi azt. Ez az oka annak, hogy az oktatásban a világ megismertetésének és a személyiség fejlesztésének egyik útja a művészetek felől való közelítés lehet. Ugyanaz a funkciója a kisgyermek első tudatos tevékenységei közül a játéknak, a „mesélésnek”, a rajzolásnak, mint a felnőttek bármely művészeti tevékenységének, a gondolkodás bármely funkciójának: értelmezni, megélni, újra értelmezni a világot. Kutatni, kísérletezni, próbálgatni a különböző lehetőségeket, helyzeteket, azokból következtetéseket levonni és újra felhasználni.

Az alapképzés legfiatalabb korosztályához tartozó, 6-11 éves gyerekek legtermészetesebb tevékenysége a játék, amelyben olyan komplex módon tudnak viszonyulni

VADREGÉNYES KÉPI VILÁGOK – TENGER VÉGTELENJE,
DZSUNGEL, TITKOS KERT
Brunner Panna, Bernáth Júlia, Dombi Sára,
Doetsch Bori munkái

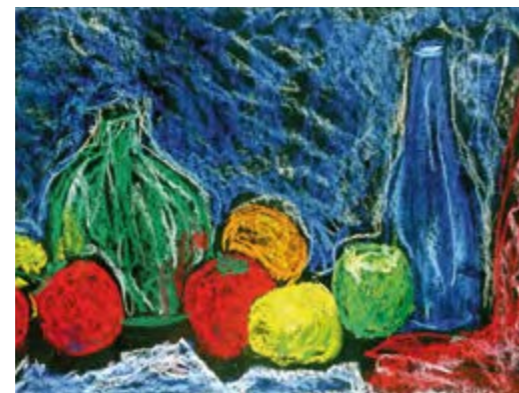
a világhoz, ami az ember, művészethez való ősi viszonyulására rímel. Az ősi mágikus szertartásokban a zenének, szövegnek, mozgásnak, ruhának és képi megjelenésnek mind – mind egyenrangú szerep jutott. A kicsik játékában ezek az elemek ugyanúgy összekapcsolódnak: lerajzol egy történetet, jelmezeket ölt és eljátssza a választott szerepet. Ezeken a fázisokon keresztül dolgozza föl az őt ért hatásokat, örül neki, vagy védekezik ellene. Az iskola megkezdésével a tanulás játék-élménye aztán folyamatosan háttérbe szorul, holott a gyerekek elemi igénye a játékra, az iskolába járással párhuzamosan nem múlik el. A foglalkozásokon ennek a játékigénynek felerősítésére törekszem, olyan szituációk megteremtésével, amelyek a gyerekek képzelőerejére hatnak. Az önálló gondolkodásnak, a képzelet szabadságának a kísérletezés és a játék ad korlátozásoktól mentes teret. A foglalkozások tartalmi keretét, összefüggését pedig a tanéven átívelő mese adja. Az apró részletekben, alkalomról alkalomra kibontakozó mesék alakulásában a gyerekeknek is nagy szerepük van. Az óra eleji szituációteremtő, mesélő beszélgetés közben úgy sodródunk bele a feladatokba, hogy a gyerekek számára észrevétlen marad a külső irányítás. A felszabadult légkörben nem korlátozza őket a megfelelés kényszere. Fontos a folyamatos, intenzív figyelem, technikai biztosságot jelent számukra a tanári segítség, az érzékeny értékelés, amely azonban sohasem sugalmaz semmiféle követelményszintet. Eszükbe sem jut teljesítményként, így bármiféle versenyhelyzetként megélni ezeket a foglalkozásokat. Ebben a légkörben sokkal könnyebben alakul egy csoport közösséggé, amelynek ereje, összetartása aztán általában sok-sok évig kitart, és segítséget jelenthet a személyiségfejlődés következő szakaszaiban.

Az alapképzés következő korosztályát 10–14 éves korú gyerekek alkotják. Ennek az életkornak a sajátossága, hogy miközben őrzi a kisgyermek én-központúságát, lázasan keresi a kapcsolódási pontokat a külvilághoz. A világ még körülötte forog, de már VAN, és ez konfliktusokat okoz. A világgal való kapcsolattartás során a gyermek először tapasztalja a magáraultságot, első ízben kényserül reflektálni önmagára. Ez az a kor, amikor a gyerekek bátor kiskori rajzaik után elveszítik kedvüket, elbátortalanodnak saját rossznak ítélt rajzaik láttán. Pedig az órák alatti firák is bizonyítják, hogy az önkifejezés ilyen módja iránti igény nem veszett el teljesen, inkább csak megrettennek, mert a kisgyerekkori világuk gátlás és mérték nélküli alkotásai mellett szembe találkoznak a felnőttekre jellemző ábrázolási formákkal. Egyre erősebb a természetes ábrázolás, a

külső világ megismerése és megmutatása iránti igényük, de a megoldáshoz szükséges eszköztár még nem áll a rendelkezésükre. Megtapasztalva korlátaikat a gyerekek kínosnak érzik rajzaik esetlegességét, és magukkal szemben egyre kritikusabbá válnak. Ez az a periódus, amikor a gyerekek legtöbbje teljesen lemond a rajzolásról, s ezzel együtt minden más tevékenységről, ami valamilyen módon idekapcsolható. Mivel a művészet expresszív és impresszív oldala erősen összefügg, a művészeti kifejezés ilyenfajta visszautasítása sok esetben a befogadásra való képességet is gátolja. Az „én ehhez nem értek”, „nekem ehhez nincs közöm” attitűdje a művészetektől való teljes elfordulást eredményezhet, elveszítve ezzel a körülöttünk lévő világ megismerésének egy lehetséges aspektusát. Ezért gondolom lényegesnek, hogy azok a gyerekek, akik 10-14 éves korukra még megőrzik a nyitottságukat a szemmel-kézzel-gondolattal való teremtés iránt, s mint a lehetőségek terét, megtalálják a Rajziskolát. Itt egyszerre kapnak értő segítséget a megfigyelés-megismerés-leképezés folyamatának megtanulásához, figyelmet, biztatást és megerősítést a kisgyermekkorban természetes alkotás folytatásához vagy újratanulásához.

Azt tapasztaltam, hogy azoknak a gyerekeknek, akik ebben az időszakban kerülnek először a Rajziskolába az önálló, „világ-teremtő” alkotás, már nehezebben vállalható, szinte titkos tevékenységükké válik. Számukra nagyobb biztosságot jelent behúzódni a látvány utáni stúdiomrajzolás jótékony személytelenségébe, ahol nem kell direkt módon megmutatni belső világukat, mégis szabadon használhatják kedvenc rajzeszközeiket. A vizuális kifejezés bizonytalanságának és a látványábrázolás görcsének feloldására jó megoldás, ha bekapcsolódnak az alapképzés olyan csoportjaiba, ahol a gyerekek már évek óta együtt dolgoznak. Az összeszokott csoport tagjai magától értetődően használják az eddig elsajátított vizuális nyelvet gondolataik kifejezésére, és együtt nőnek bele a kiskamasz létbe, megszokják a közös munkát, nyitottak és kíváncsiak egymás gondolataira, vizuális megnyilvánulásaira és természetes számukra az azokról való véleményformálás.

Ahhoz, hogy ennél a korcsoportnál is megmaradjon a tevékenységben való feloldódás élménye, fontos figyelembe venni a gyerekek életkori sajátosságait, a megváltozott vagy a változás folyamatában lévő világlátásukat. A mese, a narrativitás és a játék mellett egyre inkább fölerősödik az igény a saját maguk és a világ értelmezésére, és az azokat vizsgáló, elemző tevékenységekre. Azokban a helyzetekben

FELSZABADULT KÉPALKOTÁS LEHETŐSÉGEI
*A bagyományos látvány utáni rajzolást
 ezer módon lehet technikák és kép-
 alkotási szempontok szerint változa-
 tossá tenni*
 — Király Flóra, Dercsényi Fanni,
 Kulinyi Eszter, Meznerics Léna,
 Sipos Krisztina munkái

érzik jól magukat, ahol a személyes viszonyok előtérbe kerülhetnek. Sajátos módon, ez az óriási igény a személyes- ségre, többnyire hasonló mértékű szemérmességgel is tár- sul. Emiatt, a feladatok megfogalmazásánál nagyon fontos az absztrakció, a látszólagos eltávolítás ahhoz, hogy igazán személyes, őszinte és gátlás nélküli helyzetek születhesse- nek. A hangulatok, érzelmek kifejezésére irányuló, hangok- ra, zenére való festésnek, a vizuális szinesztézián alapuló vagy a különböző fogalmak absztrakt módon való megje- lenítését célzó feladatoknak általában nagy sikere van.

Az évek múlásával a személyesség mellett, egyre fon- tosabbá válik a külvilágra való figyelem. Ebbe beletartozik a körülöttük lévő világ vizuális jelenségeinek vizsgálata is, amely előhívja a látvány utáni rajzolás igényét, és ezzel a vágyat, a látás tudatos tanulására – bár ez, majd csak a har- madik korcsoportnál, a gimnazista korosztálynál kerül igá- zán előtérbe.

A látvány utáni rajzolásnak megvannak a szigorú sza- bályai: arányok, lépték, fény-árnyék, perspektíva. Az első időben a beállítások kiválasztásával, igyekszem ezeknek a követelményeknek a fontosságát a minimálisra szorítani. A szabálytalan természeti formák, faágak, gyümölcsök le- rajzolása nagyobb szabadságot hagy és több sikerélményt hoz, mintha a szabályos geometrikus formák szigorú rend- jét kellene másolniuk. A papírra kerülő apró hibák, arány- tévesztések nem változtatják meg lényegesen a látványt. Ezeket a beállításokat „könnyebb” lerajzolni, és nagyobb teret hagyhatunk a képzeletnek. Vannak, akik szívesebben látnak a rajzukon holdbéli tájat, sziklás hegyeket, mint asz- talra tett kavicsokat, vagy paraván elé állított zöldségkupa- cot. Az ilyenfajta rajzokon egy apró, lényegtelennek tűnő repedésnek is megnőhet a fontossága, hangsúlyt kaphat egy teljesen elhanyagolható részlet vagy kis hiba a tárgy felületén. Az első beállítások egyszerűsége lehetővé teszi, hogy a figyelemnek ne csupán a pontosságra kelljen kon- centrálódnia, hogy maradjon idő és energia megismerni az eszközöket, amivel dolgoznak. A ceruzahasználat sok- féleségének kipróbálása új lehetőségeket teremt számuk- ra, ha addig csak vonalas rajzra, vagy újjal dörzsölt halvány maszatolásra alkalmazták. A vonalak egymás mellé, egy- más fölé rakogatásával (tónusozás vonalhálóval, „von- al- gubancsal”, satírozással, halkítással, erősítéssel), és a vilá- gos-sötét részletek megfigyelésével, visszaadásával a papír síkján térbeli viszonyokat tanulnak meg kifejezni anélkül, hogy ennek tudatosítására szükség lenne. A későbbiekben a bonyolultabb, több konkrét szabály betartását igénylő

beállításoknál (például forgástestek, szabályos testek, dra- périák) az eszközhasználatot már észrevétlenül tudják majd az adott térbeli probléma megoldása alá rendelni. Az évek során egyre nagyobb biztonsággal veszik birtokba a külön- böző rajzeszközöket. A szén, a pasztellkréta sok gyerek szá- mára új anyagot, egészen új élményt jelent. A ceruzához képest ezek az anyagok erősebb taktilis érzeteket okoznak. A másféle tapintás, nyomhagyás lehetőségeinek izgalma a bátortalanabbakat is felszabadítja. A kréta könnyebben ja- vítható, szabad maszatolni, kenni, dörzsölni, törölni. Kezüik és ujjuk közvetlen használatával, összepiszkolásával vissza- térnek a kisgyerekkori agyagozás, homokozás, sárban ta- picskolás közvetlenebb élményeikhez. Büszkén mutogatják a feketére koszolt kezüket vagy a minden ujjbegyükön más színű pasztellpor nyomát. A radír is új funkciót kap. Míg a ceruzarajznál eleinte csupán a görcsös javítgatás eszköze volt, addig a szénrajzok könnyebben teremtenek lehetősé- get arra, hogy a radírozással a negatív vonal, a negatív folt szépségére rátaláljanak. Emlékszem, hogy saját rajzi tanul- mányaim kezdetén, milyen nehéznek, milyen szigorúnak, szinte a szabadság megvonásának éreztem a perspektíva tanulmányokat. A klasszikus kocka, hokedli beállításoknál egyetlen rosszul meghúzott vonal, pontatlanul megfigyelt részlet fölborítja a rendet és nyilvánvalóvá teszi a hibát. Egy ilyen feladatnál a kezdő rajzoló szinte biztosan hibá- zik, amelyet rögtön érzékel is, de annak okát az összetar- to egyenesek, derékszögek, segédvonalak labirintusában nem találva, könnyen elveszíti a kedvét. Igyekszem ezért fo- kozatosan becsempészni a feladatok közé ezt a nagyobb fegyelmet és figyelmet igénylő, a rajztanulásban azonban nagyon fontos problémakört. A tanulmányozandó látvány- ban megjelenő üveg vagy hengeres formájú tégely, gyu- fás-skatulya, radírkocka alkalmat ad arra, hogy a gyerekek apránként tanulják meg látni a különböző téri helyzetek- ben elhelyezett szabályos tárgyak különbségeit, s ezek sza- bályszerűségeit.

Minden gyerekeknek más a készsége, figyelme, az ér- deklődése, lendülete, késztetése. A tantervi követelmények nem konkrét cél vagy végpontként értelmezendők – sem az időbeli, sem a tematikai határokat nem lehet szigorúan kezelni. Nem kell lépcsőfokoknak tekinteni a rajzolás té- máit: a „*ha már jó az alma, jöhet a kocka, és ha már minden párhuzamos összetart, rajzolhatunk portrét*” tanulási prog- ramja hamis ebben az életkorban. Ha a gyerekek és fiata- lok megszerették a rajziskolai situációt, föloldódnak, és kevesebb gátlással viszonyulnak bármilyen lerajzolandó ↓ 29

LÁTVÁNY UTÁNI ÁBRÁZOLÁS

→ Pusztai Rozina, porté

→ Tóth Laura, féralak

A rajzokon megjelenik a mintázatok lebe-
tőségeit szerető grafikai szemlélet, illetve a
magasszintű eszközhasználat

→ Nógrádi Sára, akvarell

tárgyhoz, mint a hasonló helyzetben felnőtt tanuló társai, akik számára a rajztanulásban már az elemző-értelmező fokozatosság a fontos.

A gyerekek napi 7-8 iskolában töltött óra után, és nem ritkán egy másik különóra vagy a házfeladatok megoldására szánt idő között érkeznek a foglalkozásokra. Bármennyire is szeretett elfoglaltságuk ez, az egész napos figyelem és a teljesítési kényszer feszültségében egyáltalán nem lehet csodálkozni, ha ebben a korosztályban alkalmanként előfordul, hogy nem marad energia az intenzív jelenlétre, a koncentrált tevékenységre. Nem bánom ezt. Hadd legyen ez a hely és idő az, ahol nincs folyamatos elvárás feléjük, nem kell mindenáron megfelelniük! Ahová jöhetnek akkor is, ha csak „bandázni” van kedvük, beszélgetni, vagy figyelni a többiek munkáját, esetleg semmit sem csinálni. Ez a látszólag tartalom nélküli együttlét tudja oldani a feszültséget és ad annyi energiát, amely eltart a következő óráig, amikor ismét teljes lendülettel be lehet kapcsolódni a közös munkába.

Az alapképzés harmadik korosztályában, a középiskolások csoportjában, már körvonalazódik a továbbtanulás iránya. Ebben az időszakban derül ki, hogy az alapképzésben élvezettel résztvevő fiatal számára, a művészeti tevékenység a továbbiakban is „csak” egy élményteliségi foglalatosság marad-e a választott szakmája mellett, vagy valamelyik művészeti tevékenység lesz a választott irány. Számomra, a döntés ismeretének csak azért van jelentősége, hogy az irányításom, a segítségem a megcélzott felvételi előtti hónapokban még differenciáltabbá válhasson.

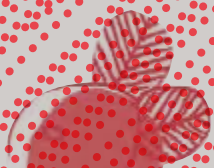
Ezekben az években a látvány utáni tanulmányok, a látás és a leképezés tanulása mellett, a sokszínű alkotótevékenységen keresztül - amelyek a különböző képző- és iparművészeti tevékenységek komplexitását célozzák - a tanítványaim nagyobb magabiztossággal tudnak dönteni az őket érdeklő irányok és szakmák között. Gyakran a művészeti egyetemekről, vagy már valamilyen művészeti szakmai területéről hívom vissza régebbi diákjaimat, hogy beszélgetéssel, előadásaikkal segítsék a pályára most készülőket. A rajztermi munka egyre színesebb lesz: az egyik sarokban egy modellt ülnek körbe a fiatalok, a másikban néhányan egymás személyiségét használják animációs karaktertervekhez, esetleg egy gyümölcskosár vagy néhány színes tárgy ad alapot a formai absztrakciónak, amelyből a következő alkalommal textilminta, vagy csomagolásterv készül. Mások a számítógép előtt fotókollázs

alkalmazásával látványtervet készítenek egy általuk kitalált mozgóképhez. A foglalkozások végén minden korosztályi csoportban hagyunk tizenöt-húsz percet az „összenézésre”, minden munkát külön-külön megnézünk és megbeszélünk. Ez a néhány perc módot ad rá, hogy a fiatalok a másik munkájából is tanuljanak és azon keresztül is közelebb kerüljenek egymáshoz.

Sokan éveket töltenek el itt, s én élvezettel figyelem - velük együtt - változásaikat. Büszkén és kritikus iróniával hasonlítgatják az előző munkáikat a mostanival. Mivel az egy csoportba járó diákok között 3-4 év különbség is lehetséges, így képességeik a korkülönbségből adódóan is mások. Ezt ők maguk is nagyon természetesen veszik tudomásul: nincs egymáshoz hasonlítás, rivalizálás. Nem kevés izgalommal szurkolnak egymásnak, mikor az alapképzés tulajdonképpen végpontjaként bármelyikük nekiveselkedik valamelyik művészeti egyetem felvételijének, hogy aztán a sikeres felvételi után már csak „vendégségbe” visszatérő társaikkal együtt örüljenek. A fiatalabbaknak erős példává válik a „nagyok” sikere.

Alapképzési óráim mellett a szabadiskolai óráimhoz azért ragaszkodom, hogy azokkal a tanítványaimmal is, akik az évek során „kinövik” az alapképzés korosztály szerint meghatározott kereteit, de nem művészeti területen akarnak továbbtanulni, legyen lehetősége az együttes folytatásnak. Nem megkérdőjelezve a szakmai oktatás fontosságát, illetve azt evidenciaként kezelve, ezt az együttességet a rajziskolai tanítási szituáció leglényegesebb aspektusának gondolom. Van olyan tanítványom, aki huszonhárom évvel ezelőtt, életem első óráján a maga tizenkétévesességének mindenre nyitott kíváncsiságával és kiskamaszság bizonytalanságával várta tőlem a választ arra, hogy mit is jelent rajziskolásnak lenni. Ma harmincöt éves. Nem művész és nem designer, de alkotó ember. A magától értetődő kreativitást bárhol megélheti, mégis a Rajziskola lett számára az a hely és az a közösség, ahol a szituációban benne lenni önmagában élményt jelent. Az intenzív együttlét, a közös munka erős integráló erővé vált: **budairajziskolás**. Mint ahogyan mi mindannyian azok vagyunk.

szabadiskola

A szabadiskolai tanfolyamok rendszere

SZAKMAI KURZUSOK, TANFOLYAMOK, ELŐKÉSZÍTŐK

Az általunk Szabadiskolaként bevezetett tanfolyami képzési forma a mai napig fontos szerepet tölt be az intézmény életében. A különböző korosztályok számára egyaránt nyitott, rajztanításra épülő művészeti képzés és vizuális nevelés lehetősége az alapítás éveiben hiánypótlónak számított. Mára, a számos hasonló profilú képzőhely között, a Budai Rajziskola szakmai elismertsége talán leginkább, a kiegyensúlyozott, eredményes felkészítésben és a képzési szintek közötti átjárhatóságban rejlik. Képzési kínálatunkkal folyamatosan alkalmazkodunk az aktuális tanulói igényekhez. A készségfejlesztő rajz-festés-mintázás tanfolyamok, művészeti szakmai kurzusok, valamint a nyári programok több éve bevált képzési struktúrája, minden évben új elemekkel bővül.

A Szabadiskolánkban sem felső korhatár, sem felvételi vizsga nincsen, a résztvevők a hét hat napján, egyéni igényük szerinti óraszámban vehetnek részt a foglalkozásokon. A szeptembertől május végéig tartó tanfolyamok munkájába folyamatosan be lehet kapcsolódni. A csoportos oktatáson belül, a tanár egyéni segítségnyújtása teszi lehetővé a különböző tudású tanulók együttes fejlesztését. Haladó csoportjainkban testreszabott programot nyújtunk a már nagyobb gyakorlattal rendelkezőknek. A szabadiskolai foglalkozásokon való részvétel önköltséges, de évente meghirdetett pályázatunkkal 25-30 fő kerületi diák kedvezményes vagy ingyenes képzésére nyílik lehetőség.

A Kaleidoszkóp elnevezésű tanfolyamunk kisiskolások számára jelent sokszínű, felszabadult alkotó-játékot, különféle anyagok, technikák megismerésével. Látvány utáni rajzolással, perspektíva tanulmányokkal először felső tagozatos korban találkozhatnak a gyerekek. Ettől az

időszaktól kezdődően a rajztudás és a művészeti szemlélet továbbfejlődéséhez már feltétlenül szükséges a szakmai segítség. A gimnazisták és felnőttek a klasszikus feladattípusok szerint a csendélettől az aktig, a tanulmányrajz és festés szinte minden témájával találkozhatnak. A hagyományos rajzi beállításokat gyakran váltják szokatlan nézőpontú feladatok, lehetetlen téri helyzetek vagy kreatív, képi megközelítések. A felvételre készülő az intenzívebb rajztanulás mellett szaktanáraink konzultációs segítségét is igénybe vehetik. Az egyes művészeti szakmai területek megismerésére (ékszerkészítés, 3D grafika, kalligráfia, képgrafika, textil-divattervezés stb.) több hónapos kurzusokat indítunk.

A tanév végeztével, a nyári időszakban 6-8 héten keresztül, harmincnál is több egyhetes programot szervezünk, a plein air festéstől a számítógépes grafikai műhelymunkáig, sokféle terület és technika megismerésére nyílik lehetőség. A kisiskolások egésznapos programja a Napközi (rajzolás, kirándulások, kreatív foglalkozások, úszás) gazdag élményeivel a kreatív nyári időtöltés új dimenzióit nyithatja meg a gyerekek számára. A felsősök az évközben megismert feladattípusok mellett jelmez- vagy divattervezéssel, illusztrációval, animációval foglalkozhatnak. Az egyetemre felvételizőknek egész hónapos intenzív rajz-festés-mintázás felkészítő nyújt szakmai segítséget, amely tervezési feladatok megismerésével is kiegészül.

A képző- és iparművészet területei iránt érdeklődők gyakran ezeken a tanfolyamokon szerzik első alkotás-élményeiket, és kapnak szakmai visszajelzést saját készségeikről. A mi felelősségünk, hogy észre vegyünk a tehetség legapróbb jeleit és elősegítsük annak kibontakozását.

ÁBRÁZOLÁS-KEVERÉS (NÉZŐPONT, TÉMA, TECHNIKA SZERINT)
Suppán Emma munkái

Füleki Zsuzsa

Találkozás a valósággal

Már húsz éve tanítok rajzot a Szabadiskolában a felső tagozatos korosztálynak. Az első időkben az általános gyakorlatnak megfelelően, mi is tanulmányrajzokat készítettünk csendélet beállítások alapján, grafitceruzával, rajzszénnel. A művészeti középiskolák felvételi vizsgáira készülve, sok diák igényelte ezt a gyakorlatot akkoriban. Az érdeklődés iránya és a motiváció, talán ennél a korosztálynál változott a legnagyobbat az évek során. A szülők a pályaválasztást, a középiskolai évek végére halasztják, s elsősorban a gyermekeik kreatív képességfejlesztését várják a művészeti foglalkozásoktól. A mai tizenéves diákok érdeklődését a rajziskolai foglalkozásokon sokkal inkább az izgalmas, talányos végeredménnyel kecsegtető kísérletezések keltik fel és tartják ébren. A tanulói igények átalakulása a rajzoktatási szemléletem és tematikám változásában is megmutatkozik. Az újabb tematika bevezetésekor elsősorban arra voltam kíváncsi, hogy az ábrázolási sémákat még nem ismerő, de korlátlan fantáziával rendelkező fiatalok körében, hogyan alakítható a látványalapú, ugyanakkor kreatív megközelítéssel gazdagított képalkotási folyamat. Az új típusú feladatok és munkamódok egyöntetűen pozitív fogadtatásán magam is elcsodálkoztam. A rajzórák felélénkültek az izgalmas és olykor némi humorral is átszótt gondolati-, alkotói módszerek elindításával. Az órai munkák élménye meghatározó az alkotva tanulónak és a tanítva is tanulónak egyaránt – az elégedett szülőkről nem is beszélve. A foglalkozások végén a gyerekek már a következő alkalom feladatáról érdeklődtek.

A kreatív rajz-festés órákra készülve, a kitűzött megfigyelési-ábrázolási célokra mindenképpen figyelemmel kell lennem, ezért sokféle és változatos feladatból állítom össze az éves programot. Legtöbbször a beállított tárgyak

látványából indulok ki, amelyekhez egy-egy különleges vagy szokatlan feladatot társítok. Az új megközelítéshez gyakran készítek bemutatóanyagot, vagy saját gyűjtésű képsorozatot mutatok, hogy a diákok pontosan értsék, milyen lehetőségeket rejt a feladat. Inspirációkkal igyekszem beindítani alkotói fantáziájukat, oldani kezdeti görcsösségüket, bátortalanságukat.

A tanulói munkamódszerek különbözőek: van, aki az általam ajánlott módon kezdi el a feladatot, majd menetközben talál saját irányt, és akad olyan is, aki az elejétől fogva teljesen más megoldásokat keres. Nekem csak annyi a dolgom, hogy a személyiségük ismeretében úgy tereljem őket, hogy a megoldandó feladat körében a legtöbb egyéni felismerésre, felfedezésre jussanak.

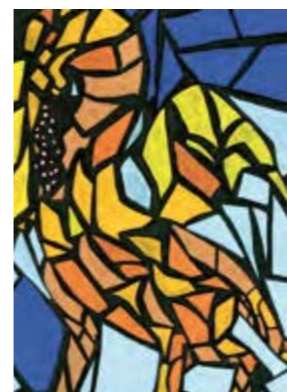
A tizenévesek esetében a képi fantázia megmozgatását újra erősítését ígérő feladatokat tartom kiemelten fontosnak, ezért ennél a korosztálynál mellőzöm a pusztán a valóság visszaadásán alapuló rajzitanítási metódust. Az órai munka során gyakran komponálunk egyszerű mértani alakzatok használatával nonfiguratív képeket, melyeket megfestenek, kivágnak, majd új struktúrát alkotva, állítják össze. Az illusztrációs feladatok alapja általában az aktuális évszakhoz, hangulathoz, illetve a korosztályt foglalkoztató élethelyzetekhez, problémákhoz kötődő irodalmi anyag. A képpel és szöveggel együttesen ható plakátok készítésekor közösen elemezzük a színhasználat, a kompozíció, a szövegkép jelentéshordozó szerepét. A képregényekben a karakterteremtés, a térábrázolás és a szövegek elhelyezése komplex megközelítést igényel, amellyel gyakran a történeteket is maguk írják. A feladatmegoldást segítő, gyakran rajzolunk egymásról gyors mozdulatrajzokat, úgynevezett krokikat. A perspektíva tanulmányok során készült, helyes arányú rajzot a diákok esetenként a vonalakkal körbezárt alakzatok színezésével síkbeli, dekoratív látvánnyá alakítják át. Visszatérő feladat a modell vagy beállítás ábrázolásakor, hogy a gyerekek ismert festők alkotásait tanulmányozva készítik el képeiket, így próbálják megtalálni a hozzájuk legközelebb álló rajzi-festési stílust és technikai megoldásokat. Kifejezetten erre a módszerre épült a Kor-rajz elnevezésű tanfolyamom is, melyet több éven át eredményesen vezettem a Budai Rajziskola felső tagozatos korosztályában.

Gyakran találkozom olyan kiemelkedő rajzkészségű diákokkal, akik nem készülnek művészeti középiskolába, csak a rajzolás örömeért, a fejlődés igényével érkeznek. Előfordul, hogy jó adottságaik ellenére is, csak egy-két

ÖSSZETETT ÁBRÁZOLÁSI FELADATOK
*A Kor-rajz által beemelt stílus-
 történeti inspirációk átalakítják
 a látvány-ábrázolás kezdeti
 bizonytalanságait*
 → *Krity Virág, kubista stílusban*
 → *Kiss Dorka és Ábrabám
 Viktória, kéz-ornamentika*

**GÓTIKUS ABLAKOK ÁLTAL INSPIRÁLT
 KÉPZELETBELI LÉNYEK**
 → *Kiss Dorka, Bokor Lili,
 Suppán Emma, Majercsik Péter
 illusztrációi*

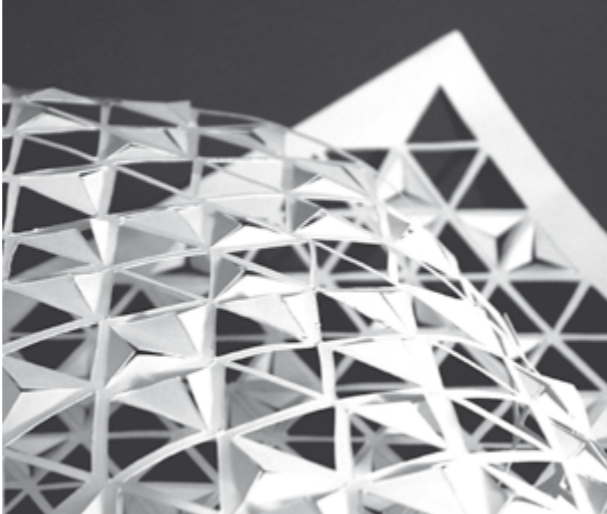
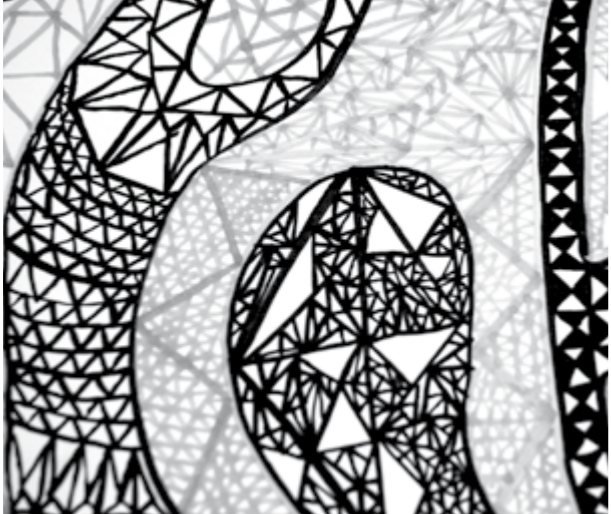

évig foglalkoznak rajzolással-festéssel, majd tanulmányai-
 k és érdeklődésük más irányba terelik őket. Mégsem tar-
 tom elvesztetett időnek, amit rajztanulással töltöttek.
 Ha a rendszeres óralátogatás abba is marad, az alkotó fog-
 lalkozások alatt tanultakat, kreatív készségeiket tovább vi-
 szik újabb élethelyzeteikbe. Jó érzéssel tölt el az is, hogy
 a szakmát később hivatásként választó tehetséges diákok
 felvételije, továbbtanulása legtöbbször sikeres: sokuk ne-
 vével találkozom a művészeti középiskolák, később a fel-
 sőoktatási intézmények beszámoló kiállításain.

A művészeti nevelés sajátosságai, a művészettel ne-
 velésben rejlő segítő lehetőségek miatt, az óráimnak rend-
 szeres résztvevői speciális nevelési igényű tanulók is. Őket,
 a szülőikkel való együttműködésben különleges odafigye-
 léssel sikerül az alkotás folyamatán keresztül sikerélmény-
 hez juttatni, ezáltal megoldást találni a túl kevés vagy ép-
 pen túl sok energiájuk kreatív felhasználására, mely a
 mentális egészségükre is jó hatással van.

A ma generációját több irányból érkező, erős és in-
 tenzív vizuális hatások érik, hétköznapjaik mozgalmasab-
 bak, zaklatottabbak, mint az elődeiké. A mobiltelefon- és
 internetkultúra rengeteg képi benyomást közvetít feléjük,
 figyelmük sokrétű. Mindennapi életük természetes része
 lett a fotózás, a képkomponálás, vizuális ötleteik és be-
 nyomásaik megörökítése. Ezek feldolgozása, értékelése
 szintén a rajzórák része, ahol megbeszéljük az ilyen jellegű
 művészeti és hétköznapi jelenségeket. Diákjaim igénylik
 az útmutatást, azt, hogy szelektálni, válogatni tudjanak
 az elérhető információk, felbukkanó jelenségek között.
 Számomra fontos, hogy érésüket, a stabil vizuális érték-
 rendjük kialakulását minden eszközzel segítsem.

FÜLEKI ZSUZSA
*képzőművész, díszlet-
 és jelmeztervező művész*

Divat a rajzolás – tini divatrajz

A tizenéves lányok érdeklődésének középpontjában áll a divat – mint értékorientáció és mint önálló öltözképzés egyaránt foglalkoztatja őket. Próbálják a média által kreált, és felkapott tinisztárokat követni, saját internetes videósatornáról és ruhamárkáról álmodoznak, divatrajzok másolásával kísérleteznek. A divatrajz tanfolyamon a korosztályra jellemző populáris kultúra iránti érdeklődésük jól formálható és tágítható, hiszen az öltözködés és viselkedés a kultúránk része, a divat pedig nem csak piaci, hanem művészeti fogalom is egyszerre. Érdemes tehát elmélyedni benne.

A rajzolás, mint örömet jelentő tevékenység, különösen nehezen fenntartható ebben az időszakban. A kiskololás élmény- és fantázia alapú rajzolást a tinédzser korba lépve a megfelelés kényszere válthatja fel. A szívesen rajzoló gyerekek is elbizonytalanodnak, korábbi rajzaikat mások véleménye alapján, vagy saját változó értékítéletük tükrében gyengébbnek tartják. Ezt a bizonytalanságot igyekszünk feloldani olyan rajztechnikákkal, amelyek könnyebben elsajátíthatók és látványos eredményt hoznak. A minőségi változáshoz szükséges eszközök újra felfedezése is alkotásra serkentő élményforrás.

A gyerekek divat-orientációjára építve, könnyedén elindulhatunk a rajzi stúdióirányába: a gyakorlatok során technikai tudást szereznek, a divattörténet megismerésével pedig művészettörténeti tudásra is szert tesznek. A foglalkozásokon megtanulják az alakrajzolás és a textil-minta tervezés alapjait, az öltözképzés létrehozásának kezdő lépéseit. (A divatrajzosaink közül az évek során többen művészeti egyetemeken folytatták tanulmányaikat.) A textilminta feladatoknál jól alkalmazhatók a kiskololás korból ismerős nyomdázás-nyomtatás és más, ismétlődő

motívumok létrehozására alkalmas módszerek. A gyerekek a festékfoltos nyomhagyás, fröcskölés, frottázs és kollázs segítségével olyan felületeket hoznak létre, amiket a divatrajzokhoz mintatervként tudnak felhasználni. Az önállóan készített alakrajzokon lemérhető, hogy ennek a korosztálynak az ábrázolásai még sematikus gondolkodáson alapulnak. A divatrajzok tanulmányozásával, az absztrakt formák felé irányítva igyekszünk felépíteni a figurát, az öltözékre és mintázataira, vagy a felületképző technikai játékokra helyezve a hangsúlyt.

A divat kulisszatitkaiba tekintve, a gyerekekkel sokat beszélgetünk arról, hogyan gondolkodik egy vérbeli designer. A tervezési metódus szempontjából mindegy, hogy evőeszközt, autót, vagy ruhát hoz létre egy művész, mindig az alkotás célját, anyagait és technikáit tartja szem előtt. Átgondolja a tárgy funkcióját, az alapanyagok lehetséges kombinációját, a szükséges eszközöket és a rendelkezésre álló időt. Kutatja az újat és a járatlan utakban rejlő lehetőségeket.

Az egyedi, kézzel készült ruhaköltemények (*haute couture*, azaz magas színvonalú szabászat) hatására a gyerekek gondolkodásában észrevétlenül válik művészeti műfajjává a divat, és általa divatosává a művészet ismerete. Az impozáns divatházak vezető tervezői sokat merítenek a történelmi korok stíluskészletéből. Ezt a módszert a gyerekek is megismerik az órákon. Megtanulják, mit jelent az inspiráció, hogyan lehet az élményeiket feldolgozva ruhatervet készíteni. Gyűjtjük a motívumokat, harmóniákat, illetve bármely olyan hangulati elemet, aminek a hatására új formát alakíthatunk ki. A hétköznapi öltözetektől kezdve az elegáns, alkalmi ruházatokon át az öltözképzésig, végigjárjuk a legkülönfélébb stílusokat és korszakokat, hogy mindezek ötvözetével egyéni ötletet valósítsunk meg.

A divattörténeti kalandozások során a gyerekek megismerik a különböző korszakok és kultúrák szépségideálját és korszakalkotó személyiségeit is. Rácsodálkoznak a nők és gyermekek változó társadalmi szerepére, viseletükön keresztül felfedezik a különböző kultúrák hagyományait. Az öltözetekhez kapcsolódóan találkoznak a színek eltérő jelentésértelmével, szerepével és egymásra hatásával is. A divatot értő és értelmezni képes tudás révén a gyerekek számára egy újabb ablak nyílik a világra.

DÉVAI ZSÓFIA
textiltervező művész

MINTATERV ÁTFORDÍTÁSA
papírplasztika, papírkiágás
László Fanni, Bakó Fanni —
DIVATRAJZOK AZ OP-ART JEGYÉBEN

CSENDÉLET ÉS FIGURA-ÁBRÁZOLÁS

- A különböző tanulási szinteknek megfelelően mindig többféle beállítással dolgozunk, melyek is tovább differenciálódnak az egyéni célkitűzésekhez mérten
- Rétbáti Gabriella tanulmányrajza
- Csíki Emőke portré festményei

A rajzi médium lehetőségei

A szabadiskolai rajztanfolyamokra változatos háttérrel, különböző rajzi előképekkel, más-más céllal érkeznek a fiatalok. Legtöbbször itt ismerkednek először az ábrázolás klasszikus formáival és eszközeivel. A rajztanulástól elsősorban azt várják, hogy képeiken egyre pontosabban tudják visszaadni a látványt. Érdekesnek találom a helyzetet, hogy a rajzi stúdiók milyen jelentős szerepet töltenek be a tanulási folyamatban, ugyanakkor azt is fontosnak érzem körbejárni, hogyan épülnek be vagy oldódnak fel a rajzi tudáselemek a vizualitás különböző területeivel érintkezve. Ezt a felismerést, lehetőség szerint szeretném a saját rajzóráimon is jelezni és alkalmazni. A rajzi feladatkör nemcsak technikai, gyakorlati terepet jelent de rávezetést is a különböző vizuális, művészeti folyamatokra és alkotói gondolkodásmódra.

A rajztanulás során izgalmas eljárni a gondolattal, hogy mi az a tér, amiben részt veszünk, milyen tárgyak, témák kerülnek elő rajzi szituációkban, és milyen sokféle gondolati síkon közelíthetjük meg őket. A rajzi alapozás, komponálás, a koncentráció fejlesztése mellett ezek a szempontok a gyakorlati tudás megszerzésével párhuzamosan, újabb elméleti megközelítéseket, plusz tartalmakat is hozhatnak. A tanult rajzos így válhat nem csak képalkotóvá, hanem a képi világ értő befogadjává is. Ha a rajzi alapok elsajátítása mellett a résztvevők találkozhatnak az azt felhasználók példáival, művészeti és társterületekhez kötődő képanyaggal is, akkor szemléletük nyitottabbá válik, képessé válhatnak a rajzot kontextusában jobban elhelyezni. Ez a tudatosság sokat segíthet a diákoknak a későbbi választott szakmai területükön, illetve az őket körülvevő és általuk alkalmazott vizuális tartalmak áttekintésében, használatában egyaránt.

A legnagyobb pedagógiai kihívás számomra, hogy a gyakorlati jellegű órákon hogyan, milyen formában jelenhetnek meg – nem elnyomva a látvány megfigyelésére épülő feladattípusokat, de beleillesztve azokat az órák sorába – a rajzi médium lehetőségeinek tudatosítását szolgáló vagy a szemlélet kiterjesztésére alkalmas, akár csoportos, kísérletező feladatok. A feladatok, órai helyzetek együttes elemzése segíti az általam képviselt pedagógiai módszer és tematika továbbformálását, csiszolását.

Appelszoffer Péter DLA

Hát, nem gondoltam volna!

Hát... nem gondoltam volna! De tényleg nem, hogy ilyenén állok majd valaha a tanítással, úgy általában. Persze, nehéz is volt a debütálásom: késő szeptemberi kezdés egy XIII. kerületi általános iskolában. Az (állás) alku tárgyát képezte az osztályfőnöki szerepkör is – nem mintha egy szimpla rajzóra megtartása nem lett volna épp eléggé ijesztő. Hogyan lehet háromnegyedórát valamiféleképpen kitölteni? Ez még egy darabig rejtély maradt előttem.

Na igen, az idő. Bevallom, nem erősségem ez a tényező, de azt azért egészen pontosan ki tudom számolni, hogy 11 éve tartozom a Budai Rajziskolához. Hozzáteszem, a majd' tucatnyi évből egyet „elfestettem”, azaz alkotói igényeim kielégítésére szánva, gyakorlatilag kihagytam. Végül, alig bírtam kivárni, hogy megkérdezze végre valaki az iskolából, mikor szándékozom befejezettek tekinteni önként vállalt száműzetésemet. A telefonhívás épp időben jött.

Egy rajzi-festészeti kurzus mindig kiegyensúlyozott és bizonyos szempontból intim közeg, amelyet könnyen megzavarhat egy-egy „kívülálló” megjelenése. Én például, ettől képes vagyok zavarba jönni – mintha rajtakaptak volna valamin. De – s ez talán pontosabban körvonalazza az iskola összetéveszthetetlen hangulatát – míg más munkahelyemen kifejezetten bosszantó tud lenni az ilyesfajta „behatolás” addig itt, mindig örömmel konstátalom egy-egy kollégám látogatását. Sőt, megkockázatom, hogy ez valószínűleg kölcsönös. Nagy különbség! Kollégáim valahogy, olyan normálisak. Nem is értem. Valahogy, nem okoz gondot nekik szeretni és partnerként kezelni tanítványaikat.

Életem meghatározó tudáselemei származnak budais tanár-, illetve munkatársaimtól. A rajziskolai létem

egyik legfontosabb hozadéka az, hogy folyamatosan tanulok. Alapvetően emberi dolgokat, bár néha az a kifejezett érzésem támad: valójában rajzolni is itt tanultam meg – oh, ha egyszer tényleg beiratkozhatnék!

Azért persze, igyekszem tanítani magam is. A rajz-festős foglalkozások gyakorlata ugyan nem igényel minden esetben – klasszikus értelemben vett – oktatói felkészülést, viszont ide valamiféle, jól érzékelhető kongruencia (jó kis szó!) szükségeltetik. A folyamatos, saját alkotói gyakorlatból származtatható megfeleltetés, hitelesség nélkül, nincs miről beszélgetnünk. Márpedig, ha nem is minden esetben verbális csatornákon, de folyamatos párbeszédre épül ez a műfaj, melynek keretében, ideális esetben, egyfajta beavatás is történik.

Az alkimia pedig, egészen másként működik egy felnőttből álló csoportban, mint például a felső tagozatos korosztály esetében. Előbbiekkal – optimálisan – olyan partneri viszony alakul ki, amelyben el tudom hitetni, hogy a jól bejáratott, kockától az aktív való lineáris építkezés iránya akár fel is cserélhető. Hiszen ugyanaz a koncentrált jelenlétben megvalósuló, megfigyelési-feldolgozási-lekérési folyamat határozza meg viszonyunkat a találkozásaink alkalmával, a fellelhető témák vagy tárgyak bármelyikével. A csoport haladásától, s számos más szubjektív és objektív szemponttól függően, az órákon különféle látványelemek adta problémákat vizsgálunk, dolgozunk fel (például csendéletek, emberi figura, portré, drapériák, geometriai testek, külső és belső terek), olykor szín- és kontraszt-dinamikai, más és más érzelmi-hangulati, esetleg kompozíciós, vagy éppen téri szempontból. Megesik, hogy adott látványt, markáns képi világú alkotók, alkotói csoportok vagy irányzatok legfőbb stíluselemeinek megértésével és adaptálásával képezünk le. Mindeközben természetesen, paralel működik a csoportdinamika, illetve a személyes, és ebből következően személyre szabott pedagógiai program. A közös haladást tehát, mindenki saját lépésközeivel és sebességével követheti.

Ugyanakkor, a felső tagozatos korosztály alapvető motivációi, sokkal meghatározóbb módon származtathatók az imént említett csoportdinamikából. Sokszor nyüzgő klubélet keretében oldódnak meg a legkülönfélébb rajzi és festészeti problémák. Azok a fiatalok, akik hétről-hétre egy ilyen jellegű foglalkozásra járnak, sikeresen mentenek át valamit a kis(ebb)gyermekkoruk őszinte és erőteljes – a későbbi életük folyamán is kincset érő – kifejezés-módjából. A képi ábrázolás korosztályos, kiskamaszkori ↓

→ Tessényi Rita, Dr. Bibari Tibor, Vándor Rita festményei

nehézségeit leküzdve, szembesülhetnek a vizuális megközelítésmódok végtelen lehetőségeivel. A játékos feladatok általában valamiféle konkrét látványból indulnak ki, abból íródnak át különféle megközelítésű és töltetű (például impresszív vagy expresszív jellegű) kétdimenziós alkotásokká. Ha pedig valaki komolyan készül egy esetleges felvételre, ugyanezen tárgyak, illetve beállítások tanulmányozásával tud anyagot gyűjteni a beadandó mappájába.

A fentiekből kiderülhet, mennyire komplex is ez a világ. Mondom, nem gondoltam volna! Azt, hogy a helyzetek spontán és őszintén alakulhatnak, hogy órákra kiszakadhat az ember a köznapiságból és elmerülhet ebben, a legtöbb szempontból egyenrangú viszonyrendszerben, miközben ráadásképpen átélheti a hasznosság érzetét is. Mára, a festészet mellett, ez is egyfajta flow-élménnyé vált számomra. Személy szerint mindezt a BRI-ben tapasztalhattam meg elsőre és elsősorban, s meggyőződésem, hogy az itteni nyitott közeg tette és teszi lehetővé ezeket az állapotokat. Amikor azt mondom egy ide járó fiatalnak, hogy figyeljen alaposan mindenre, mert itt sok tekintetben többet kaphat, mint később, esetleg az egyetemen, egészen komolyan gondolom. Ahogyan azt is, hogyha valaki megkérdezi tőlem, konkrétan kihez iratkozzon be a Budain belül tanulni, a teljes (adott területen dolgozó) tanári gárdánkat jó szívvel ajánlom, s közben én örülök, hogy ezt őszintén tehetem. Soha nem voltam kifejezett „kitűzős típus” (ha van ilyen) s azt sem gondoltam volna, hogy valaha is leszek. Mindenesetre a fentiekből következően én a BRI kitűzőt büszkén hordtam, de sajnos nemrég elhagytam. Vajon, mikor csinálunk újakat?

Klasszikus modelltárgyak sokféleképpen újragondolva, Dr. Bibari Tibor munkája

TÉR ÁBRÁZOLÁS ÉS TÉR-NÉLKÜLISÉG

- Koch Viktor kecske-koponya felületkísérleti munkája
- Hargitai Emil, színes krokik
- Krizsanyik István vázolata

A képi kifejezés gazdagsága

A természet, az élőlények, a tárgyak, az embert körülölelő tér és az épített környezetünk megjelenítésének változásai az őskori sziklafestményektől napjaink képi világáig végigkövethetők. A tér- és tárgyábrázolási rendszerek hűen mutatják az adott kor gondolkodását világról, földről és égről, pontosan tükrözik a mindenkori világképet. Ezen a felismerésen alapul, hogy a régebbi nevén ábrázoló geometria, ma térábrázolási rendszerek elnevezésű tantárgyat kor- és kultúrtörténeti utazásként tanítom. Példáimat a kétdimenziós, törzsi „röntgen-állatok”, a Képes Krónika téri paradoxonnal operáló miniatúrája, Aladdin varázsszőnyege (amint épp téridőn kívüli utazása közben az Egyenlítőnél, délben veti árnyékát a talajra), Giuseppe Penone „visszafejtett” fatörzse vagy akár a Jethro Tull lemezborítóján lemezjátszóként használt fatörzsek szemléletessé a hallgatóság számára.

Ezeket a megfigyeléseket, gondolatársításokat a szakképzés és a szabadiskolai tanfolyamok rajz-festés gyakorlatában is igyekszem hasznosítani. Arra törekszem, hogy ábrázolásaik, megjelenítéseik minél változatosabban, de mindig a megfelelő helyen és módon alkalmazzák a valaha volt, ám máig érvényes és a mai ember számára érthető rendszereket is, mindig az aktuális mondanivaló legpontosabb kifejezésének érdekében. Gondolok itt többek között a képjel-alkotásra, a síkszerűségre, a jellemző felületek törvényére, a reneszánsz perspektívára és a látásunkat a leghűbben megidéző legmodernebb, sok irányponthoz, úgynevezett görbült terű térábrázolásra.

Az írásbeliség és a képiség határozott szétválása előtt feltételezhető egy írás-képirás egység, melyben a kép egyben írás, azaz jelrendszer is. Nagy általánosságban, a

reneszánsz előtti képeket írásként, és egyidejűleg kép-ként is megpróbálhatjuk értelmezni. A jel-kép, a kép-jel, és a képzelet összetett jelentése máig őrződik a jelkép szavunkban. Észre sem vesszük és lassan körbe ér a világ, mert a piktoqramok (fogalmakat jelölő képjelek), kresz-táblák világában újra egyesül kép és írás, hiszen képjeleink önkéntelenül a képekkel egyenértékű szavakként vagy összetettebb fogalmakként is megjelennek elménkben. Számomra a művészi ábrázolás, megjelenítés olyan ösztönökre, érzelmekre ható elemeinek, mint a szín, a kontraszt, a dinamika minél tudatosabb alkalmazása mellett igen fontos, hogy az elkészült mű ésszel való olvasása is a mélyréteg jelentését és tartalmát erősítse, támassza alá. Ezt jelenti nekem a tartalom és forma egysége.

Vannak egyszerűbb és összetettebb érzéseink, gondolataink. Azt tanítom, hogy minden képünk – akaratlanul is – kifejez egy vagy több, egyszerűbb vagy összetettebb gondolatot, érzést, érzelmet. Képeinkben az ábrázolási rendszerek mellett megjelenik képzeletünk világa is. Ezt a képességet fejleszti, bontakoztatja ki a kreatív képi gondolkodás és a rajztanulás. Alapvetően, minél összetettebb egy kép, annál árnyaltabban képes kifejezni érzéseinket, gondolatainkat, tudásunkat a világról. Törekednünk kell azonban a megfogalmazás egyszerűségére is, különben átúszhatunk az öncélúság, érthetlenség, a magának való művésziesség (ál)misztikus világába. Tanításomban előszeretettel hivatkozom példaképeim példa-képeire, a szkitáktól, ősmagyaroktól, Van Goghon át Csontváryig.

A helyesen értelmezett és alkalmazott szeretet – ami pedagógusképemben a legmagasabb fokú odafigyelést, rendezettséget is jelenti – a mozgatórugója a tanítás-tanuláson belüli szabadság-beleélés (empátia)-megértés-elfogadás-tapasztalat-ismeret-gyakorlat-tudás folyamatoknak.

Alkotó pillanatok megélése

Azon túl, hogy a művészet arra hivatott, hogy lemossa a mindennapok porát, – ha alkotóként többet szeretnél – jogodban áll saját örültségedet kialakítani. Ez nem az ideálok útja – mely, mint végső cél valószínűleg nem is létezne – hanem az önkifejezés szabadsága.

A bátor játékoság néha céltalan attitűdnek tűnhet az alkotófolyamat elindulásakor, azonban ez az igazi módszer önmagunk megismeréséhez, készségeink feltérképezéséhez, vágyaink kibontásához. Azt vallom, hogy a túlzott céltudatosság görcsössé tesz, és nyilván a túlzott játékoság pedig egyéni hangnemek utáni kapkodáshoz vezet.

Egy biztos, az alkotói pillanatot élvezni kell – akár a vizuális élmény rácsodálkozásával, akár az alkotófolyamat céltudatos konokságával, mert ez a legfőbb esztétikum, ami csak létezhet: emberi érzelmeink nyomai. Végül is, az alkotói felület megengedi, hogy mást állítsunk, mint amit látunk, de hogy becsapjuk önmagunkat, azt nem. Emiatt, a játékoságban megtalált őszinteség vezet oda, hogy igazán sajátunknak tekinthessük alkotásainkat.

KLASSZIKUS FESTÉSZETI LÁTÁSMÓD
Dr. Bibari Tibor munkája —
Takács Péter portré festménye —
Breznay András és Füzes Gergely —
tanítványainak kiállítás megnyitója,
Klebelsberg Kultúrkuria, 2015

művészeti szakképzés

Középfokú művészeti szakképzések

Az érettségi felé közeledve vagy éppen egy új élet-helyzetben gyakran elementáris erővel tör elő annak felismerése, hogy valaki a világ összes dolgai közül, a teremteni képes alkotói vagy tervezői pályát szeretné választani. A döntés hátterében ösztönző vagy éppen visszatartó erőként mindig jelen van a családi és baráti kör, amely nagymértékben befolyásolhatja a fiatal további életútját. A Budai Rajziskola szakképzésében a tanulók, a kétéves időszak alatt nem csak a kiválasztott művészeti szakmát sajátítják el, hanem pontosabb képet kaphatnak saját készségeik, képességeik egyedi értékeiről, a továbbhaladás lehetséges irányairól is.

A képző- és iparművészet területe későn érő műfajnak számít, ahol a manuális készségekre, a rajztudásra csak belépő feltételként tekinthetünk. A szakmai munka sikerét leginkább meghatározó önálló világlátás, a véleményformálás gazdag képi eszköztára vagy a problémamegoldás képessége csak jóval később bontakozik ki.

A nappali képzésben nagy hangsúlyt kap a továbbtanulás igénye. Az iskolánkba érkezők a szakmai tudásuk értékét elsősorban az egyetemi felvételi esélyek szempontjából ítélik meg. A munkaerőpiacon ugyanakkor jól érzékelhető, hogy a középfokú képzettséggel és naprakész gyakorlati tudással rendelkező kreatív szakemberek kifejezetten keresettek. Az esti tagozat vagy a felnőttképzés résztvevői körében ezért egyértelműen felértékelődik az önálló szakmai munkára alkalmas tudás.

A Budai Rajziskolában az 1997-től elindult grafika és ötvös képzéseket a művészeti és médiafotográfia, majd az aranyműves szakképesítéssel bővítettük. A változó képzési keretek között, az alapvető szakmai ismeretek és a legkorszerűbb tudáselemek együttesével igyekszünk

GRAFIKUS

ÖTVÖS

ARANYMŰVES

MŰVÉSZETI & MÉDIAFOTOGRÁFUS

a művészeti pálya követelményeinek és a tanulói elvárásoknak is eleget tenni. Az iskolán belül az elméleti és gyakorlati képzés egységes egészet alkot. A tanórákat az aktuális múzeumi és kiállítás látogatások, filmvetítések, meghívott művészek előadásai egészítik ki. A pályázati projektek és az intézményi és céges partnerek felkérésére kiadott tanulói feladatok az életszerű helyzetek gyakorlását és a csoportok együttműködését segítik. A szélesebb körű szakmai tájékozódást egy-egy jelentősebb külföldi kiállításra szervezett kirándulás és az Erasmus+ program keretében zajló szakmai gyakorlati programok teszik lehetővé.

Tanáraink az ismeretátadás különböző módszereit és az önálló munkaformákat egyaránt felhasználva igyekeznek minden tanuló számára kijelölni az egyéni fejlődés legjobb irányait.

A vázlatfüzet

tekintetre átlátható felületet ad. Bárhová magammal vihetem. Tartalommal való megtöltése szabad teret enged a kifejezésnek. A kezdő rajzos éppen olyan kedvvel dolgozhat benne, mint az érett alkotóművész. A rajztanulás a grafikai munka vagy a tárgytervezés során nélkülözhetetlen eszköz. A tervezői gyakorlat folyamán az ötlettől a megvalósulásig egy helyen, lapról lapra nyomon követhető a gondolat kibontása. A rajz a megértés és a megértetés felülete. Hatékony kommunikációs felület tanár és diák között. Átlapozva, a gyakorlott szem hamar fel tudja mérni alkotójának ízlését, kreativitását, jártasságát az ábrázolásban, a színek ismeretében, az eszközök használatában.

A vázlatfüzet személyes tárgy. Alkotójának játszótere, ahol a vázlat lehet gyors skicc vagy átgondolt, aprólékosan fejlesztett rajz. Lehet csírája egy készülő műnek. A mű terve. Leíró jellegű vagy expresszív. Ideiglenes, személyes, közvetlen és egyetemes. A műhelymunka helyszíne. Tartalma többnyire nyers, kiforratlan. Lehet benne betű, szó, kép. A látott környezet vagy a látomás gyors kivetítése, a visszacsatolás azonnali. A vázlatfüzet nevel, rendszeres munkára sarkall. Behív, gondoskodást igényel. A vázlatfüzet sokszínűségét a felvetett témák vagy az eszközhasználat gazdagsága éppúgy adhatja. Elbíri a festett, rajzolt, ragasztott felületek vegyes technikáit, de dönthet az alkotó a műfaji tisztaság megtartása mellett. A vázlatfüzet lehet maga a cél, a kész mű is. Meggyőző, szuggesztív erejű, autonóm grafikai munka. Tematikusan, egymással párhuzamosan akár több füzet is fejleszthető. Mindent kibír. Elrontani nem lehet.

A rajz tanulható nyelv. Formálja a személyiséget. Aki jól beszél, más ember, jobb ember lesz. A mindennapi alkotói gyakorlatban számomra a rajz jelenti a közös nyelvet köztem és a mű között, még akkor is ha a festészet eszközeit használom. Sokat rajzolok, sokat gazdagodom általa.

Az észlelés-megértés-leképezés egymásra épülő folyamata a gyakorláson keresztül csiszolódhat olyan magától értetődővé, annyira természetessé, hogy a geometriai testektől az emberábrázolásig, kivétel nélkül minden megrajzolható, megfesthető legyen. A fiatal felnőttek körében zajló rajztanítás során, kitartóan keresem a személyre szabott módszertani megoldásokat. A diákok eltérő kulturális környezete és előképzettsége is más-más megközelítéseket kíván a tanártól. A feladat egyszerűnek tűnik. A rajzolás folyamán a látható háromdimenziós világot két dimenzióba kell átfordítani. A gyakorlati perspektíva logikájának megértése egyszerű, pontos használata a képfelületen térérzetet kelt, s az illúzióteremtés sikerélményét adja. De a rajz, mint a képi gondolkodásmód alapja több, mint térhatás vagy a valóság illúziójának érzékeltetése. A tanulmányrajz átír, redukál. Kiemeli a lényegét, vagy a lényegtelent elhagyja. A rajzolás, a cselekvés során megszerezhető tudás eszköze, a gondolat-szem-kéz interakciója. A rajztudás folyamatosan alakul, a végtelenségig fejleszthető, rétegesen építhető. A rajz az első gesztustól a kész műig a változatok sokaságán mehet keresztül.

A rajzolás sokféle lehetséges megközelítése közül essen szó most a vázlatkészítés jelentőségéről! A vázlatfüzet a megfigyeléseink, közléseink gyűjtőhelyeként egyben a kísérletezés legjobb terepe. Kis mérete egy

VÁZLATFÜZET LAPOZGATÁS
 —Nyeste Júlia, 1. 2 4.
 —Madari Kinga, 3. 5. 6.
 —Mibalik Nikolett, 7.

*„...a rajz meggyőző formában emelje szemed elé a képzeletben kialakított szándékot és találmányt, aztán vedd el s tégy bozzá, ameddig elégedett nem leszel.”
 Leonardo Da Vinci*

PIRELLI HANGARBICOCCA, MILÁNÓ
Kulturális program az ötös és
fotográfus diákjainknak
az Erasmus+ szakmai
gyakorlat keretében

MŰVÉSZETI KIRÁNDULÁSOK
A művészeti események,
belyszínek gyakran válnak
a tervezés kiindulópontjává

SZENTENDREI KORTÁRS
KIÁLLÍTÁSLÁTOGATÁS
ÉS TERVEZŐI FELDOLGOZÁS
Cornejo Judit képeslap terve
Rusznák Patrícia Art Capital
kiállításához készült
leprello terve

Gondolataim a művészettörténet órákról

A szakmai képzésben a leendő alkotók számára a művészettörténet kiemelt szerepe az ismeretek és inspirációs források felfedezésében és gyakorlati alkalmazhatóságában rejlik. A tudományos megközelítések, a művészeti korok, stílusok önmagukban is számos kapcsolódási pontot kínálnak a diákoknak. Ebben a képzési formában lehetővé válik, hogy a kronológiai feldolgozás és a tényszerű ismeretátadás mellett elsősorban a társadalmi, stílusi vagy egyéb sajátos összefüggésekre telessük a hangsúlyt. A Budai Rajziskola diákjainak tanításakor számomra...

izgalmas

A legérdekesebb:

- beszélni olyan témákról, amelyekkel a diákok eddig még nem így, vagy egyáltalán nem találkoztak;
- egy-egy téma kapcsán több szempontból vizsgálni;
- összefüggéseket felszínre hozni;
- új kérdéseket megvitatni és válaszokat keresni rá;
- globálisan szemlélődni – földrajzi és idősi korok mentén, egyedi szempontok szerint;
- a művészeti ágak egymásra hatását és elválaszthatatlan kapcsolatát bemutatni;
- a XX. századi és mai kortárs irányzatokról előadni, beszélgetni;
- rávilágítani, hogy az alapok nélkül majdhogynem lehetetlen megérteni napjaink képzőművészeti, tervezői kultúráját.

kibívás szándék

A legnehezebb:

- túlzások nélkül, túlrészletezés nélkül, a rendelkezésre álló időben átadni az ismereteket.

A legfontosabb:

- arra fókuszálni, hogy egy-egy korszak építészete, képzőművészete, tárgykultúrája és jellemzői úgy maradjanak meg, hogy végzett diákjaink alkotó módon tudják majd alkalmazni a tanultakat egy későbbi szakmai feladatnál.

LATIN ANNA
textiltervező művész,
művészettörténet tanár

VÁZLATRAJZOK, KROKIK, ECSETRAJZOK
A mintaképzés, az ecsettel rajzolás
felszabadítóan hat az ábrázolásra
→ Pozsgai Barnabás
→ Holp Nándor
→ Szombatby András
→ Vörösmarti Daniella munkái

Lelkes András Gergely

A valóság újrateremtése

Tizenkilenc év után, ami működik a tanári munkában: a személyközi terek átérése mentén kialakuló intuíciók; az alkotói hitelesség átsugárzása a korrektúrán, kérdéseken, beszélgetéseken; kötetlen, természetes jelenlét – bekapcsolódás – az adott közösségbe, és ezzel párhuzamosan éles figyelem az egyes ember fejlődésére. Mindez egybekapcsolva egy következetesen vezetett, a látás fejlődését figyelembevevő feladatsorvégigjárásával.

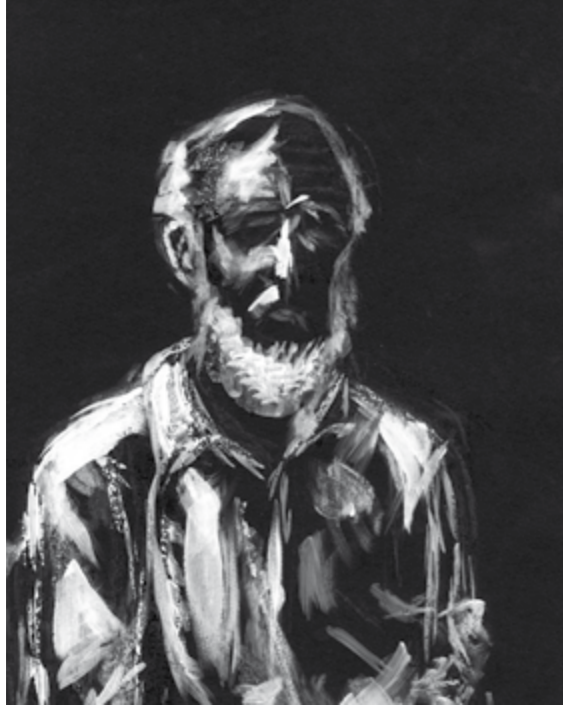
Ami nem működik: tisztán ismeretből, rutinból tanítani önálló alkotói háttérrel nélkül.

Látás és megfogalmazás középhaladóknak. A rajzfestés gyakorlatok során, bár minden esetben megvannak a jól körvonalazott témák, megközelítések, műfaji behatárolások, mégis mindezek messze túlmutatnak önmagukon. Miért dolgozunk látvány után még mindig? Ma, amikor másodpercenként százezres nagyságrendben készülnek adott látványokat rögzítő képek, amelyek tökéletesen megfelelnek a hasonlóság és visszaadás követelményének, a modell utáni munka elsődleges praktikus hozadéka, hogy segítségével a pontos megfigyelési és leképzési készségünket fejlesztjük, artikuláljuk. Egy előttünk lévő adott látvány folyamatosan visszaellenőrizhető, részleteiben és viszonylataiban (arányok, irányok, karakter, tónus- vagy színviszonylatok, hangsúlyok, térbeliség stb.) egyaránt.

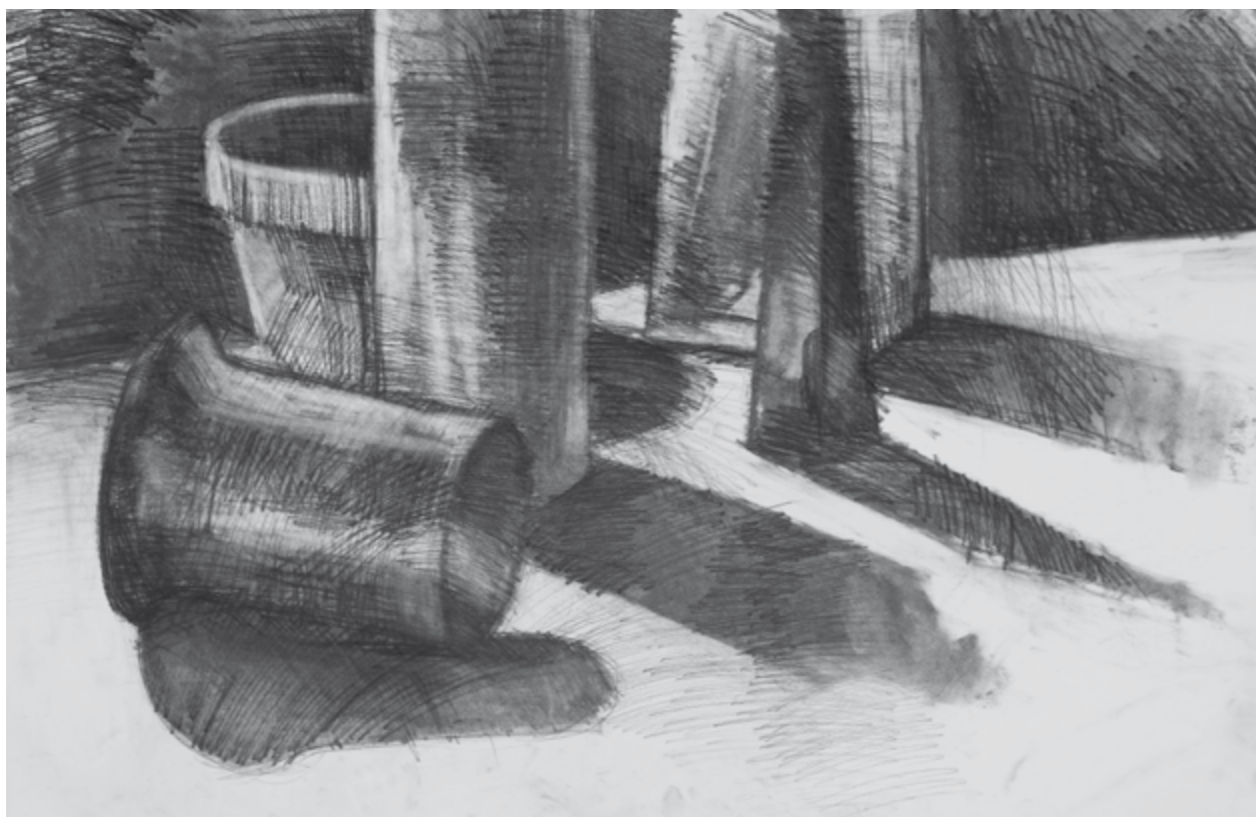
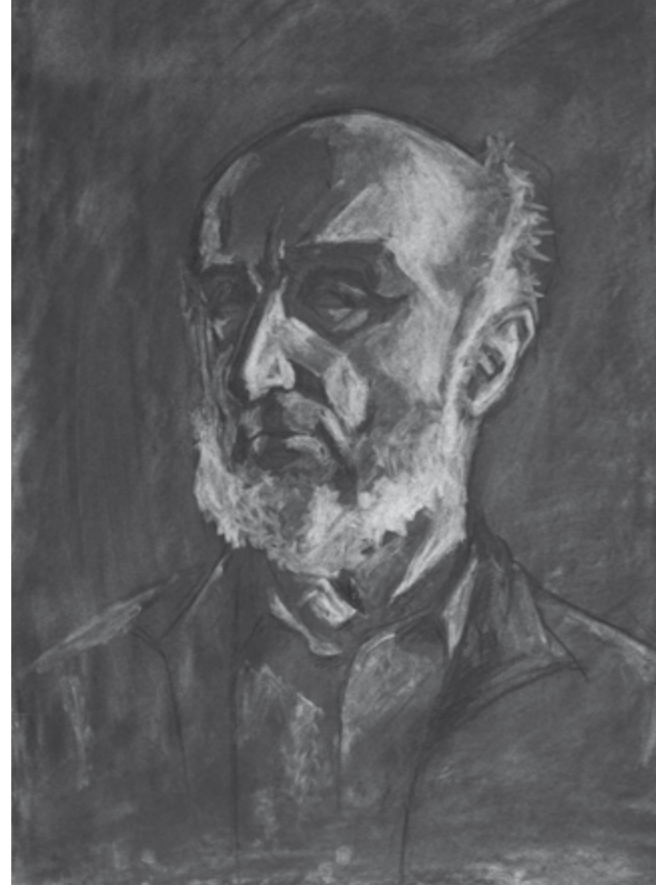
Ez az ellenőrizhetőség a pontos kifejezés szolgáltatásban semmi mással nem helyettesíthető tanulságokkal jár a vizuális nevelésben. A pontos kifejezés igénye belénk ivódik. Modell nélküli elképzeléseink is pontosabb képet öltenek. Kialakul érzékünk az általunk elérhető legjobb minőséghez, ahhoz a valamihez, hogy a munkánk „már jó, na most a legjobb, vagy még nem az”. A végtelenül

összetett látványt bejáró tekintetünk útjait tudatosítani kell: a látvány elemeit csoportosítani, osztályozni, kifejezési eszközeinket ezekhez a tudatosított élményekhez igazítani, finomítani, összehangolni. Az egész élményt (témát) a lényegében megfogni, részleteiben kibontani, megérteni, átélni, visszaadni. Ez az élmény pedig a mindnyájunk számára közös, élő térben és időben van jelen. Ezt az élő, változó valóságot kell tehát sík-, és állóképpé alakítanunk. (A már síkra leképzett látványt – főleg fotókat másoltató – *jobb agyféltekés rajzolás* gyorstalpaló tanfolyamain a fenti megértési, megélési köröket kapcsolják ki, éppen a rajz lényegét, szubtilis, szellemi, alkotói részét vágva ki a rajzolás folyamatából.)

A fantázia vagy egyéb, nem látvány után készülő munkáknak is megvan a maga helye és értéke a művészeti nevelésben, de a fantáziára épülő a feladatoknál az indító szándék, és a várt végeredmény egyaránt nagyon képlekeny. Az „*így akartam*” és az „*ilyen lett*” gyakran egymásba mosódik. A visszaellenőrzés ilyenkor sohasem kaphat teljesen biztos támpontokat. A modell utáni rajzolás vagy festés közvetlen, személyes kapcsolat, konfrontáció a valósággal. Azzal a valósággal, amelyben a külső realitás és az ezzel felvett viszonyom egyszerre van jelen. Sőt, amely valóságban ez a viszony folyamatosan teremődik, formálódik. Konkrét cselekvéssor, konkrét, azonnal jelentkező eredményekkel. Jelekkel, amely jelek bár a modell valóságos megjelenésére támaszkodnak, mégis elsősorban létrehozójukról vallanak. A közvetlen leképzésnek ez a feszültsége, az immanens realitásnak, és a konkrét jelenek ez az együttállása – úgy gondolom – egyetlen más területen sem jelenik meg ilyen intenzíven. Komplex átírtsággal, ugyanakkor jól olvashatóan. A zenei vagy fogalmi leképzés, már elvont nyelvi jelekkel, meghatározott szabályrendszeren belül fixált alakzatokkal dolgozik. (Egy zenei A hang, vagy dallamsor lényegében egyféleképpen hangozhat, ha jól hangzik.) Egy modellel körbeülő csoport tagjai, ha ugyanazon a tudásszinten vannak is – azon túl, hogy mind saját nézőpontjukból látják és képezik le a modellt – mindannyiuk munkája telítve lesz a csak rájuk jellemző érzékelés és képességek, érzékenységek elegeből származó karakteres jelekkel. Ezek a jelek mind ugyanarról a külső valóságról, tematikáról szólnak, de mind más és más belső valóságból szólalnak meg. És itt még csak a tanulmányrajzról beszélünk! A fentebb leírt közvetlen konfrontáció hiányzik a nem látvány után készülő vizuális stúdió munkából.

KLASSZIKUS PORTRÉ TANULMÁNYRAJZOK
*Kriszanyik István, Bajnok Anna
és Szivós-Tóth Bence munkái*

A modell utáni rajzolás vagy festés közvetlen, személyes kapcsolat, közvetlen konfrontáció a valósággal.

A minőségek sokféleségének elfogadása, a ráhangolódás egy-egy diák képességeire, a pedagógiai folyamat legtöbb figyelmet és intuíciót igénylő része. A pedagógiai feladat a tanulók készségeiből következő aktuális határok megállapítása, majd a tanmenet keretein belül, a határok kitégítése személyre szabott korrektúrákkal, rész-feladatokkal. Az ábrázolási stúdiumok során azt, ami nem megy, igenis, egy kissé erőltetni kell, különben a tanuló alkotó-megfigyelő előadásmódja egyoldalú marad. Tipikus pólusok jelennek meg az egyes növendékek látásmódjában: például a részletekben elvesző, illetve a sematizáló rajzosok szélső megközelítései. Teljes értékű rajzot, tehát teljes megfigyelést, látást, személyiséget, az ellenkező pólus erősítésével érhetünk csak el. Ugyanakkor, a rajz-festés tantárgy egyértelműen készségtárgy. Ezért az oktatás során fontos szerepe van a már kitégített határok tudomásul vételének, elfogadtatásának is, hogy az elérhető optimumot megtaláljuk, s a diákok ne frusztrált állapotban hagyják el az iskolát. A kifejezésmódok összerendezése általában a kétéves képzés utolsó harmad-, negyed félelv feladata.

De addig is, a készségek kötöttségei ellenére, nagyon sok minden tanítható. Mindaz, ami tudatosítható, tanítható. Éppen ezért, nagyon szerencsés helyzet, ha alkotó művész adja át a tudását. Olyan művésztanár, akinek saját művészi életpálya-modellje van. Az alkotó művész a saját munkásságával kapcsolatban is folyamatosan kérdéseket tesz fel magának, fejleszti magát. A látás, élmény, megfigyelés, leképezés vonatkozásában tudatosít olyan finom összefüggéseket, amelyeket nem tanítanak a tanárképző intézményekben. Ráadásul mindezt a személyes hitelesség erejével lehet átadni. Mi az, ami tanítható? Főleg a látás, a megfigyelés, a leképezés analitikus része. *Mit? Mivel? Hogyan? Miért?* Ezen kérdések mentén tudatos választásokat, válaszokat, döntéseket kell hoznia a rajzolónak. Ahol ez a döntés hiányzik vagy menetközben elsikkad, ott zavarossá válik a munka, hacsak, nem egy újabb, erősebb döntés írja felül az előbbit.

A rajzi-festői gyakorlatok fontos velejárója még, hogy minden tudásszinten – a kezdőtől a legmagasabb szintekig – az alkotóban létre tud jönni az intenzív *flow-élmény*, amely semmi máshoz nem hasonlítható állapot, és amely közvetlenül átsugárzik a létrejövő munkán. Tapasztalataim szerint, mégis érdemes analitikus hozzáállással kezdeni, hogy az elért eredmények mentén megjöjjön a diákok bátorsága és kedve az önfeledt alkotáshoz. Kivételek természetesen itt is vannak, akik ezzel összetett, szép feladat elé állítanak. A túl görcsösé váló, mindent bebiztosítani akaró rajzolás sem szerencsés. Az ilyen esetekre oldó feladatokat érdemes alkalmazni, mint például a „*vázolás folyamatosan a papíron tartott rajzeszközzel*”, a „*negatív terek, hiányok rajzolása*” a „*kontúrok használata nélküli formakifejezés*”, vagy a „*felrajzolás nélküli festés széles ecsettel*” stb. Ezek a gyakorlatok, a bizonytalan kezdőknél, de a túlságosan egy vágányra állt, gyakorlott rajzosoknál is váratlan távlatokat nyithatnak meg. A rajz-festés tanítás sajátossága, hogy egy-egy mű létrehozása mindig személyes figyelem műve, magányos műfaj. A megfigyelés-leképezés koncentrációjához szükség van egyfajta benső magány létrejöttére, és mégis, iskolai körülmények között csoportokban művelik, bevonva így a közös térbe mindazt, amit egy adott csoport sajátosságai aktuálisan és folyamataikban behozhatnak. Így a rajzterem a közös figyelem terévé válik. Érthető, ha ennek a térnek a karaktere nagyon érzékenyen alakul a csoport létszámának és mentális állapotának függvényében. A teljes csoport minőségén belül a kisebb rész-közösségek dinamikája is meghatározó. Erre a komplex tényezőre ↓

AZ ÁBRÁZOLÁS VÉGLETEI
 — Szalontai Margit miniatűr tárgyrajzai
 — Ötperces mozdulat-skiccek
 és falfestményé alakított tanulmányok
 — Tenk Vivien figura-vázlatai
 — A figuravázlatok felhasználása
 a Kentridge-projekt óriás képének
 kialakításához

tanárként éppúgy figyelnem kell, mint az egyes diákok fejlődésére. Ahogy a tanulóknál, a közösség esetében is jól lehet dinamizálni egy-egy ritmusváltással a feladatokban, vagy a feladatok mögött meghúzódó kérdések hangsúlyváltásaival, konkrét esetben akár egy közös beszélgetéssel. Emellett, pozitív eredményeket érhetünk el a közös munkát igénylő projekt feladatokkal, ezen a területen is. Az én metodikámban a projektfeladatoknak leginkább ez a ki nem mondott, de annál határozottabb célja.

A közös gondolkodás, az egymásra való nyitottság és oldott figyelem, az együtt kialakított munkafelosztás, ütemezés, a mű befejezési stádiumában a részfeladatok finom összenövése, és végül a létrejött eredmény okozta öröm, mind fontos élményekkel, tapasztalatokkal járulhat hozzá a csoport jó szellemiségének kialakulásához. Az eredményes projektmunka után összekovácsolódott, erős közösséggel dolgozhatunk tovább. Ez a belső erő pedig megjelenik mind az óravezetés könnyedségében, a kölcsönös bizalomban, mind az ilyen légkörben megszülető munkák minőségében. Fontos és mindig pozitívan ható módszerem még, hogy esetenként a korrekciók közötti időben magam is együtt dolgozom a diákokkal. Rajzolk, festek, vázlatokat készítek az adott látványról. Ez az együttes munka különös, kettős mozgást indít el a *mester-tanítvány* viszonylatban. Egyrészt, közelíti a két felet az „ugyanazt csináljuk” érzése mentén, ugyanakkor a munkáim minősége (rendszerint a kiadott feladathoz közeli megoldást alkalmazok) a művészi, mesteri hitelességemet erősíti. Így, az absztrakt tanár-diák rangsor valódi, „ellenőrzött” személyes értékelés útján válik élő bizalmi viszonyná. Korrekcióim bizalmi tőkéként működnek a tanítványokkal együtt készített munkáim. Ez a közös munka megkönnyíti az őket foglalkoztató művészeti témákról, egyéb kérdésekről induló beszélgetések kialakulását is.

**A rajz-festés tanítás sajátossága,
 hogy egy-egy mű létrehozása
 mindig a személyes figyelem
 műve, magányos műfaj.**

Beszélgetéseket, amelyek során jobban megismerjük egymást, amelyekben kölcsönösen gazdagodunk. Ezek a beszélgetések sokszor egészen személyes kérdéseket is érintenek, elmélyítve ezzel a művészet és mindennapi életünk közti áthallások, megfelelések iránti érzékenységet és érzelmileg megalapozhatják az önálló alkotói gondolkodást.

A nagymama ruhásszekrénye

Húsz éve próbálok a művészettörténetet tanítani, mégsem mernék módszertani tanácsokat osztogatni arról, hogy miképpen lehet az ismereteket a legjobban átadni. Sokszor zavarba ejt, de lelkesít is a folyton nyíló ablakok sokasága és a tudás ingoványos talaja, amit egy-egy korszak vagy alkotó megismerése magában hordoz.

A művészet és annak története olyan, mint egy nagy családi ruhásszekrény, amelyből mindenki kedvére válogathat. A nagy is felültheti virágos, sötét árnyalatokban gazdag nagykendőjét, és a kreatív unoka is talál valami firkált pólót, direkt feslett farmert. Vannak, akik komoly arccal estélyibe öltöznek és van, aki rugdalózót keres. Helye van a munkaruhának, de a ministránsok is megtalálják mennyeien fehér, időtlen öltözetüket. Tudósok, művészek és sznobok válogatnak, mindig a megfelelő anyagot, színt és szabást keresve. A szekrény tele van rojtos és masnis öltözékekkel, nyakkendőkkal, melyek között ott időzik a történelem, a ráncokban néprajz bujkál, egy-egy szakadásban pedig némi kémia is lapul.

A szekrényt ajánlatos nyitva tartani, gyakran belenézni, mert izgalmas, gazdag és mindenképpen a figyelmünkre méltó. Ha valaki mégis bezárná, idővel rá fog eszmélni, hogy szinte meztelenül járkál. Nem a divatról beszélek, hanem az emberi kultúrának arról a hihetetlenül sokrétű valóságáról, ami térben és időben is változik, és ami egyszerre mutatkozik meg tárgyilagos, hűvösen tényszerű valóságában. Mégis, ha belefedkezünk egy műalkotás szemlélésébe, akkor az képes lelkünk legintimebb régióiba is behatolni. Nehéz ezt tanítani. Talán nem is lehet. Az érzékenység felkeltése vagy tágitása tehát a legtöbb, amit tehetek.

TANÍTÁS KÖZBEN

Balla Lajos előadás közben

KIÁLLÍTÁS-LÁTOGATÁS

Szakmatörténeti nevezetességek elemzése

ÉLŐVÉ VÁLT KIÁLLÍTÁS-ÉLMÉNY

A Fotóbónap /2015 keretében a fotográfus diákjaink saját, nagyszabású fotó-média projekteket hozták létre

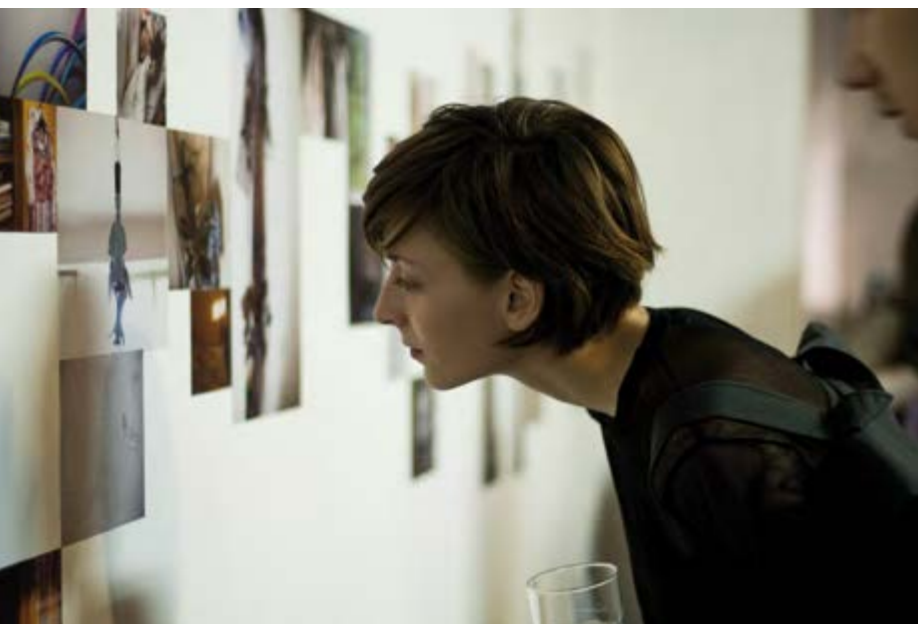
Zászlós Mariann: Ottbonom csendéletei (részlet) —

Lakatos Zsófia: Szabadesés (mozgóképi installáció) —

Antal Ágota: Privát szférá —

BALLA LAJOS

*festőművész,
művészettörténet tanár*

TÉRI TANULMÁNYOK,
TÜKRÖZÖDÉSEK
Mikóczy Barbara,
Surnovszky Panna,
Nagy Eszter,
Balásyné Katona Helga
munkái —

Téri szerkezet és képszerűség

Az ötvös-fotográfus csoportokban a szakok által képviselt műfaji sajátosságoknak megfelelően, és azok mentén fogalmazódnak meg az egyéni alkotói karakter kialakítását célzó rajzi-ábrázolási feladatok. A síkfelületen történő térábrázolási gyakorlaton keresztül, tartalmi megközelítések szemléletbeli gazdagságának kibontása történik kivétel nélkül, minden diáknál. Az egyéni korrekció, a személyes párbeszéd a legalkalmasabb módszer erre. A különböző alkotóterületek ábrázolási gondolkodása, szemlélete lényegileg tér el egymástól.

Az ötvösök alapvetően térbeli szerkezetekben, tömegben, konstrukcióban, anyagminőségekben, a tervezői munkájuk során pedig tárgyban, a tárgyak működésében, rendeltetésében gondolkodnak. Ezekben a területeken kell vizuálisan, rajzban is professzionálisan kifejezniük magukat. Az első rajzórától kezdve a tárgytervezői gondolkodás egyik alappillérehez, a térbeli ábrázolás szabályainak korrekt alkalmazásához igyekszem hozzásegíteni őket. Erős térgeometriai alappozással, a szabályos testek rendszerének perspektivikus ábrázolásával indul egyfajta közös nyelv kialakítása. A látvány értelmezéséhez, lerajzolásához nem csak a látott, hanem a tudott dolgok megjelenítése is hozzátartozik. Így jönnek létre az általam „okos” rajznak nevezett munkák, melyek a látvány leképzésébe foglalva azt is elárulják, amit tudunk róla. Így kerül a rajzba néhány olyan elem, ami a szerkezetet és ábrázolásának szabályszerűségét értelmezi, nem pedig a látvány másolása csupán. Ennek fontossága jelentkezik az ötvös szakmai munkában is, hiszen a feladatok kapcsán rajzi eszközökkel legtöbbször olyan téri szerkezetet kell át gondolni és megjeleníteni a papíron, ami még nem létezik. Erre való az „okos” rajzi gondolkodás, mint módszer. Emellett a rajzi

előadásmód, az anyagok használata, a síkábrázolás eszköztárának bővítése mentén jutunk el az egyéni, személyes karakter kibontásáig.

A fotográfia műfaja képben gondolkodik, a fény által létrehozott jelenségek rögzítésével. Ezt a látásmódot a foltra bontás, a kivágások keresése, a kompozíció, a sötét-világos és szíkontrasztok megjelenítésének tudatos alkalmazásával igyekszünk kifejleszteni. Az alapozó feladatok egyszerű monokróm munkák, leginkább sötét papíron, a látványban megjelenő fény kibontását célozzák. A fordított kép-építkezéssel azonnal elszakadunk a fehér papíron sötét eszközzel való rajzoló berögzülésektől, és hamar nyilvánvalóvá válik a világos eszközzel kialakított fény szerepe a látványban. A későbbiekben keressük az előtte-mögötte összefüggéseit, a mélységélesség, a tónuskontrasztok alkalmazásával. Ekkor, a kép kivágás keresése mellett, lassan kezdünk a tárgyi valótól elszakadni. A síkon történő értelmezés egyfajta fény-analízis, melyben valójában a fény útjába rakott tárgyak csak az ábrázolásban folyamatosan jelen lévő párbeszéd eszközei, és nem leképzendő testek. Jelenségeket, helyzeteket, eseményeket keresünk, nem a leírandó beállítás megjelenítése a cél.

Ezek a megközelítések az oktatás két éves időszakában a folyamatos korrigálás útján, a diákok felkészültségét, érzékenységét, egyéni karakterét szem előtt tartva bontakoznak ki a két szakmai terület ábrázolási módjainak gyökeres eltérései ellenére, azok figyelembevételével.

KEMÉNY PÉTER
keramikumművész

INTERAKCIÓK CÍMŰ TEHETSÉGPROGRAM / 2015
Komplex művészeti és kommunikációs gyakorlat, együttműködés grafikus és fotográfus diákok között; a stúdiótér megtervezése, létrehozása; próbajelvételek készítése
 → Ríportalányként megbívtott vendégünk többek között Mobácsi András, formatervező volt
 → Komróczki Diána, Mobácsi Luca, Szabó Csenge, Vásárbelyi Aron és Szabados László közös munkájával

Az előre nem látható körülmények dicsérete

Formatervező. Webtervező. Tervezőgrafikus.

Ezek a foglalkozás-elnevezések azt sugallják, mintha a komoly alkotómunka pusztán abból állna, hogy megtervezük azt, ami később – szinte mellékes, hogyan – megvalósul. Mintha az igazi szellemi munka pusztán a koncepció felvázolásából és konzekvens végigviteléből kellene, hogy álljon, s a feladat „mesterség” része a hierarchia egy alacsonyabb fokán helyezkedne el. Nem azt állítom, hogy a tervezés nem fontos, csak annyit, hogy a megvalósítás tanulságai, kompromisszumai, az improvizáció képessége és öröme – tehát az út – a kitűzött cél elérése érdekében ugyanannyira lényeges, ha épp nem fontosabb, mint a tervezői problémák megfelelő válaszása. Sőt, hangozzék bármennyire közhelyesen, az oktatás egészében a valódi cél maga az út. Miért? Mert így komplex, szerves, kiérlelt és megszenvedett, mindezekén túl pedig így személyes és valóságos az alkotás. Fontos és megkerülhetetlen a küzdelem az anyaggal – az anyagot a lehető legszélesebb spektrumon értve – hiszen alkothatják kontrasztok, színek, betűtípusok, az egyetemes kultúra, illetve az időhöz, helyhez kötött szubkultúrák megidézett rétegei, a tudatosan vagy tudattalanul a munkára rakódott másodlagos jelentések. Ezeknek az elemeknek csak egy részét lehet a munka kezdetén számításba venni. A legjobb ötletek, a legeredettebb megoldások menet közben, az addig pozícióba helyezett tényezők közti áthatások, interferenciák során alakulnak ki, tanári, mentori támogatás mellett, sok-sok idő, s nem kevés korrektúraforduló alatt.

A grafikai programokkal, tipográfiával és fotózással kapcsolatos ismeretek oktatásában azt tartom a legfontosabbnak, hogy tisztában legyünk a technika lehetőségeivel, korlátaival és jelentésmódosító, illetve elfedő hatásával. Ha

nem teszünk ellene, bizony a médium lesz maga az üzenet akkor is, ha nem ez állt szándékunkban. Megfelelő felkészültséggel és attitűddel viszont bármilyen előre nem látható körülményt a kifejezőerő szolgálatába tudunk állítani. Ehhez a diákok részéről szükség van a stabil és állandóan bővülő általános alpműveltségre, jó kommunikációs készségekre és hajlandóságra, valamint rengeteg mozgósítható energiára. Tanári, mentori oldalról pedig (az előbb felsoroltak értelemszerű megléte mellett) folyamatosan karbantartott érdeklődésre, nyitottságra úgy az oktatott tudásterületek, mind az újabb és újabb diákgenerációk kulturális referenciái, változó nyelvi és képi valósága iránt. Mindezt a lehető legkevésbé „intézményes” légkörben, oldottan, de a szakmák kimeneti követelményeit szem előtt tartva próbálom működtetni. Bár diák és tanári oldalról írok, nyilvánvaló, hogy egy jól működő oktatási folyamatban a tanár legalább annyit tanul a diákjaitól, mint fordítva, ennek a kulcsa pedig a – megfelelő keretek között tartott – személyesség, az intenzív jelenlét élményére alapozott műhelymunka. Ha a diákjaim azt látják rajtam, hogy több energiát fektetek ezen jelenlét fenntartásába, mint ők (sőt, láthatóan nem teherként élem meg, még örömet is okoz), és annak ellenére, hogy van egy jól körülhatárolható ízlésvilágom, mégsem a saját elképzelésem próbálom rájuk erőltetni, akkor a hierarchiára alapozó, hatalmi jellegű tanári jelenlétet el is felejthetjük – felőlem akár örökre. Félreértés ne essék, ez nem jelent pusztán horizontális, értékalapot nélkülöző oktatást, csak éppen az ízlésformálást humorral megsegítve, diskurzus-alapon kívánom működtetni.

Távolabbról tekintve ezen területekre: fel kell ismerünk a szellemi és anyagi kvalitást jellemző mintázatokat! Amikor pedig már magabiztosak vagyunk ezek felismerésében, meg kell próbálnunk újratemteni azt a bizonyos minőséget. Tudnunk kell, hogy a digitális technika, a sebesség, a termelékenység és a gazdaságosság szempontjai mentén alakult, és alakította a világot mai formájára. „Élő hal szeletelve kapható” – ahogy Réti János, az egyik legnagyobb magyar hangmérnök mondta a digitalizálás nem elhanyagolható mellékhatásairól. Még sincs más út – az analóg technika idő- és költségigénye, és speciális szakértelme miatt – a jelenkorban digitálisan kilúgozott nyersanyagokból kell kihoznunk a legtöbbet, legegységibbet.

ASZTALOS TAMÁS
*kiadványszerkesztő,
 digitális műhelyvezető*

BÉCSI TANULMÁNYÚT /2016

→ *The Happy Show* - grafikai kiállítás, MAK Múzeum

BÉCSI ÉS MILÁNÓI ERASMUS+ PROGRAM / 2017

→ *Grafikus szakképzős diákjaink bárom betes szakmai gyakorlaton és kulturális programokon vettek részt*

→ *MuFoCo múzeumprogram, Milánó*

→ *Tanári és diák csoportunk látogatása a Scuola Orafa Amrosiana a milánói ötös iskolában*

Szakmai angol nyelvfejlesztés

A szakmai idegennyelv tantárgy bevezetésekor az egyik első kérdésem volt, hogy miként lehetne gyakorlatias tananyagot összeállítani olyan diákoknak, akik nem nyelvi képességeik alapján lettek összeválogatva. Kár lenne tagadni, hogy a mai napig az eltérő nyelvi előképzettség jelenti a legnagyobb kihívást az órákon, amelyből még nem következik, hogy ne lehetne a feladattal megbirkózni. Ugyanakkor, teljesen leképezi a hétköznapi interakciók valóságát az, hogy olyan diákoknak kell idegen nyelven kommunikálniuk, akiknek a nyelvtudása eltérő. Miért is tudnának azonos szakmai érdeklődésű emberek, ugyanannyira azon az idegen nyelven, melyen érintkeznek?

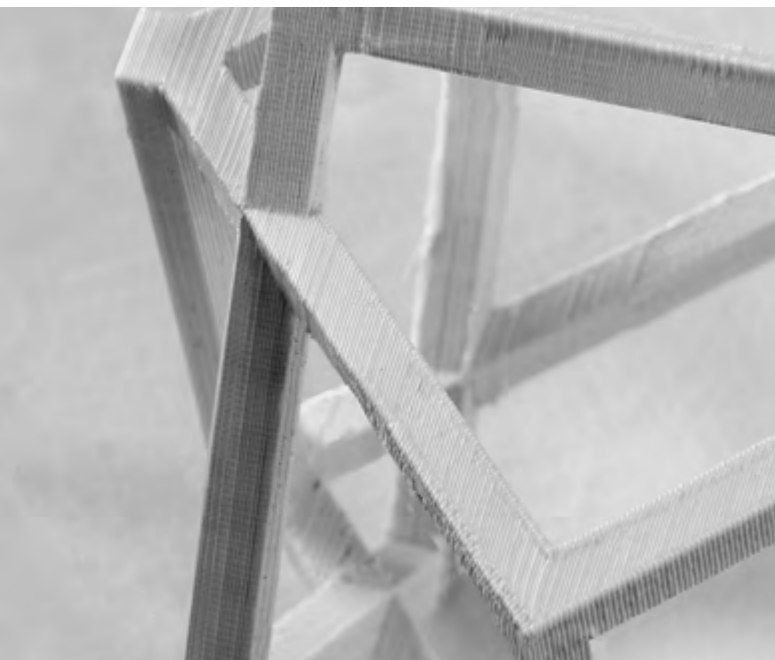
Fontosnak tartom leszögezni, hogy nyelvi képzésünk célja nem a külföldi munkaerő kitermelése, bár kétségtelenül segítheti a külföldi munkakapcsolatok létrejöttét. Hogy mi is a célunk valójában, azt talán egy példa illusztrálhatja jobban. „*Tegyük fel, hogy az egyik diákunk a Velencei Biennálén találkozik egy szimpatikus spanyol művésszel, s a nemzetközi kapcsolatépítésnek álcázott barátkozás részeként, beszélne arról, hogy mit jelent számára a szakma, melyik projektre a legbüszkébb, sőt az is érdeklő, hogy spanyol kollégája ugyanezzel, hogy áll. Mindezt egy sör mellett, angolul fogják megbeszélni.*” Szakmai körökben jól ismert tény, hogy a világon lezajló angol beszélgetések kétharmadában már nem is vesz részt angol anyanyelvű. Ez a tény is egyértelműen jelzi, hogy az angol világnyelv és a nemzetközi kommunikáció elemi eszköze lett. Időközben, az anyanyelvi nyelv feletti hegemoniája megszűnőben van, tehát az anyanyelvi szintű tudás '90-es években ünnepelet mítoszát is érdemes lenne már elengednünk. Ennek szellemében, a főként szakmai feladataikon dolgozó diákjainktól

elvárható és meg is valósítható szaknyelvi program célja, eljutni odáig, hogy szakmai tudásterük sarkalatos részeit el tudják mondani-mutogatni kézzel-lábbal, illetve az angol nyelv segítségével. Tanári szempontból ez azt jelenti, hogy elsőként fel kell ébreszteni a kommunikáció vágyát. Az első perctől arra törekszem, hogy mindenki, tudásszinttől függetlenül, beszéljen angolul a szakmai kérdésekről.

Egy nyelvizsgán, ha például Géricault, *A Medúza tutajja* c. festményével találkozunk, akkor a jó vizsgaeredmény reményében a tengeri közlekedés veszélyeiről, a múzeumlátogatók számának alakulásáról vagy saját kiállításélményekről érdemes mesélni. Ha ugyanerre a képre, mint arculati elemként felhasznált műre talál rá egy grafikus, akkor valószínűleg mást fog róla gondolni, mondani. Szóba kerülhetnek akár a klasszikus alkotások felhasználásának lehetőségei új médiumokban, a kompozíció, színkezelés és más, hasonló kérdések. Mindenekelőtt erről a kommunikációs területről szól a szakmai nyelvfejlesztés. Ha a leendő szakember ráadásul angol nyelvű szoftvereket használ, miért ne építse be a programok szókészletét aktív szókincsébe? Hasznos, ha diákjaink képesek saját munkájuk idegennyelvű prezentációjára vagy egy átgondolt, egyéni hangvételű angol nyelvű önéletrajz megírására. A pedagógiai munkámban segítségemre van, hogy a vizuális kultúra világa nem ismeretlen előttem. Amikor épp nem nyelvórát tartok, és nem a 17. századi vallásos angol irodalom rejtelmét bogarászom a doktori képzésem részeként, sokat foglalkozom digitális grafikai feladatokkal, honlapképzéssel, 3D grafikával. Így, saját nyelvi repertoáromtól sem áll messze a vizuális világ kifejezéstára.

Természetesen, tantárgyam legnagyobb erőssége a nyelvi szemléletben rejlik. Többek között, én képviselem iskolánkban azt az elvet, mely szerint a vizuális világot nem csak látjuk, hanem a róla formálódó gondolatokat hangzó formában, beszédben ki is adjuk magunkból. Ezáltal (is) jön létre a megértés folyamata. Elvégre a világ, mentális feldolgozó folyamataink, mondhatni interpretációink mentén válik hozzáférhetővé. Egy nyelvtanárnak, mindenestre, illik ezt az álláspontot erősíteni. A cél tehát, hogy diákjaink a világot ne csak látni, formálni tudják, hanem olvasni is – elsősorban természetesen magyarul, de nem árt, ha egyre többet angolul is.

BODÓ BENCE LEVENTE
anglista, nyelvtanár

A számítógépes grafikai programok megismerése során a technikai, eszközhasználati kísérletezésé a főszerep
—A képeken Puszta Balázs fotómanipulációs feladatmegoldása és Lerner Eszter minta feladatai láthatók
FÉNY ÉVE – NEMZETI TEHETSÉG PROGRAM / 2016
Fény éve c. tehetségprogram során a diákok először digitálisan generált fény-árnyék batásokkal kísérleteztek, majd a tárgyakat 3D nyomtatással el is készítették
—Bessenyei Bertalan saját tervezésű, 3D nyomtatott tárgya
—Szabó Csenge „Light” című fény-árnyék installációja

A technológia egészséges függésében

Amikor 1977 szeptemberében Erdőssiné belépett a terembe, és elkezdte ecsetelni a számítástechnika fakultáció szépségeit, még nem tudtam, hogy örökre eljegyzem magam a számítógépekkel. Negyven év távlatból már jól látom a mérföldköveket. Az első, ami lenyűgözött, az a „Tenisz” elnevezésű tv-játék volt. Azok számára, akik esetleg nem ismerik, ez az a játék, ahol két hosszúkás téglalappal kellett egy kis négyzetet ütögetni egymásnak a fekete-fehér tévé képernyőn. A gimnáziumban a programozás alapjait tanultuk – lyukkártyák és szobányi számítógépek a Műszaki Egyetemen. De az igazi szerelembe esés a kisméretű, szobai használatra tervezett gépekkel történt. Egy lánynak, aki az alattam lévő osztályba járt, volt egy ZX-Spectrum gépe játékokkal, és én nem átalottam udvarolni neki, csak azért, hogy sulis után felmehegsek hozzá játszani. Onnan már nem volt megállás, jöttek a Commodore gépek, kisebb-nagyobb verziókban, majd beköszöntött a PC korszak.

Mindez valamikor a kilencvenes évek elején történt, és én azóta sem tudtam ebből a mániából kikeveredni. A játék-korszak alábbhagyásával született meg bennem az igény, hogy kezdjek valami hasznosabbat is a géppel. A DTP (nyomdai minőségű kiadványok előállítására asztali számítógéppel), akkor kezdte bontogatni a szárnyait – Budapesten csak néhány levilágító működött – én pedig a számítógépes előéletem miatt pillanatok alatt találtam munkát. Így, lassan kitanultam az Adobe programok használatát, a képfeldolgozást, kiadványszerkesztést, rajzolást a számítógépes programok segítségével. Az évek alatt rengeteg programmal találkoztam, volt, amiben elmélyedtem, volt, amit hamar félretettem. Mára biztos vagyok benne, hogy a számítógép a „21. század svájci bicskója”.

Az élet szinte minden területén bevethető, kevés olyan dolog van, amit ne segítene. Az én személyes pályám több szálon is kötődik a számítógépekhez: ez lett a hivatásom lassan 25 éve: 3D modelleket készítek, renderelek, tervezek, tájékozodom, tanulok és szórakozom a multimédiás képességei által és zenélek is. A 2000-es évek elején Macintoshra váltottam, mely döntésem azóta sem bánom meg, jó barátságban vagyunk. Egészséges függőségem máig megmaradt.

A Budai Rajziskolában végül összeértek azok a szálak, amelyek számomra fontosak voltak. Mindig is szerettem tanítani, magyarázni, megmutatni az általam ismert, felfedezett dolgokat, szeretek tervezni, megvalósítani, és nem utolsósorban szeretem a számítógépeket, a velük kapcsolatban felmerülő technikai kérdéseket, a grafikai szoftvereket, melyek a kreatív alkotó munkához mára elengedhetetlenek. Mindezek a BRI-ben alkotnak számomra egységet, ahol napról-napra változatos összetételű csoportokban, változó feladatokban kell alkalmaznom tudásomat, naprakésznek kell lennem, és lépést kell tartanom az új technikai lehetőségekkel.

A számítógép megkerülhetetlen része az életünknek. Csak az elmúlt két évtizedben, a mobiltelefonok, a tabletek, a konzolok fejlődésének üteme mutatja, hogy korántsem értünk a folyamat végére. A korábban még elérhetetlennek tűnő technikai megoldások ma már szenzáció, holnap pedig a megszokott technológia része lesz. A megállíthatatlan technikai változás és az információáradat mindennapos élmény, s a fiatal generációk mindenkor nyitottak lesznek az új megoldásokra. Nincs ez másképpen a szoftverek területén sem. A ma tervezőinek a manuális eszközök használata mellett, éppolyan biztosan kell kezelniük a digitális technikát is. Az egyre erősödő technikai elvárások teljesítésére, a biztos tudás megszerzésére csak úgy van esély, ha már a szakmatanulás legelején megismerkednek a technikai lehetőségekkel, folyamatosan használják azokat a programokat, melyek az alkotó munkában segíthetik önkifejezésüket. Ezzel együtt, senki ne higgye, hogy a számítógépes tervezés mentesíti a manuális alkotói technikák elsajátítását alól. E két művészeti megközelítés és eszköz, békésen megfér egymás mellett, egymást erősítve segítik a magas szintű szakmai alkotómunkát. Ezen dolgozom én is a Budai Rajziskolában.

GADÁCSI TIBOR
grafikus, programkötő

EMBERÁBRÁZOLÁS, PORTRÉ KÜLÖNBÖZŐ FELADATOK KONTEXTUSÁBAN
 → Fábry Anna: Helyzetjelentés, digitális technika
 → Komróczki Diána: Portré, analóg középformátumú technika
 → Nagy Nikolett: Installáció, analóg középformátumú technika, üveglap
 → Mikes-Devich Réka: Önarckép, digitális technika és kollázs (részlet)

Lisztes Edina

Hozzávalók a fotográfia tanításához

feladat

Találj ki olyan feladatsort, amiben az egész csoport haladni tud, és mindenki a saját szintjének, érdeklődésének megfelelően megtalálja benne a kihívást! Félévente 6-8 feladatot kapnak a diákok. Hol nagyon konkrétak az elvárások, (szakmai ismeretek elsajátítása), hol csak egy-egy hívószót adunk, ami elindítja a gondolkodást, de a megvalósításban a tanuló választhat formát, eszközt. Minden év új kihívások elé állít. Azok a módszerek, melyek az előző években működtek, elképzelhető, hogy az új tanévben hatástalanok. Jó esetben hamar érzékeljük a problémát, és még a feladatok megvalósítása közben korrigálunk, változtatunk a paramétereken. A javítást csak akkor tudjuk megkezdeni, ha hiszünk a diákoknak, a csoportnak és beismerjük tévedéseinket: „ez itt és most nem működik”. A tanári munka óriási empátiát és improvizációs készséget igényel.

Az alkotói gondolkodás kialakítása, szakmai ismeretek elsajátítása, személyre szabott célok megvalósítása – e három cél feszített víztükrű medencéjében versenyzünk az idővel, és jutunk túl a határainkon.

Az alkotói gondolkodás kialakítása, a saját kérdések és válaszok megtalálását jelenti. A gondolatok, a világról való elképzelések nem sematikus, nem közhelyes megválaszolását, hanem valós, húsba vágó kérdések feltevését. A szakmai alapok alatt a fotográfia formanyelvi eszközeinek tisztázását, megfelelő helyen és módon való alkalmazását értjük. A személyre szabott célok megvalósítására, az általunk oktatott érettségizett, huszonéves korosztály tökéletesen alkalmas.

A módszer: hiszem, hogy a fenti célok megvalósítása csak maximális, egyénre szabott figyelemmel, ha romantikusan fogalmazok, szeretettel lehetséges. Ha a konkrét receptet fogalmaznám meg, valahogy így hangozna:

elvárások

Fogalmazd meg a célt, az elvárásokat és az időkeretet! A szakmatanítás keretein túlmutató célok esetében az egyéni erősségek és fejlesztésre váró területek felismerése az, amire a rövid és hosszútávú terveket építeni lehet, amellyel az általánosan érvényes elvárások mellett testreszabott tanítási irányokat fogalmazhatunk meg. A feladatokra szabott, rosszul meghatározott időkeret éppúgy lehet túl rövid, mint túlságosan hosszú. Az időkeret a feladatok tanévbe szervezését és a diákok döntésképességét egyformán szolgálja.

motiváció

Vezesd, motiváld őket! Évről-évre igyekszem ugyanúgy lelkesedni az első filmhívás után – amin végre látható valami – mint 20 éve először. Igyekszem ugyanúgy örülni az első jól sikerült nagyításnak. Ugyanúgy elvarázsolnak a hosszú záridővel, mobiltelefonnal megfeszített képek, mint az okos telefonok elterjedése óta már annyiszor. Hogyan lehetséges ez? Úgy, hogy két fiatalnak nincs egyforma útja és nincs egyforma útja két kép megszületésének sem. Ami fenntartja a lelkesedésemet, és amiből erőt merítek az az, hogy időnként olyan párbeszéd történik közöttünk, amikor tudom, többről beszélgettünk, mint jó képről, rossz képről. Amikor érzem, hogy azokra az összefüggésekre, amikre rávilágítottam sokáig emlékezni fog. Amikor tudom, hogy aznap adni tudtam neki valamit, ami hosszútávon segíthet, új perspektívákat

csoport

Vegy, egy 10-15 fiatalból álló csoportot! A legkülönbözőbb motivációval, személyes indíttatással, szakmai alkalmassággal, családi- és kulturális háttérrel, anyagi lehetőséggel. Ami közös bennük, hogy mindegyiküknek vannak kérdései, mindegyikük küzd személyes problémával, szeretné önmagát és a világot megismerni. Mindegyikükük vágyik a figyelemre, elfogadásra. A csoportban tanulás előnye, hogy a diák miközben saját útján halad az egyéni konzultációk során, jó esetben majdnem ugyanolyan intenzitással vesz részt társai keresgéléseiben, hallgatva/látva az ő csetlés-botlásait. Így észrevétlenül egyszerre több pályán halad és éli meg azok buktatóit, sikereit.

**AZ ALKOTÓI FELADATOK HANGSÚLYOS ELEME
A SZEMÉLYES FOTOGRAFIA MŰFAJA**

→ Szabó Zsófia: *Privát szféra, digitális technika*
→ Németh István: *Helyzetjelentés, digitális technika*
→ Ekler Artúr: *Úton*

nyithat, meghatározhatja viszonyát a művészethez, önmagához. Ilyenkor úgy érzem, a tudás, amit megosztok nem az enyém, én csak valami csatorna vagyok a fiatal és az univerzum között. Egy csatorna, ami érzékeli azokat a fel nem tett kérdéseket, és mely meghallja azokat a válaszokat, amiket meg kell hallania és át kell adnia. Ezek azok a kiemelkedő pillanatok, melyek energiát biztosítanak nekem hosszú távra, és garantálják diákjaim számára évről-évre a megújuló személyességet, szakmai minőséget.

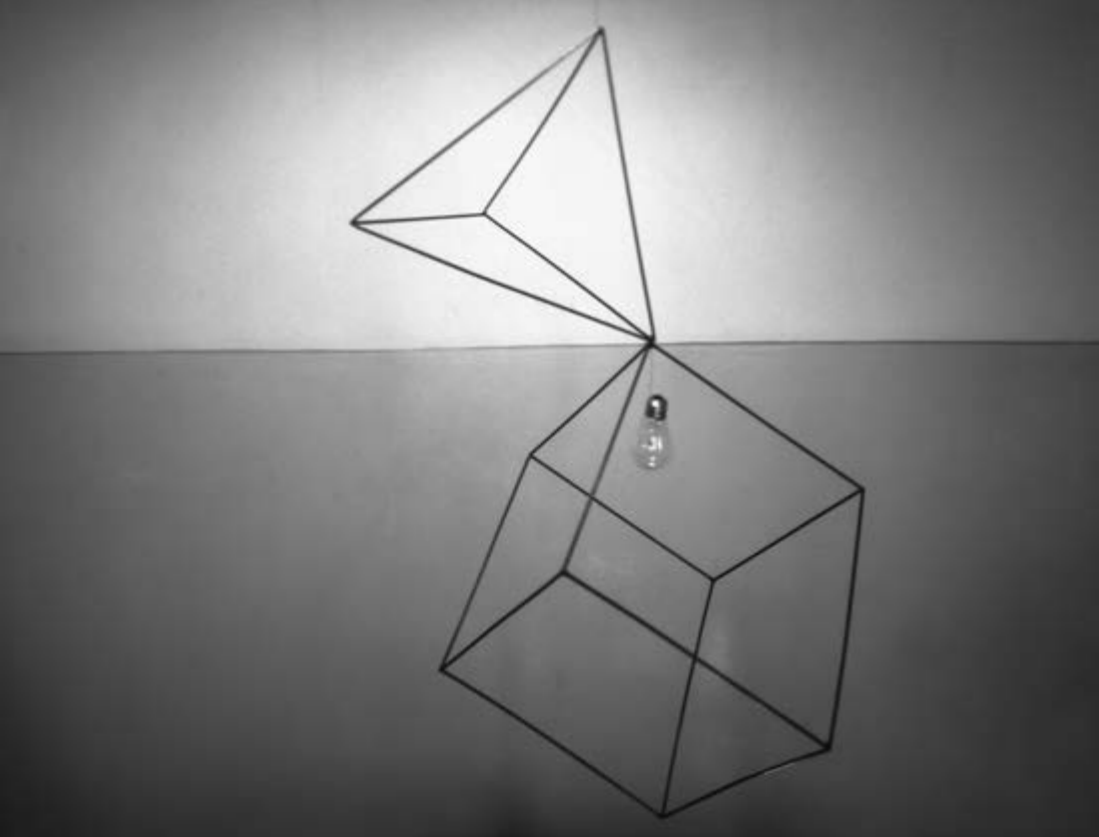
értékelés

Adj folyamatos, rendszeres visszajelzést! Értékelj úgy, hogy a diák önmagához képest és társaihoz képest is reálisan lássa saját személyét, értékeit! Úgy, hogy mindig kapjon pozitív visszajelzést, akkor is ha a képek, a munka hiányosságairól beszélünk! Hitem szerint ezek csak úgy megvalósíthatók, ha a „jó kép, a jó munka” célját messzire tűzzük ki, és az egyén megszületésén keresztül akarunk eljutni odáig. Mert a jó kép/munka/sorozat bármennyire is magasztos, fontos és objektív színvonalat feltételez, a hozzá vezető út és eszköz mindenkinél más, csak az adott személy egyedi, mások által soha be nem járt útján érhető el. Mert nem a jó kép az elsődleges cél! A jó kép – hiszem – megszületik, ha a személy maga megszületik.

hitelesség

Légy hiteles! A tanári motiváció kulcsa a tanári hitelességben rejlik. Tanáronként változik, hogy a hitelesség mit jelent. Fontosnak gondolom, hogy a kiadott feladatok minden esetben engem is érdekelnek, ezért valós kíváncsiság él bennem az új képek iránt. Magamat illetően nem beszélhetek folyamatosan alkotó művésztől. Energiáim, időm javarésztét a tanításba fektetem, de a diákjaim által életre hívott képek az enyéme is. Magamat olyan bábának tekintem, akinek nem születik saját gyereke, de rengeteg gyerek/kép születésénél segédkezik, hívja életre azokat.

A recept elkészítési ideje: a munka teljes embert igényel, maximális jelenléte és hitelességet. A legkisebb adagolási, hőfokhiba is felboríthatja a folyamatot. Ezért még soha senkinek nem sikerült tökéletesen. Nekem sem.

Illés Barna

Fotogram, mint a fotográfus képzés elemi egysége

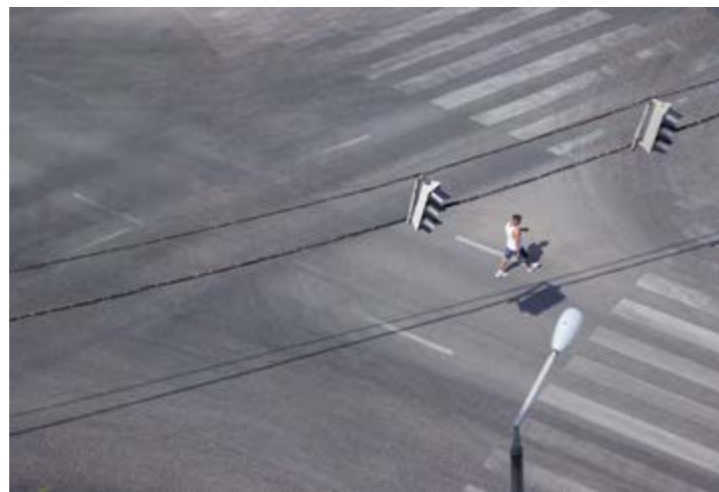
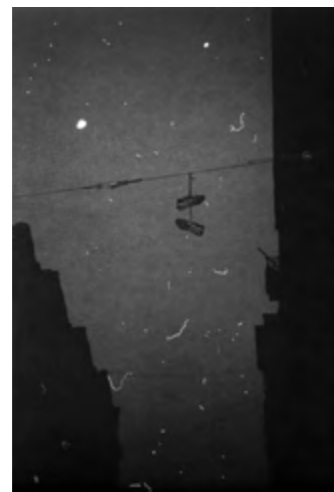
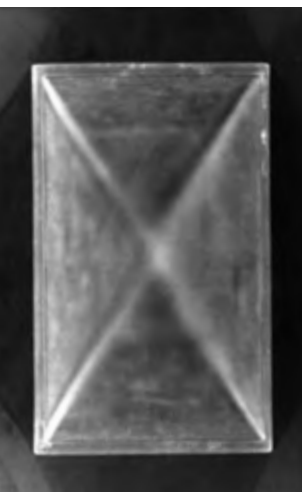
„A fényképészet ellensége a konvenció, a hogyan készítségük szabályai. A fényképészet megváltása a kísérletezésben rejlik. A kísérletezőnek nincsenek preconcepciói a fotográfiát illetően. Nem hisz abban, hogy a fényképészet csupán a hagyományos látvány pontos ismétlése és visszaadása volna. Meri fotográfiának nevezni mindazt, amely e céllal készült kamerával vagy a nélkül.”

Moholy-Nagy László

Századunk a kommunikáció évszázada, amelyben egyre nagyobb szerephez jut a vizualitás. A vizuális kommunikáció vonatkozásában, ezúttal csak a legfontosabbakra utalva, a kommunikáció lényege az információközlés, továbbítás, melynek alapja az érzékelés (látás, hallás, tapintás, szaglás). Látásunk, amely a legkésőbb alakult ki – s a legbonyolultabb – szolgáltatja az idegrendszerünknek a legtöbb információt, s a leggyorsabban: fénystruktúrák formájában, amelyeket az agyunk alakít át látvánnyá, képé. E biológiai jellegű kommunikációra épül a társadalmi kommunikációnk, melybe beletartozik a két ember közötti közvetlen, és a közösségek, intézmények közötti közvetett kommunikáció. Ez utóbbinak nagy szerepe van abban, hogyan tanulunk látni, hogyan érzékeljük környezetünket. Elsajátított, megélt kulturális élményeink is alakítják vizuális világunkat, gondolkodásunkat, nemcsak a retinán megjelenő fényalakzatok, melyeket vizuális mezőnek neveznek.

Mára az audiovizuális kommunikációs ipar és háló áthatja munkánkat, magánéletünket és társadalmi jelenlétünket. A legtöbb ember a képek tömegét, töbrétűségét, többfázisú voltát káoszként, és nem organizmusként érzékeli. Nem képes a szimultán jelenségek gyors áttekintésére. Azért, hogy a sok kép ne okozzon kép-sokkot, az új generációkat fel kell készíteni e sajátos kommunikáció természetének, szerkezetének megismerésére. Ebben a folyamatban kitüntetett szerepe lehet a művészeteknek. Az információátadás eszközei – a televízió, a videó, az internet – kitűnő lehetőséget teremtenek a (kép) olvasás és (kép) írás együttes iskolai tanulására, tanítására. Az oktatás feladata elsajátíttatni a tanulókkal a rajzolás, festés, éneklés, fogalmazás, nem azért, hogy művész legyen mindenből, hanem azért, hogy értő befogadóvá, gondolkodó partnerré váljon.

A tömegkommunikációs forradalom kiteljesedésével, az olyan képességek – melyek az olvasás megtanulásához szükségesek, mint a látási és hallási megkülönböztetés, a szándékos és tartós(abb) figyelem – sokáig csak iskoláskorban jelentek meg, de ma már működnek 6 éves kor előtt is. Az írás-olvasás tanítása ezáltal közelebb kerül(het) a szóbeli megértés, a beszéd és gondolkodás elsajátításához. A fiatalok oktatása során az írásbeli és az audiovizuális kultúra „olvasásának” összehangolása, a tévé és videokamera kezelésével, a létrehozott művek megvitatásával kiegészülve, az audiovizuális nyelvismeret gazdagodását, érettebb információközlést és csiszoltabb ízlésvilágot eredményez, és végül igényesebb műsorkínálatot.

A FOTOGRAMTÓL A SÍKFILMRE KÉSZÜLT KÉPIG,
A TÉRKONSTRUKCIÓN ÉS A KÍSÉRLETI FOTOGRAFIÁKON ÁT

Bibaly-Dezich-Nagy: Enteriőr, csoportmunka, fekete-fehér síkfilm —

Bibaly Nikolett: Sótartó, analóg, kísérleti technika —

Gyöngyösi Soma: Fotogram —

Mikes-Dezich Réka: Csillagszösz, analóg technika, kísérleti fotó —

Surnovszky Panna: Street, digitális technika —

Tompa Eszter: Térkonstrukció, digitális technika, installáció —

PORTRÉ, ENTERIÓR ÉS TÁRGY FÉNYKÉPEZÉS
síkfilmes 13 x 18 cm-es fakamerával
 → *Kondász Luca: Mintakép, színes analóg technika*
 → *Klöpfler-Topor Tibor: Portré, analóg, középformátumú technika*
 → *Fővényi Fanni: Helyzetjelentés, analóg technika*

A középfokú oktatásban kulcsfontosságú a vizuális nyelv tanítása. Korunk, a képek olvasása és megértése nélkül értelmezhetetlen. Ha megértjük az egyes vizuális rendszerek felépítményét, működési elvét, akkor nem csak olvasni, de érteni is fogjuk a képeket, és ha értjük, akkor tudatosan létre is tudjuk hozni azokat. Az élő nyelv példájára lefordítva mindezt, nem elég megtanulni az ábécét, nem elég leírni és összeolvasni a szavakat, azok összességét kell értelmezni, és képesnek kell lennünk arra, hogy létrehozzunk írott vagy szóbeli tartalmakat, amelyek gondolatokat, érzéseket közvetítenek. A képeket is úgy kell kezelnünk, mint a beszélt nyelv szavait. Önmagukban értelmezhetetlenek, illetve ezerféleképpen értelmezhetők. A kontextus az, ami meghatározó. Már nem elég csak passzív befogadónak lenni, mert lassan képtelenek leszünk eligazodni a világban.

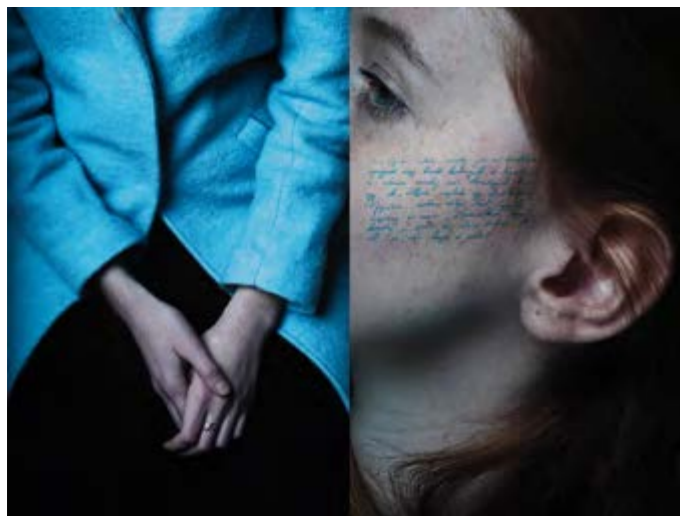
Ma a kép és szöveg együtt és azonos súllyal hat a mindennapjainkra. Nem érhetjük be az anyanyelv elsajátításával. Ha a ránk zúduló képáradatban el akarunk igazodni, akkor foglalkoznunk kell vele. A mai művelt ember elképzelhetetlen fejlett vizuális gondolkodás nélkül, ezért megkerülhetetlen a vizuális nevelés, a képkultúra oktatása.

Ha egyetlen meghatározó elemet kell kiemelni a fotográfia oktatásából, akkor a fotogram-elv alkalmazását találom az egyik ilyen komplex egységnek. A fotogram a látás metaforája, nemcsak abban az értelemben, hogy a fény a recehártyánkon foltot hagy, de az eljárás mesterséges megfordítása is érvényes, hiszen a szemgolyó bizonyos részeinek mechanikus ingerlése képeket hoz létre.

Az elsősorban alkotói fotográfiát oktató Budai Rajziskolában a fotogram elvére épülő feladatok az első félévben kerülnek terítékre. A diákok, az érettségit követően azért jelentkeznek az iskolába, hogy kiderüljön számukra, hogy amit ők vagy a környezetük tehetőségnek mond, az valóban az-e. Arra is választ keresnek, hogy tudásukkal milyen célokat tudnak kitűzni, és a tanulásra szánt energiabefektetéssel a fotográfia mely területén, hogyan képesek megkapaszkodni, érvényesülni. Nem minden diák vágyik a képzeletbeli egzisztenciális ranglétra legmagasabb fokára, azonban a vizuális kommunikáció elsajátítása, nyelvének megértése és használata napjaink technikai képáradatában számukra is nélkülözhetetlen. Tanulmányaik során képekkel, mozgóképekkel kerülnek kapcsolatba, előállítják, használják és felhasználják azokat. Betekintést nyernek a professzionális „képírók” világába, az ő szűrőjükön keresztül gondolkodhatnak el a képkultúra szövevényes rendszerének egyes elemein. A tapasztalat és a számok is azt mutatják, hogy ebből a képzőműhelyből nagy arányban kerülnek fotós pályára a fiatalok. Ennek elemzése, hogy ez miért van így, hosszabb tanulmányt igényelne, de a sejthető okok között biztosan jelen van az iskolai közeg koncentrált figyelme, szisztematikussága és célirányossága.

Az alapoó képzés hármasságából áll, úgymint: tér-idő-fény. A fény összefoglaló címe alatt, a fotogram technikai eszközén keresztül a diákok olyan tapasztalatot szereznek, ami a tudatos, megtervezett, de egyben kísérleti alkotómunka fázisain vezet végig. A feladat fontos szerepet játszik a véletlennel való találkozás tudatosá tételében, illetve annak kreatív felhasználásában. Alapkonceptiónk szerint, az alkotói fotográfia műfajaival való megismerkedéshez az első ponttól kezdve, újra kell építeni a rendszert. Ez azt jelenti, hogy új szemléletmód alapján, új célok kitűzésével, a diákok kreatív intelligenciájának aktiválásával, gondolkodó hozzáállást indukálunk.

Miért éppen a fotogram? A képzés során a fotográfia formanyelvének megfelelő, az alkotói fotográfia irányába mutató szemléletet szeretnénk kialakítani, amelyen belül kézenfekvő egy olyan technika bevezetése, amit az eszköztelenség generál. A fotogram technikai módszere látszólag visszalépés, de a fényképezőgép elidegenítő jelenlétének

→ *Matolják Adrienn: Editoriál, digitális technika*
 → *Bibaly Nikolett: vizsgamunka sorozat része, digitális technika*
 → *Mikóczi Barbara: Te, én, ő, digitális technika*
 → *Cserepes Tünde: Privát szféra installáció*
PÁROSPORTRÉ FOTÓZÁS TERMÉSZETES FÉNYBEN
ÉLETKÉP, MŰSZI KIÁLLÍTÁSRENDEZÉS (Illés Barna
Cserepes Tünde munkáját állítja be)

kiiktatása legtöbbször felszabadítóan hat a tanulóira. Nem kell a különböző automatikák – amúgy a tanulás ezen szakaszában még nehézkesen és sokszor rosszul is használt – lehetőségeivel bibelődni, hanem konvencióktól és szabályoktól mentesen, a műfaj dinamizmusára hagyatkozva mozgósíthatók az alkotói elgondolások. Úgy használhatják a rendszert, ahogy az engedi, s ebben a megközelítésben minden átalakítható, semmi sem tabu. A mobilis elemek arra ösztönzik a tanulókat, hogy olyan elementáris helyzeteket hozzanak létre, amelyekben a fény, a fényérzékeny felület és a tárgy viszonya csak rajtuk múlik. Ez a provokatív helyzet kivételes, hiszen a tér, illetve mozgás témakörben felvételtechnikai szempontból a klasszikus fotográfiai eljárásokat sajátítják el. A fotogram felvételei olyan individuális és kreatív képességeket generálnak, amelyek nagyban befolyásolják a fotográfiához, mint kreatív művészeti ághoz való viszonyulást.

A másik legalább ennyire fontos tényező, az a módszer „itt és most” jellege. A felvét elkészítés pillanata, tehát a fényérzékeny felület fényvel való megvilágítása és a látens kép előhívása közt permanencia áll fenn. Az előidézt helyzet fényvel való rögzítése azonnal láthatóvá tehető, a hibák rögtön korrigálhatók és a levont tanulságok nyomán a kép továbbfejleszthető. A felgyorsított folyamatban a diák folytonos kontrollt gyakorolhat, amit a tanári konzultáció visszajelzése fog igazolni vagy cáfolni. Ez a módszer teljesen új az analóg, de még a digitális fényképezőgéppel szemben is, hiszen a felvételi helyzetek döntő többségében az elkészült képet csak egy néhány négyzetcentiméteres LCD kijelzőn láthatjuk. A fotogram technikájának használatával tehát lerövidül az eredményesség felé vezető út.

A diákok – a fotogram esetében – a felvét elkészítéskor nem a lencsén keresztül komponálnak. A képhatárokat nem a fényképezőgép keresője fogja jelteni, hanem maga a látható fényérzékeny felület. Hogy miért fontos ez? Azért, mert itt a komponálásnak egy másik módszerével találkozunk. A képkivágást a fotópapír szélei határozzák meg úgy, ahogy a vakkeretre feszített vászon meghatározza a festmény határait, vagy a papír a rajzét. Tudjuk, a fotó sajátja, hogy a pillanatot rögzíti és vágható. Ha a technikai képnél megvan az a lehetőség, hogy az eredeti felvételt megvágjuk a végső kompozícióhoz, akkor élni is kell (lehet) ezzel a lehetőséggel. A fotogram is úgynevezett 1/1-es műfaj, azaz nem sokszorosítható csak reprodukálható, tehát minden egyes elkészült

mű maga a mű. Korrigálásra nincs mód. Ez nagyfokú koncentrációt feltételez, és szigorú a kompozíció elrendezésénél. A képszerkesztési elv elsajátításának érdekében, a bevezető feladatokban, a nyersanyagon rögzített képet nem lehet vágni. A tanulásnak ebben a szakaszában alkalmazott bizonyos megkötetések, az alapozás nélkülözhetetlen részeként, módszertanilag indokoltak.

A munka első fázisában a diákok megtapasztalják a fotogram készítés neutrális helyzetét és széles skálát vonultatnak fel a lehetséges variációkból. A próbálkozások rendkívül fontosak a feladat sikeressége szempontjából. Ha a diák elfogadja, hogy ez a játékos kísérlet ugyanolyan figyelmet érdemel, mint bármely más feladat és komolyan veszi, akkor jobban érthetővé válik számára a fény, tárgy, fényérzékeny felület, idő viszonyrendszere, és a tudatos képkészítés új módszerét sajátíthatja el. Ez esetben elsősorban a módszerességet, a tanulmányos munkát szorgalmazzuk, és csak ezt követően várhatjuk el a művészi kifejezőmód létrejöttét. Úgy gondoljuk, ha tudatosan és szisztematikusan haladunk, akkor ennek egyenes következménye az önkifejezés képessége. Bár, kezdetben sok képi közhellyel találkozunk, a félév végére a legbornírtabb ötlet is kellőképpen kibontakozhat és absztrahálódik. A diákok, így az egyszerű lenyomatoktól a motívum megtartásával jutnak el ahhoz a képi világhoz, amire Moholy-Nagy is törekedett, vagyis a fény általi teljes absztrakcióhoz.

Szelídített fotográfia elmélet

A „Technikai médiumok elmélete” című órám, túlzottan tudományosnak és távolinak tűnő elnevezése alapján, egyszerre lehet rémisztő diáknak, de akár tanárként nekem is. A Művészeti és médiafotográfia szakon a tervezés kreatív gyakorlataiba lelkesen belevesző tanulók hajlamosak elfeledkezni róla, hogy nem légüres térben, hanem a kultúra, a társadalom szövevényes hálózatában működünk és alkotunk, mely környezet ismerete elengedhetetlen a tervezés során.

Az óratartalmak összeállítása elsősorban arra irányul, hogy a diákok a különböző kreatív szakmákban elhelyezkedve – és az autonóm alkotói praxisuk során is – otthonosan mozogjanak foglalkozásuk közegeiben, és egyben kritikusan tudják szemlélni szakmájuk termékeit és a művészeti mező viszonyait. Az ismeretátadással ugyanakkor, nem az az elsődleges célom, hogy a fiatalok betéve tudják a kortárs fotográfia vagy filmelmélet legfontosabb téziseit, alkotóit (ebbe az én bicskám is beletörne). Sokkal inkább arra törekszem, hogy ne idegenkedjenek szakmájuk művészet-, és társadalomelméleti vonatkozásaitól. Szeretném felkelteni az érdeklődésüket bizonyos kortárs témák iránt, hogy bátran merjék mozgósítani a már megszerzett tudásukat, tapasztalataikat egy-egy jelenség vizsgálata során. Nem gondolom, hogy csak akkor lehet valaki jó a szakmájában, ha minden kanonizált szakirodalmat elolvasott, és mindig cizelláltan fogalmazza meg saját koncepcióit, de meg kell teremteni az igényt és a kíváncsiságot a szakmaelméleti kérdések iránt. Szeretném elérni, hogy diákjaim legalább azt tudják biztosan, mihez érdemes nyúlni egy bizonyos feladat elvégzésekor, hogy lássák, milyen gazdag a művészetelmélet, milyen jó inspirációs forrás lehet egy-egy filozófiai szöveg az alkotáshoz, egy filmről szóló értekezés, vagy akár egy politikai elemzés.

Azt tartom legfontosabbnak, hogy diákjaink ne csak a technika és az esztétikum felől közelítsenek a kulturális produktumokhoz, hanem azok társadalmi kontextusát is figyelembe véve értelmezzék a látottakat. Nélkülözhetetlen ugyanis, hogy később a kulturális termelésben részt vállalók – legyen a szerepkörük bármi: fotográfus, mediadesigner vagy képzőművész – a minket körülvevő valóságra reflektív, ebből adódóan kellően kritikus, valóban kortárs alkotókként működjenek.

FOTOGRAFIA SZAKOS DIÁKJAINK AZ ERWIN OLAF KIÁLLÍTÁSON
Debrecen, 2015
KIÉRTÉKELÉS
*féléves vizsga, a bemutató
különböző helyzetei*

Médiafotográfia

A 2000-es évek végén a digitális fényképezőgépek fejlődése új mérföldkőhöz érkezett. Az állókép újra találkozott önállósult evolúciós al-ágával, a mozgóképpel.

A találkozás, a videográfia felemelkedéséhez és a „film look” hozzáférhetőségéhez, demokratizálódásához vezetett. Az internet és a videomegosztó szolgáltatások által előkészített terepen, a mozgóképrögzítésre is alkalmas fényképezőgépek térnyerése új rétegeket kapcsol be a tartalomkészítők táborába. Egy táborba, amihez tartozni nem is olyan régen még csak a profiknak volt lehetősége.

Természetesen, az amatőr mozgóképkészítők által olyannyira áhított *mozi hatás* eléréséhez, a fényképezőgépek objektívjeire jellemző alacsonyabb mélységélesség önmagában kevés. A film kollektív tudatalattinkban rögzült karakterisztikája nem pusztán technikai kérdés, annál sokkal összetettebb kommunikációs forma. Természetesen ez közhely. De pontosan a közhelyek szüntelen újramesélése alkotja mindennapjaink és az alkotómunka egymásba fonódó szövetét. Nincs olyan kép, amit ne alkottak volna már meg valahol, valamikor és olyan sem, aminek a megalkotását ez meggátolná. Bizonyos szempontból felzabadozó is nevezhetnének a gondolatmenetet, azonban nem szabad, hogy ez a felelősségtudattól is megsza- badítson.

A művészettel való foglalkozás folyamatos felelősségvállalás. Ez is egy közhely, mégis ugyanannyira érvényes, mint a művészeti vizsgálódás bármelyik tárgya. A közhelyek és a velük folytatott interakció felnagyításának (filmszerűvé tételének) eszközei, mindannyiunk számára elérhetőek.

A jövő médiafotográfusai ebben a demokratikusnak tetsző légkörben kezdik meg működésüket, néznek szembe a profi amatőrök és amatőr profik dilemmáival, a tartalom és szolgáltatás szavak összeegyeztetőségével kapcsolatban.

A művészeti és médiafotográfus képzés lehetőséget nyújt arra, hogy a diákok az alapoktól indulva készülhessenek fel az álló- és mozgóképkészítés kapcsán felmerülő feladatokra. A kép és a hang integrációjára, komplex, történet-orientált szekvenciákban való gondolkodásra, csoportos és egyéni munkavégzésre. A média és instrumentumainak fejlődése egy eszköz új funkciója kapcsán, most a fotográfiát és a videót kapcsolta össze, tágabb értelemben pedig a hozzájuk kapcsolódó kreatív és technológiai folyamatokat.

A Budai Rajziskola mindig is eredményesen követte a céljai felé igyekvők igényeit, és formálta saját struktúráját is a médiumok változására reagálva. A nem is olyan távoli jövőben talán a szobrászat és a textilművészet olvad majd vissza abba a kommunikációs formába, amit aktuálisan művészeti és médiafotográfiának nevezünk.

→ Nagy Nikolett: BRIdent, *imázsvideói*
A MÉDIAFOTOGRAFIA SZAK MEGALKULÁSÁT A CAPA
KÖZPONT VERSENYÉN ELÉRT FŐDÍJ ELŐZTE MEG
*Öndívatbemutató, 2013, Robert Capa Kortárs
Fotográfiai Központ díjnyertes videója*

Lehetőség és lendület

Az ötvösség monoton, piszkos, fizikailag megterhelő munka. A végeredmény mégis milyen csodálatos!

A tárgy készítéséhez, befejezéséhez vezető út felébreszti minden képességünket és leleplezi minden hiányosságunkat. Nem véletlenül töltötték be az ötvösmesterek minden korban megbecsült szerepet, és vált az ötvösség a művészetek királyává.

Kreativitás, intuíció, monotoniatűrés, szépérzék, arányérzék, részletérzékenység, pontosság, igényesség, logika, technikai-technológiai gondolkodás, reális problémafelismerés, időbeosztás, lényegre koncentráció, döntésképeség, elhivatottság, kitartás és még mi minden együtt dolgozik, s hatalmas lendületet tud adni személyes fejlődésünknek.

A Budai Rajziskolában az egyéni adottságok felismerésében és kibontakoztatásában, valamint a személyes alkotások megszületésében is nagyon fontos szegmensnek tartom az ötvösség fennmaradt tárgyainak megismerését, elemzését és értékékként való beépülését az egyedi, kreatív asszociációk folyamatába. A diákok, a nálunk eltöltött két éves időszak ötvös szakmai gyakorlatának keretén belül, módszertanilag egymásra épülő feladatokkal találkoznak, melyek egy logikai láncolat mentén fejlődnek, hangsúlyozva és fejlesztve a plaszticitást, a térben való gondolkodást, az elvont és személyes alkotás felé haladva.

A technológiai munkafolyamatokra nagy hangsúlyt helyezünk, és lehetőségeinket folyamatosan fejlesztve-bővítve agyalunk, tervezünk és megvalósítunk. Igazán élvezetes munka! Erre, élő példák az ötvösműhelyben hatalmas lendülettel, rendületlenül dolgozó diákok.

Számomra a tanítás lehetőség. A diákból kihozni mindazt, ami bennük van, és magamból, mint tanárból

kihozni azt, amire a diáknak szüksége van. Nagyon személyes munka, mert a művészeti nevelésben egyéni karaktereket kell építenünk, hogy a diák minél közelebb juthasson önmagához, amivel érett, elmélyült és megismételhetetlen lesz. Természetesen ez egy egész életen át tartó folyamat, de fontosnak tartom, hogy már itt elkezdődjön az a munka, ahol a készségek fejlesztése és gyakorlása mellett a diákok legbelső erőivel, személyiségével is dolgozunk, és megmutathatjuk, hogy erre hogyan alapozhat. Ahogy egy diák felvállalja magát és megerősítjük az egyéni döntéseiben, könnyebb és kézzelfoghatóbb lesz az az út, amit ő választott. Döntésekre készíteni, a döntési helyzetek megoldására tanítani a diákokat azért is fontos ebben az időszakban, mert a Rajziskola védett környezetében meg tapasztalhatják, hogy egy esetleges hibás döntésnek is mekkora tapasztalati haszna van.

Arra vágyom, hogy kedves diákjaim a második év végére felelősségteljes döntésekkel, élvezettel és lelkesedéssel teli munka során hozzák létre különleges, rájuk jellemző tárgyaikat, ékszereiket. Jó munkát mindenkinek!

Horváth Henrietta, a formaalakítás és az anyagok kontrasztjára épülő nyakék; geometria és hullámváz, kemény és lágy anyag együttese — Horváth Henrietta, Labirintus és Minotaurusz — Jeney Judit, alternatív anyagmegfogás — Jeney Judit, egyetlen fémszalagba csavart páros gyűrű — Miklósi András, alternatív anyagfelhasználás, klasszikus forma — Horváth Henrietta, a befoglalt anyag karakterét, világát hangsúlyozó tárgy —

Feladatunk a szakképzésben

*„A szakmai tudás, ha vissza-adjuk e kifejezésnek a maga méltóságát, az a jegy, amely valamely művészt mindenki mástól megkülönböztet.”
Jacques Copeau*

Az ötvösség, azon belül az ékszerkészítés az, amellyel a legtöbbet foglalkozunk. Az ékszer műfaja különösen alkalmas arra, hogy a diákjaink megismerkedjenek az elemi tárgytervezői gondolkodásmóddal, és tárgykészítőként elsajátítsák a különböző fémek és a fémekkel együtt alkalmazható anyagok szakszerű használatát.

Feladatunk ezen a képzési szinten, hogy szakmai tudásunk megosztásával, a társművészeti ágak megismertetésével, művészeti és szakmatörténeti ismeretekkel is rendelkező igényes szakembereket képezzünk. Célunk, hogy tanulóink biztos alapokkal rendelkezzenek a tárgykészítés és a design területén. Tanulóink, a képzés során a hagyományos értékeket és a jelen igényeihez igazodó formakultúrát egyaránt megismerhetik.

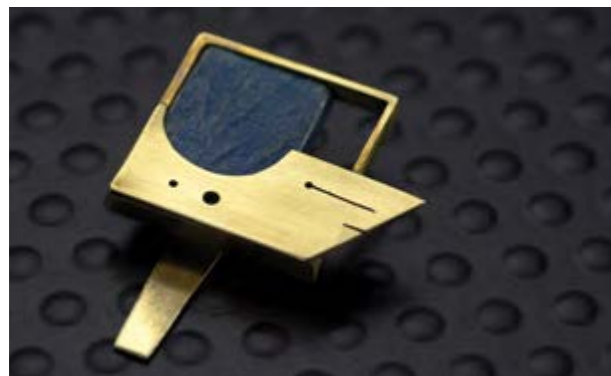
Az ötvös gyakorlati feladatok során számunkra egyformán fontos értéket képvisel a kialakítandó tárgy egyedisége, újszerűsége és a kivitelezés minősége. Az ékszerek és más fémműves tárgyak készítésekor a funkcionális vagy egyedi alkotói célok, valamint a technikai tapasztalatok egymással folyamatos kölcsönhatásban működnek és fejlődnek. Nem létezik olyan zseniális tárgy, amely feledtetné a felületes kialakítást. Többre kell törekednünk, mint egy létező tárgy tökéletesen reprodukált verziójának elkészítése. Egyformán hangsúlyozzuk az évezredek tradícióit és legújabb technikákat, a klasszikus anyaghasználatot és a szokatlan anyagminőségek alkalmazási lehetőségeit.

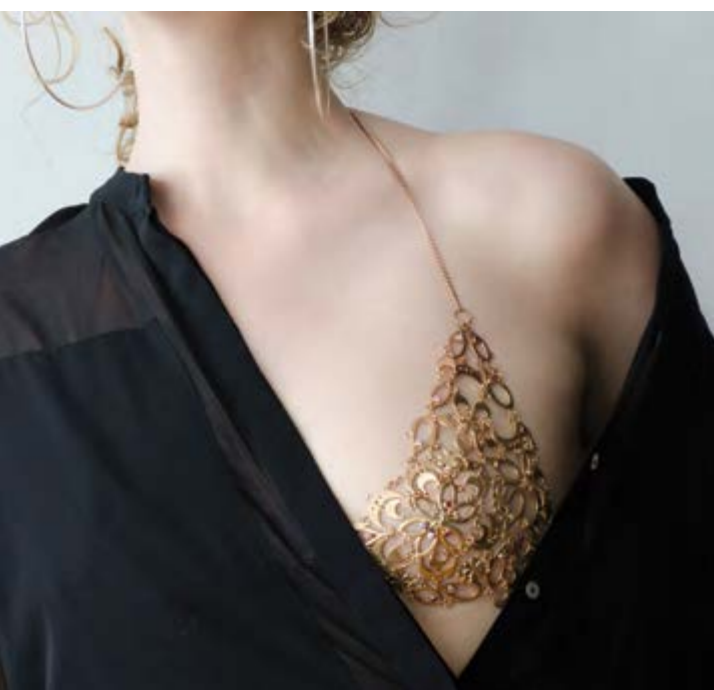
A különböző tárgyalakítói területek egyre inkább átfedik egymást, ezért is fontos, hogy diákjaink tudjanak együtt gondolkodni, együttműködni más szakmákkal. A saját tárgyak prezentációjának elkészítésében segítségünkre vannak a fotográfus és grafika szakos diákok is. Az egyéni pályaelképzelések megismerésével, igyekszünk diákjainkat a lehető legjobban felkészíteni a szakmai munkára és a továbbképzésre, akár az aranyművesség, akár valamely művészeti egyetem kézműves vagy design területe a kitűzött cél.

MŰHELYMUNKA, FORRASZTÁS

- Dalanics Tamara, karkötő egymásba illesztető elemek geometrikus játékaival
- Póla Adrienn, klasszikus ékszerzáródás karkötőből
- Király Eszter, ékszerzáródás, gyűrű
- Király Eszter, rétegekből építkező formaalkotás mokume technikaival, anodizált titánnal, kénmájózott ezüsttel
- Mátrai Nóra, alternatív kőmegfogás narratív megfogalmazásban

KLASSZIKUS TESTDÍSZÍTÉS ÚJRAFOGALMAZÁSAI

- Cserba Anna, Gömbburjánzás. Domborítás, forrasztási feladat
- Sáróczy Zsófia, formai innováció: gömb csuklópontok létrehozása lemezfelületek segítségével, nyakék.
- Kővér Dóra Rea, Fényékszer performance – A belső Én – fejéke
- Bellovicz Martina, Csipkemoztívumok átültetése konceptuális ékszerré

KREATÍV PORTRÉ KÍSÉRLETEK A MINTÁZÁS ÓRA KERETÉBEN

- Horváth Henrietta és Kulin Benjamin munkái

Az ötvösség ötletbirodalma

Tanítani jó! A tanítás, maga is alkotó tevékenység.

Ahhoz, hogy ma, valaki a tervezőművészet területén értéket teremtsen, nem elég a hagyományos értelemben vett szakmai felkészültség, ennél sokkal többre, eredetiségre, szenvedélyre, innovatív gondolkodásra van szükség. A napról napra változó világ, a közönség, a minőség mellett a design újszerűségét értékeli a legjobban. Ezt tartom szem előtt, amikor a jövő tervezőművészeit tanítom.

Az általam oktatott, ötvös tárgytervezés és mintázás tantárgyak órái úgynevezett kontaktórák, olyan személyes konzultációk, ahol nem egyszerűen ismeretanyagot kell átadni, hanem személyreszabottan, annak a diáknak szólóan, és nem csak az adott feladatra, hanem összefüggéseire vonatkozóan is történik. A variációk végtelenek, s ehhez nekem is felkészültnek kell lennem. Bár tanári munkámat több évtizedes tervezőművészi praxisomra és harminc éves tanítási tapasztalatomra építhetem, még így is, ismereteim folyamatos bővítésére, újra-rendezésére van szükség.

A tanítással összefüggésben, nem érdektelen időről-időre átgondolni, mit is jelent az ötvösség. Ez a mesterség alapú, az emberiség hajnaláig visszakövethető művészet, ma is él és virul, mert olyan mély, atavisztikus igényt elégít ki, amely azóta is töretlen, és mindig jelen lesz az emberben. A tárgyakhoz való – minden kultúrában meglévő vonzódás ma is élő. A napjainkban születő csecsemők *homo ludensek* és *homo faberek*, azaz játékosak, felfedezők és eszközkészítők. Ez a tervezőművészet lényege!

Az ötvösség, egészen a közelmúltig, az alapanyagok előkészítéséről kapta a nevét – a mester saját maga állította össze a felhasználandó fémek összetételét, finomságát. Véleményem szerint – ma már sokkal találóbban –

a művészetek, a technika, az anyag és kultúra ötvözéséről beszélhetünk. A műfaj expanziója miatt, határai nehezen megszabhatók. Az ötvösség nem csak a klasszikus ékszer funkcióját és fogalmát fedi, hanem használati értékkel bíró tárgyak tervezését is jelenti – ekkor határos, sőt fedésbe kerül a designnal. Öltözékiegészítőkkel is foglalkozik, s ezen a ponton a textilhez, a divathoz kapcsolódik, a zománc technika alkalmazásával pedig a grafikával és festéssel lesz rokon, a test-arány módosító akcióival a színházhoz kapcsolható, a figurális ábrázolásai az érmészettel, szobrászattal hozhatók összefüggésbe, és ahogy a történelem folyamán sok esetben, ötvösök díszítették az épületeket, ma is előfordulnak murális feladatok éppen úgy, mint az egyházaknak készítenő szakrális tárgyak. A műfaji sokszínűséghez a hagyományos és legújabb technológiák is hozzáadódnak, a kor formanyelvén megszólalva, és mivel tervezőművészetről van szó – mindig innovatíván, újító szándékkal, megkérdőjelezve az akadémista elveket, szabályokat!

A közös munkában a diákokat a tervezési-mintázási feladat értelmezésétől, saját döntésein keresztül a probléma megoldásáig, sőt a tárgy elkészítéséig kell segítenem. Szép és nem könnyű feladat.

A fémek sokszínűsége

Mára az ötvösség, a fémművesség, s benne az aranyművesség is változatos lehetőségeket magába foglaló, folyamatosan megújuló tevékenységgé vált. Éppen ezért izgalmas lenne egymás mellé helyezni különböző tárgyakat, az ékszerektől a hétköznapi használati tárgyakon át akár a kültéri plastikáig, melyekben egy közös tényező lenne, hogy tervezőjük, kivitelezőjük ötvösként kezdte tanulmányait.

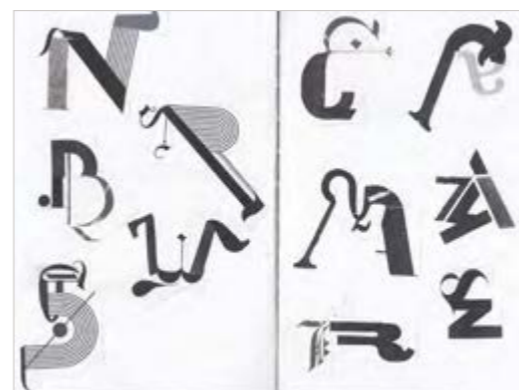
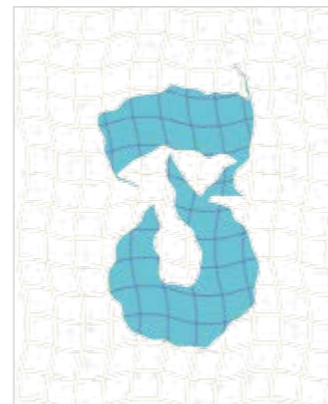
Sokrétű tudás ez, a kreatív tervezéstől a kivitelezésig, melyben egyszerre van jelen a kézműves tevékenység, a craft öröme, a kapcsolat az anyaggal, de korunk modern gyártástechnológiai vívmányainak alkalmazási lehetősége is. Egyszerre hagyományos és új, érdekes anyagtársításokkal, kísérletekkel. Kifinomult szándék, érzékenység, mondhatni magatartás, ahogy viszonyulok az anyaghoz, a formához és a teremtett léptékhez, aminek végeredménye az adott céltól függően, lehet szemtelenül friss, bátor, provokatív dizájn, de megállásra, elmélyülésre készítő alkotás is.

Ezt a sokszínűséget szeretném megfogni és átadni, amikor a szakmáról gondolkodom és tanítom, hogy mindenki a személyiségének, beállítottságának megfelelően megtalálja a maga útját, további lehetőségeit. Egyben azt is gondolom, ma nehéz az ötvösségről, fémművességről, aranyművességről tömören beszélni, gondolkodni. Elképesztően különbözőek a szándékok és képességek, egyben a lehetőségek is, amelyekkel ma ezt a szakmát tanulni és képviselni szeretnék és képviselni lehet. Emiatt fontos számomra, hogy olyan irányokat mutassak, melyben az újtó, vállalkozásra hajlamos szellemet minden esetben a szakmai megalapozottság vezeti.

A szakmai oktatáshoz kapcsolódó, kötelező stúdiumokon kívül hangsúlyos szempont, hogy mindenki megtalálja az egyéni hangját, érzékenységét, igényes, személyes kapcsolatát az anyaggal és anyagokkal, s nem utolsósorban az anyagot formáló eszközökkel, technológiákkal. Egyszerre van jelen a műszaki tartalom és gondolkodásmód, amit a fémmel való munka jelent, a tervezői hozzáállás és az az alkotói szándék, intellektus, mely a külvilágra reagál vagy éppen kapcsolatot szeretne teremteni vele.

Kiss Dóra, szelvények sorolásával, mozgó mellédísz —
Bori Bianka, egyedi szarvasbogár bross - öntött és dobozott
formaalakítás harmóniája egy tárgyon belül —
Szűcs Fanni, eljegyzési gyűrű —
Oláh Eszter, koktélgyűrű —
D. Nagy Kinga, két anyagú evőeszköz készlet —

Régi-új és retro a grafikában

Sokféle trend, stílus, irányzat van jelen a művészetben és a tervezésben életünk minden területén. A tendenciák keverednek is egymással, miközben a műfajok közötti határok sokszor elmosódnak. Ma is alkalmazunk olyan formai megoldásokat, betűtípusokat, melyek kialakulásának történeti gyökere van. Megjelenésük összefügg az adott időszak technikai, gyakorlati céljaival és a kor társadalmának gondolkodásával, ízlésével.

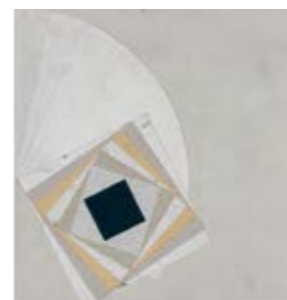
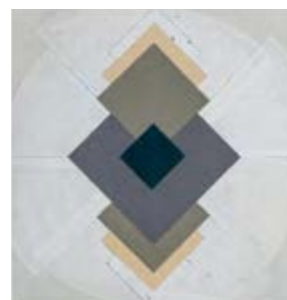
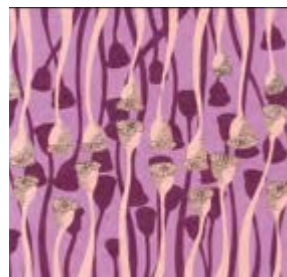
A grafika története segít a stílusok különválasztásában, megértésében, hiszen egy mai grafikai kompozíció sem önmagáért való: árnyalt és stílustiszta tartalmakat kell, hogy közvetítsen. Ha ismerjük a stílust, a történeti összefüggést, akkor jobban értjük, és magabiztosabban alkalmazzuk a vizuális nyelvet. A szaktörténet kiemelkedő alakjainak és meghatározó szakmai anyagainak vetített képeiről az órákon beszélgetünk és véleményt formálunk. A grafika szaktörténet alkalmat ad arra is, hogy a sokszorosító grafikai technikák és mestereinek megismerésével egészíthessük művészettörténeti ismereteinket. Kiderül, hogy a mai tervező- és képgrafikának közös az eredete. Egy teljes tanévet fordítunk a 20. század nagyhatású tendenciáinak és a számítógépes tervezés úttörőinek megismerésére, mellyel a tudatos tervezői munka elméleti hátterét erősítjük.

KÜLÖNBŐZŐ STÍLUSOK ÉS GRAFIKAI IRÁNYZATOK ÁLTAL INSPIRÁLT TIPOGRÁFIAI GYAKORLATOK

*Godina Eszter, régi felirat betűinek újratervezése —
Cornejo Judith, viktoriánus betű újragondolása —*

*Csajbók Martin, betűkép —
Bajnok Anna, Gill Sans és papírbetű —
Pusztai Balázs, hibrid betűk, kollázs —*

KOVÁTS BORBÁLA
grafikusművész

ELSŐ FÉLÉVES BEVEZETŐ FELADATOK

Mintaképzés növényi motívumok átírásával, manuális technika

→ Nyíró Viktória, Karádi Ákos, Cseb Lilla

→ Madari Kinga előkészítő vázlatai, Mibalik Nikoletta

ABSZTRAKT ÁBRÁZOLÁSI GYAKORLAT

→ Márkus Dorottya munkái

ILLUSZTRÁCIÓS STÍLUSGYAKORLAT

→ Rusznák Patrícia, stilizált állat figurák

Szalay György

Kereslet-kínálat a grafikus képzésben

A Budai Rajziskola célkitűzése az, hogy a sokoldalúan képzett, alkalmazott szakember státuszára készítjük fel diákjainkat. A művészeti felsőoktatás célja sokkal inkább az, hogy a hallgatók önmagukból brandet faragjanak. A magyar piac oldaláról ugyanakkor nagyobb a kereslet – alkalmazott műfaj lévén – egy jó csapattag szakemberre, mint egy önmegvalósító zsenire. A grafika szakon további célkitűzésünk olyan szakmai programot kialakítani és végigvinni, hogy az utolsó szálak is elszakadjanak, amelyek a diákokat a dilettantizmushoz kötik. A teljeskörű felkészítés lehetetlen a vizuális kultúra egészét tekintve, de fontos, hogy annak bázispontjairól legyen képük és véleményük a diákoknak.

A szakképzésben is felvétellel indul a kapcsolat. A felvételre érkező diákoktól az iskola azt várja, hogy ne csak a bennük rejlő érdeklődésre és fogékonyságra hagyatkozzanak a rajz, a képi gondolkodásmód tekintetében, hanem döntsenek is tudatosan ezek fejlesztése mellett. A felvételizők egyharmadánál ez a döntés általában korábban megszületik: ők tudatos karriercéllal érkeznek a felvételre. Átlátják, mit várhatnak el, mit kaphatnak az iskolától, mert tájékoztak korábbi diákjainktól vagy például művész szülők gyermekei. Kétharmaduknál viszont még nem különült el a szabadkézi rajz, a graffiti szeretete, a lelkes rajztanári ajánlás stb., a tudatos tervezői céloktól. Az osztályaink ebből adódóan is heterogének.

A cél a továbbiakban nem az osztály legjobbjaihoz való felzárkóztatás, hanem az, hogy a két év alatt minden diák találkozzon olyan feladattal, amiben kiteljesedhet, amiben átélheti, milyen az, ha az ember nem pusztán a feladatra készít valamit, hanem magának alkot a feladat

kapcsán, megtalálva a saját motivációját. Ez a szakmai cél, és ez fut ki a legtöbbször a szakmai vizsgafeladatra is.

A képzés során többször készül felmérés a diákok és szüleik elégedettségéről. Az egyik ilyen felméréssel az iskolában végzett diákok véleményéről és elhelyezkedési sikereiről igyekeztem minél többet megtudni. Összesen 30 fő, a Rajziskolába 2005 és 2014 között járt diákok tapasztalataira kérdeztem rá a kérdőív. A válaszadók több mint fele elvégezte a kétéves képzést, (a többiek javarészt már az első év után felvételt nyertek a felsőoktatásba, mások valamilyen okból abbahagyták a tanulást egy év után). Több év adatai alapján, az iskola mindhárom szakát összesítve az első- vagy másodév végén a művészeti felsőoktatásba továbbtanulók aránya kb. 80% volt (a grafika szakon a megkérdezettek körében ez az arány 66%).

A diákok jellemzően a következő utakat járták be:

1. A végzett diákok javarészt megcéloztak valamilyen művészeti felsőoktatási intézményt.
2. Többen a kétéves képzést követően nem tanultak tovább, hanem a szakmában helyezkedtek el.
3. Volt, aki pedig elvégezte a BRI-t, majd tovább keresett, egy újabb szakmát tanult, alkalmi munkát végzett, és ugyanezen a kategóriába sorolhatók a más szakmába tartozó felsőfokú képzésben továbbtanuló diákok is.

A válaszadók majdnem fele jelenleg a szakmában (vizuális szakterületen) dolgozik, jellemzően kisebb grafikai stúdióban, grafikus is alkalmazó, nem kifejezetten vizuális profilú cégeknél, vagy szabadúszóként. Az összes válaszadó 66%-a vagy a MOME jelenlegi hallgatója, vagy ott végzett. Kb. 10% a pályaelhagyók aránya, akik valamennyi időt eltöltöttek vizuális szakterületen, és szintén 10% azok aránya, akik a Budai Rajziskolából kilépve a megkérdezésükig nem kerültek további kapcsolatba a vizuális szakmával.

A diákok közel fele szerint az Budai Rajziskolában megszerzett tudással boldogulni lehet a piacon, 31%-uk szerint a BRI a felvételre készített fel jól. A szakmai munkavégzésre adott voksok 48%-os értékében azok véleménye is benne van, akik már az egyetemről kikerülve válaszoltak a kérdésre. A kérdőív arra is rákérdezett, hogy a listában felsorolt készségeket milyen mértékben tudják használni a diákok. A válaszok közül kiemelkedik a programismeret, a tervezési alapok, az építő kritika visszaforgatása, az egyéni látásmód, a kommunikációs képesség, önfejlesztés-inspirálódás és a jeltervezés, melyek közül a legtöbbször az alapjait a Budai Rajziskolában szerezte meg a diákok döntő hányada

(a kommunikációs készség kivételével). Érdekes az átlagértékek viszonylag magas szintje, mivel a válaszadók 20%-a jelenleg nincs a szakma közelében, így ők elvileg kevésbé tudják használni a lista szakmai készségeit. A 80%-os többség viszont nagyon magas értéket adott a szakmai készségek használhatóságának.

A Budai Rajziskola legnagyobb értékének, versenyelőnyének az alábbiakat sorolták fel a végzett diákok:

- hiteles, naprakész tanárok tanítanak, akik szeretik a szakmájukat
- az iskola megtanít kommunikálni
- összetett tudást ad
- az oktatás követi az aktuális trendeket
- programismeretet ad, amivel el lehet helyezkedni
- jó a légkör, a szakmai játszótér, a műhelyhangulat
- a tanárok ismerik és átadják a felvételi követelményeket a felsőoktatási intézményekbe jelentkezőknek
- komolyan tanítják a szakmai és elméleti alapokat
- a tanár-diák kapcsolatot személyesség jellemzi
- megalapozza a kapcsolati tőkét
- egységes oktatási szemléletű a gyerekkortól 20+ -ig

A magányos farkasok kora a tervezőgrafikában (is) leáldozóban van. Az elmúlt években a piaci igények egyértelműen abba az irányba módosultak, hogy sokkal inkább szükség van olyan vizuális szakemberekre, akik a kommunikációban, csapatmunkában legalább annyira erősek, mint a konkrétan vett szakmai készségekben és kompetenciákban. A Budai Rajziskola célja olyan grafikusok pályára bocsátása, akik bármely fejlesztői csapatban megállják a helyüket, rendelkeznek minden olyan tervezői és kommunikációs kompetenciával, amire szükség lehet, s ahol a szakmai döntéshozatalban is számítani lehet rájuk.

EGYSZERŰ TERVEZÉSI FELADATOK ILLUSZTRÁCIÓBÓL KIINDULVA

- Krescbka Ilona, Cseh Lilla, Mibalik Nikoletta
- ALKALMAZOTT ILLUSZTRÁCIÓS FELADAT**
- Bányai Zsófia könyvborító terve
- ILLUSZTRÁCIÓS GYAKORLAT**
- Horváth Mátyás, ember-állat kapcsolata
- MONOGRAM TERVEZÉS**
- Varga Gábor, Gelley Márk, Mibalik Nikoletta

SZALAY GYÖRGY
tervezőgrafikus

Szakmai tőke/súly

a létrehozás körüli nagy dilemmázás minden feladatot áthat. Nem lehet egyszerűen jó piktogramokról és rossz piktogramokról beszélni anélkül, hogy ne érintenénk azt a sokkal mélyebben húzódó kérdést, hogy vajon mi a megélése a feladat hívó szavára létrejött megoldásnak. Hogy döntésre jutni, létrehozni, felvállalni... egyszerűen nehéz. És a döntéshelyzetek sokasága felszaporodott azáltal, hogy a tervezés eszköztára, elvárható tudás-együttese végtelenné bővült.

A tanítás design tevékenysége – a rendszerezés, az idővel és tanulói fogadtatással való kalkuláció, az előre látható elemek (csoportlétszám, tanterv, óraszám) és az előre nem látható körülmények (csoportdinamika, egyéni reakciók, váratlan helyzetek) együttesével való zsonglörködés. A legkomolyabb tervezést és improvizációs energia befektetést mégiscsak az igényli, hogy a tanár-tervező a diákok számára olyan szakmai keretet hozzon létre, melyben a feladatmegoldásaik célirányosabban, könnyebben, feszültségmentesebben tudnak megszületni. Ahol nem annyira feltűnő, hogy ez mégiscsak kinkeserves munka.

A két intenzív év során felhalmozott minden vizuális feladat, mások számára is láthatóvá tett lépcsőfok, mely a vágyott szakmai magabiztossághoz vezet. Kellemetlen jellemzője egyben ennek a szakmai területnek, hogy a hiba, a tévedés, a félkész állapotban rögzített mű nem illan el, nem szűnik meg a létrehozás pillanatában. Legalább két, jól megválasztott gombnyomás kell a törléséhez, esetleg a mappát el lehet hagyni a villamoson, de az eredmény, a valósággá vált valami – bosszantóan jelen van. Ugyanakkor, az előnye is épp ebben rejlik: a hiba tanulságokkal teli, egyértelmű út-elemmé válik, s a sikert hordozó objektum is éppúgy kézbe vehető, nézegethető, falra rakható, lapozható – maradandó lesz.

Létezik egy különös fajta rettenthetetlenség, ami a láthatóságból és a létrehozás örömeiből és kudarcaiból ered – és amit én is a Budai Rajziskolában tanultam diákként. Szeretném ezt a rettenthetetlenséget, ezt a biztonságérzetet adó gyakorlatot, mely az egyéni, létrehozással kapcsolatos harcok megvívásából következik, elsajátíthatóvá tenni a diákjaim számára. Ottlik-féle tőkésúly ez, hosszú folyamat üledéke, mely visszabillenti a hajót a viharok idején.

Szép párhuzam, hogy tanítás és a vizuális alkotás kapcsán is az „üres lap”-ról beszélhetünk. Míg az oktatás kapcsán az üres lappal indulás óriási lehetőséggel kecsegtet, és persze nem is létezik, addig a vizualitás üres lapja – minden rajz, minden terv, minden grafika kiindulópontja – inkább a teremtés élményszerűségét, nehézségét vagy épp kínját összegzi.

A tervezőgrafika, és annak középszinten oktatott alapelemei sem korlátozódnak a lap, a sík vagy a papír univerzumára. Az üres lap, ebben a helyzetben az eszköz- és médium-választás komplexitását is jelképezi: kézzel készített vagy digitális felület, nyomtatás, rendszertervezés, mind az üres lap tartalommal és formával való megtöltését igényli. A tervezői feladat mibenléte prizmaszerűen szórt, sokszínű jelenségekre szakadt szét. A lehetőségek végtelenjében a döntéshozatal is soktényezősé, meghatározóvá vált.

A jelen szakmai szituációja a létrehozást és a tanítást is kihívás elé állítja: nem elegendő másolási technikát, a trendkövetés ügyes húzásait, a mesterségbeli tudás fortélyait oktatnunk, sokkal inkább kérdésfeltevésben, kitarítás-ösztönzésben, kíváncsiság-felkeltésben kell gondolkodnunk. Ha szépen simul a trendekbe a feladatmegoldás, remek; ha a tipográfiai szakma hagyománya korrekt módon alkalmazott, csodás; de ha valamit ért a grafikus szakmát feszegető kérdésekből, és további kérdésekhez kap motivációt a munka által – talán, ez valóban egy hosszú távon érdekes cél lehet.

A tanítás, mint tervezői munka attól válik izgalmas-sá, hogy a nagy kétkedések közepette, mégiscsak rá kell venni a diákokat arra, hogy valamit létre tudjanak hozni. A középfokú grafika oktatás megélt különlegessége, hogy

TIPOGRÁFIAI JÁTÉKOK

→ Bodócs Dia, papír konstrukció

Szabó Mónika, térbeli tipográfia

EGYSZERŰ ILLUSZTRÁCIÓS

RENDSZER „SET KÁRTYA” REDESIGN

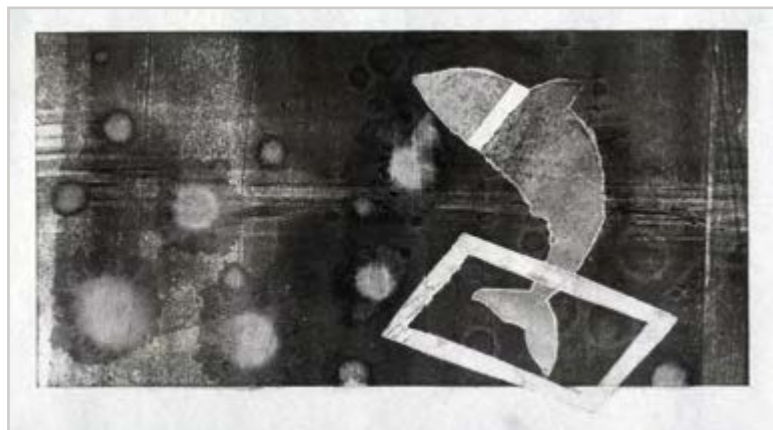
→ Váczy Zsófia munkája

Komplex szöveg és illusztráció

→ Bodócs Dia, kép és szöveg feladat

→ Zajácz Petra, vizsgamunka

KÉPGRAFIKAI TECHNIKÁK MEGISMERTETÉSE

- Venekei Dóra, monotípiá
- Zajác Petra, több tónusos linómetszet
- Zajác Petra, Bányai Zsófia, több színnyomásos linómetszet
- Bányai Zsófia, színes monotípiá
- Tóth Luca, hibrid állat figura, több tónusos linómetszet

Lelkes András Gergely

Tudatosodó képnyelv rajzi alapokon

A Budai Rajziskolában működő grafikai képzés része a képgrafika oktatása is. A nappali képzésen belül egy évig foglalkozunk a klasszikus nyomtatási eljárások megismerésével, elsajátításával. Emellett figyelmet fordítunk a tágabban értelmezett képgrafikán belül a rajzi alapú képkészítés lehetőségeivel, szabályainak személyre szabásával is. A képgrafika az utóbbi fél évszázad egyik önállósult képzőművészeti műfajává vált. A grafikai illusztráláson belül ezt a tantárgyat, a kiadott feladatokon keresztül, én is az autonóm grafika irányába igyekszem megnyitni.

A műhely lehetőségei és az órakeretek egyaránt indokolják, hogy az év során javarészt a magas- és mélynyomtatással foglalkozunk. A litográfia és a szitanyomás technikáját a szakirodalom segítségével és eredeti nyomatokon keresztül ismerjük meg.

A szabadkézi rajz irányított kompozíciós feladatai, a pont, vonal, tónussal való jel-képzések, a formai ismétlések, variációk önállósuló képi jeleinek felfedezése vezeti át a diákok vizuális gondolkodását a nyomtatott grafikának a rajzhoz képest jóval elvontabb világa felé. Először a síknyomtatás legegyszerűbb eljárásával, a monotípiával ismerkedünk, amelynek szabad, szerteágazó lehetőségei, a technika gyorsasága rendszerint megteremtik a kedvet a folytatáshoz. Ez a technika jó lehetőséget ad a grafikai műhely eszközeivel, anyagaival való közelebbi kapcsolat felvételére. A festékezés, a foltok, vonalak képzésének sokféle lehetőségével, végül a présen áthúzott, nyomóformáról leemelt papíron létrejövő folyamat csodáját teremti meg. Sokan évek múltán is nosztalgiával emlegetik a terpentinszaggal átítatott élményteliségű képgrafika órákat. A technika sokszínűsége felszabadítja az erre fogékony diákokat a

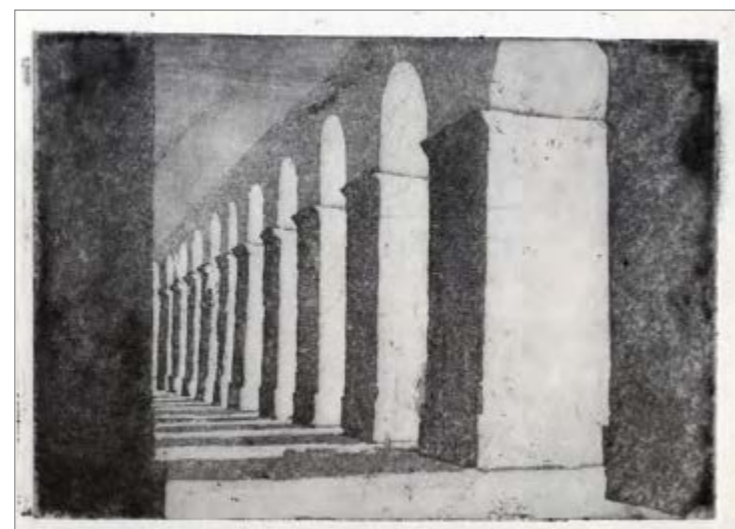
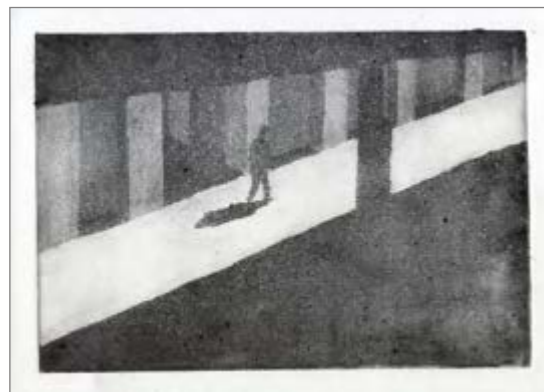
nyomtatott grafika befogadására. A kitakarás és frottázs lehetőségei megnyitják az utat a szem és a szellem számára, hogy minden alkalmas a nyomhagyásra, s hogy grafikusként ilyen szemmel is nézhetők, vizsgálhatók a körülöttünk lévő tárgyak, anyagok. Ennek a szemléletnek kiteljesítője a későbbi frottázs-nyomat feladat, ahol már valóban a különböző anyagok felületi karaktereiből áll össze a kép. Ez a két, játékoságot és sok esetlegességet megengedő eljárás már a nyomtatott grafika világába vezet.

Alaposabb előkészítést és kivitelezést igényelnek a klasszikus sokszorosító grafikai műfajok, ahol kifejezett követelmény a stabil minőségű sokszorosíthatóság. A felvázolt rajz, és annak egy dúcon létrehozott, majd kinyomtatott képe között óriási különbség van. Ez a különbség tisztán vizuálisan is jelentkezik, de pszichológiai tekintetben talán még jelentősebb. Egy nyomtatott jel a véglegesség, a befejezettség érzetével, fogalmaival terhelt. „Kőbe van vésve”, szoktuk mondani a megmásíthatatlan dolgokra. Hát, ha nem is feltétlenül kőbe, de fémbe, fába, linóba, papírba.

Masszív anyagokba dolgozzuk bele, vesszük, metsszük, karcoljuk, maratjuk a nyomtatandó jeleinket. A nyomtatott grafika legtöbbször hangsúlyosan keretelt, a nyomatszék határozottan jelentkezik, így a képszerűség, a kompozíció sikeres vagy sikertelen volta, a képi elemek összehatása sokszoros hangsúlyt kap egy szabadkézi rajzhoz képest. Erények, hibák egyként felerősödve jelennek meg.

Mivel ez a határozott karakter a tanulók számára is kényszerítő erővel bír, a képgrafikai feladatsorok végigjárása rendkívül jó terepe a tudatos képépítés, a tudatos komponálásnak. A legtöbbször nehézkes, néha lehetetlen javítani, utólag visszacsinálni a túlmetszett, elrontott részleteket. Nincs radír, nincs Ctrl+Z. Ilyenkor sokszor kifizetődőbb az egész képet újragondolni, hogy a rontott felület ebben az újragondolt egészben találhassa meg immár pozitív helyét. Látszólagos statikussága mögött – pedagógiai szempontból – ez a nyitott, dinamikus vizuális gondolkodásra nevelés az egyik fő erénye lehet ennek a grafikai ágának. A kompozíció és a képi elemek tudatos kiválasztása folyamatosan erősödik, amit segít az az egyszerű tény, hogy a nyomtatott kép a dúchoz, tehát az előkészítő rajzokhoz képest is fordítva, tükrözve jelenik meg. Szembesülve azzal, hogy bizonyos képi mozgások, lendületek, érzelmi töltések adott irányban jól működnek, tükröfordításuk azonban erőtlenné, vagy egész másztá válik. Sokat fejlődhet a diákok érzékenysége a tisztán

KÉPGRAFIKAI TECHNIKÁK MEGISMERTETÉSE
Horváth Mátyás,
illusztráció-sorozat, akvatinta —
Balázs Dénes, kitakarásos monotípiá —

**Egy nyomtatott jel
a véglegesség,
a befejezettség érzetével,
fogalmaival terhelt.
Kőbe van vésve,
szoktuk mondani
a megmásíthatatlanra.**

a kompozíciós szabályszerűségek területén. Az előre tervezésnek, a tudatos, anyagban gondolkodásnak is remek fejlesztői ezek a technikák. A magasnyomású eljárások határozott, kemény jelei egészen más hangon szólalnak meg – akár, ha egyazon témát azonos rajzokkal jelenítenek is meg – mint a mélynyomású nyomatok finom tónushangsúlyai, vonalhálói. Ebből következően tudatos alkalmazásukkor mást és máshogyan is akarunk elmondani, jelezni velük. Ezek az avatatlan szemlélőnek is egyértelmű különbségek természetesen tovább finomodnak a nyomtatási kategóriákon, a sík-, mély- és magasnyomtatásokon belül. A papírmetszet egymást tartó vonalrendszere sokkal logikusabb, takarékosabb gondolkodás mentén áll össze, mint a linómetszeten futó szabad, játékos vonalak. Megint más az ellenállóbb, meghatározott szálirányú harántdúc-fametszet vonalstruktúrája. Ezek az eszközök a határozottan, erőteljesen fogalmazó

rajzosoknak állnak leghamarabb kézre, de a zártabb, ötletalapú gondolatoknak, kevésbé fejlett rajztudással is erőteljes kifejezői lehetnek a fenti technikák. A finoman, érzékenyen rajzolók viszont általában a mélynyomású eljárásokban találják magukra. A rézkarc, hidedgtű, akvatinta technikai lehetőségei a változatos hangsúlyozás, a tónusgazdagság, határozott és lágyabb formálás együttes alkalmazására adnak lehetőséget. A beérlelt munkákat gazdag, összetett, ugyanakkor tiszta képesség jellemzi.

Az előre megtervezett munkamenet, a pontos vázlatok készítése még nagyobb szerepet kap a többtónusú vagy több színű nyomatok megalkotásánál. Ezeknél a munkáknál a szokásos nehézségeken túl (a rajz karakterének megváltozása, tükörfordítás), az adott számú színek, tónusok egymásra nyomtatásának eredményét is előre kell látni. A munkálatokat eszerint kell felosztani, végigvezetni. Hogy jól számoltunk-e, csak a munkafolyamat végén, az összenyomtatáskor derül ki. Az így létrejövő képek sajátos szépsége, izgalma önmagában kárpótolt a befektetett munka fáradalmáért.

Egy-egy grafikai műfaj bevezetésénél fontos szerepe van az adott technikával kapcsolatos képekkel illusztrált előadásoknak. Az átfogó történeti visszatekintés során, nagy számban mutatnak be kortárs és közelmúltbéli alkotásokat egyaránt. Érzékeltetve ezzel, hogy bár évezredek múlttal rendelkező, de nagyon is élő hagyományba kapcsolódhat bele, aki komolyan foglalkozik a képgrafikával. Saját élményeim és mások tapasztalatai is azt bizonyítják, hogy a művészethez leginkább a művészettel való személyes találkozások hozzák meg a diákok kedvét, elköteleződését. Ezt a fontos célt szolgálják a tanórán belüli, vagy azon kívüli kiállításlátogatások, majd a látottak megosztása, feldolgozása.

Borsai Aliz

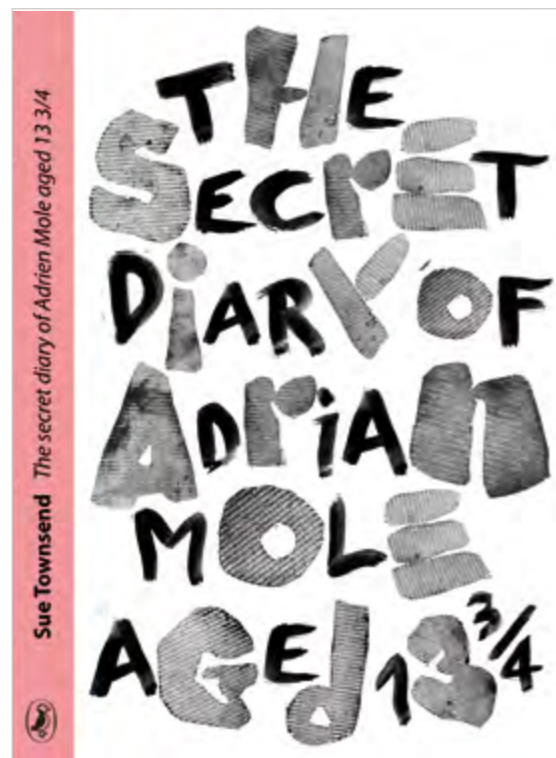
A személyesség mindenekelőtt

A személyesség elkerülhetetlen része az alkotói folyamatnak bármely művészeti ágban nyilvánuljunk is meg. Vélhetően igaznak gondolhatjuk és mondhatjuk ezt az állítást bármely más területen végzett teremtő tevékenységre is, hisz aki a szívét-lelkét beleteszi a munkájába, az értelemszerűen másként fog kötődni az eredményhez, mint az, aki nem.

Hogy miért erről az intim és érzékeny területről gondolkodom el most? Mert az oktatói munkám során számomra kiemelten fontos szerepet játszik a diákjaimmal megélt személyesség és mert erről van elsőkézből tapasztalatom, így remélem állításaimat hitelesen tudom alátámasztani.

Amikor először találkozom egy csoporttal, a bemutatkozásom után megkérem a diákokat, hogy kézzel írjanak egy, körülbelül egy A4-es oldalnyi bemutatkozást magukról. Ebben írhatnak előzetes tanulmányokról, családi háttérrel, kapcsolataikról, hozzáállásról, motivációról, alapvetően mindenről, amit fontosnak gondolnak magukról, és szívesen megosztanának velem. Azért kérem ezt, mert ahhoz, hogy őket a tanulmányaik során a lehető legmegfelelőbben tudjam támogatni, fontos, hogy személy szerint ismerjem őket, hogy értsem a döntéseiket, az azok mögött fellelhető mechanizmusokat, stratégiákat. Tudni szeretném, hogy egy diák milyen lelki beállítottságú, milyen érdeklődési körű. Számomra nagyon fontos a bizalmi légkör, mert ez megteremti a lehetőséget annak, hogy értő módon tudjak velük foglalkozni. Minden alkotó folyamat az ember legbelső rétegeiből ered, ezért ezt az intimitást elengedhetetlennek tartom tanuló és tanár között. Az ilyen rövid írásokból nyilván nem derül ki a személyiség minden szelete, de megfelelő alapnak gondolom a további kapcsolat kialakításához, elmélyítéséhez. Jelzem, hogy írásukat rajtam kívül más nem, vagy csak nagyon kivételes esetben olvassa, s akkor is anonim módon. Csakis azért, mert néha olyan esettel, történettel szembesülök, amit egyedül nem tudok feldolgozni, vagy épp nálam tapasztaltabbak tanácsára van szükségem a helyzet kezeléséhez.

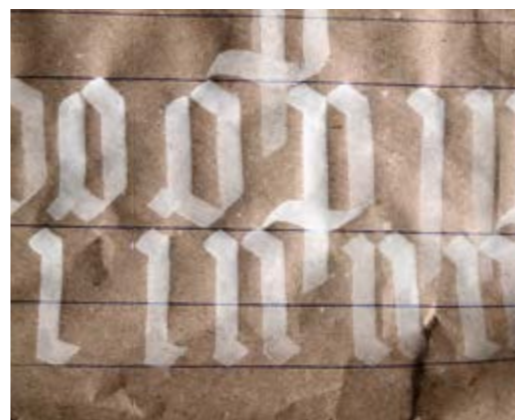
Az írásos bemutatkozás mellett a tanulókat arra kérem, hogy készítsenek egy A4-es méretű önarcképet is. Bármilyen, általuk preferált technikával dolgozhatnak. Ez a feladat a vizuális megfelelője az írásos bemutatkozásnak. Annyi-annyi mindent elmondanak ezek a rajzok az egyes diákokról, a hozzáállásuktól kezdve, a természetükön át, a rendszertőlükig vagy épp az igénytelenségig, éretlenségig. A portrén és az írásképen megjelenő ↓

TIPOGRÁFIAI GESZTUSOK ALKALMAZÁSA

- Fazekas István, *Zabada*, filmplakát
- Lengyel Anna, plakátterv, *Jancsó Áron* stílusát idézve
- Fazekas István, *Penguin Books* borítóterv-pályázat, lenyomatott kartonbetűk és kézi tipográfia
- Mibalik Nikoletta, kalligráfia gyakorlat

részleteket vizsgálva azonnal, viszonylag átfogó képet kapok a diákról, így a következő alkalomtól a beszélgetéseink már sokkal személyesebbek lehetnek.

Odafigyelek arra, hogy a párbeszéd, órai konzultációk alkalmával az általuk közölt információkkal ne éljek vissza, nyilvánosan ne hozzam szóba az érzékeny értesüléseket. Azt szeretném érzékeltetni, hogy az emberi vonatkozások a tanításban is elsődlegesek.

Ez a felismerés akkor született meg bennem, amikor az egyetemi éveim egyik fél-évében nehézségeim támadtak egy oktatóval, akit látványosan nem érdekelt sem a munkám, sem a személyem. Érzelmi válságba kerültem, és emiatt a többi feladatomból is gyengébb teljesítményt nyújtottam. A szomorúság látszott rajtam, amit egy másik oktató (néhai Gollob József formatervező), észre is vett. Emlékszem, mekkora szeretettel és ráfigyeléssel beszélgetett velem, az emberséges hozzáállása átsegített ezen az időszakon. Azóta is a szívemben őrzöm, és mint pedagógus példakép gondolok rá.

A következő eset már hollandiai tanulmányaim alatt történt velem. Sokáig nem tudtam zöldágra vergődni a diplomamunkámmal, a kutatási és kísérletező folyamat nagyon sok időt elvett a tervezésből, és egyre nyomasztóbb időhiánnyal küzdöttem. Nem haladtam az elvárt ütemben (direkt nem használom a megfelelő szót, lévén az mindenki számára egyedi, személyspecifikus), ami veszélyeztette az akkori célt, a diplomát. Az utolsó nagy konzultáción, amikor eldőlt, hogy ki diplomázhat, jeleztem az oktatóknak, hogyha lehetőség van rá, én inkább maradnék még fél évet, hogy sikeresen végezhessenek. Peter Bilak (világszinten elismert betűtervező) volt az egyetlen tanár, aki biztatott és kifejezte támogatását. Az ő pozitív hozzáállása akkor esszenciális volt, elősegítette, hogy a bizonytalanságaimat legyőzve, időben megszerezhessem a képesítésemet.

Azért írok erről a két esetről ilyen részletesen és nyíltan, mert mindannyiunk életében vannak bizonytalan időszakok, lehetnek mentális problémáink, élethelyzetbeli nehézségeink, de ha azt látjuk, hogy ez nem csak egyes egyedül velünk történik, hanem bárkivel, tanárokkal, szüleinkkel, barátainkkal is, akkor máris könnyebben tudjuk venni ezeket az akadályokat. Hiszem azt, hogy tanárként a feladatomban nem csak a tananyag átadása, hanem a diákjaim nevelése is, amibe éppúgy beletartozik a személyes odafigyelés, az egyéni bánásmód. S ez a művészetoktatás területén fokozottan érvényes.

BETŰKÍSÉRLETEK

Tanév eleji projekt munka – egyetlen nézőpontból
összeálló betűk megépítése
KALLIGRÁFIA GYAKORLATOK
Szövegstílusok és kalligráfiai eszközök használata

Az Alkotás utcai BRIós receptje

Hozzávalók:

*Sokféle, jól átgondolt, egyedi koncepció
Egy megfelelően kiválasztott bázis
Praktikusan kialakított, jól felszerelt helyiség
Összehangolt design és technológia
Aprított klasszikus és modern – a megfelelő arányban
Bőségesen mért, szakmailag felkészült tanárok
Ízléssel válogatott minőségi alapanyagok
Adagonként 9-15 motivált, szorgalmas, tehetős diák
25 év tapasztalat*

Ne felejtünk el beletenni sok szeretetet, mosolyt és egy kis családi hangulatot! Amikor mindez együtt van, nincs más dolgunk, mint először manuálisan, majd géppel is összekeszerni, jól egybegyúrni. A tetejét borítsuk a büféből való csipetnyi édességgel, hogy még kellemesebb legyen. Két év sütési idő épp elegendő. Készen is vagyunk! Fogyaszthatjuk kávéval, teával.

Az egyedi recept alapján, válogatott összetevőkből készített BRIós erőt, energiát ad és feltöltődésnek is kiváló! Szerencsés, aki így elkészítve, és nem a szokásos bolti formájában ismerheti meg. Megjegyzés: ízlés szerint, tehetünk bele egyénileg más összetevőket is, ha az nem rontja a BRIós ízvilágát és állagát.

A gasztronómiai titok felfedése után, térjünk át a tanári munkám szakmai területére! A grafikai gyakorlati oktatás első szakaszában, az általam kiadott minden illusztrációs feladat kreativitást igénylő, a koncepcióban való gondolkodásra rávezető és azt fejlesztő gyakorlat-sor része. A manuális eszközökkel, technikákkal készülő feladatok végigvitele, mint például a négy évszak ábrázolása – kollázs vagy montázs technikával, kizárólag kompozíciós elemek felhasználásával – alkalmas a diákok kísérletező kedvének felélesztésére és a tudatos eszközhasználat elindítására. A grafikai illusztráció alapozó gyakorlatai egymásra épülnek és kiegészülnek más tanítási órákon szerzett gyakorlati tapasztalatokkal, papírnymatok vagy linómetszetek felhasználásával. Az ötletek, vázlatok után a végső grafika létrehozása a konzultációk során kiválasztott terv alapján történik. A közös munka lényege a technikák megismerésén túl, kialakítani a történetmesélés és jellemábrázolás készségét, különféle megközelítési formáit. Az órai rövid, kreatív feladatok szerepe, hogy a diákokat rávezzük a sztereotípiáktól mentes, gyors döntéshozatalra és az absztrakció alkalmazására. A kialakuló saját vizuális nyelv segítségével tanulóink egyre többféle helyzetben lesznek képesek tisztán, zajmentesen kommunikálni.

ÖNARCKÉP – ESZKÖZHASZNÁLATI KÍSÉRLETEZÉS
Cornejo Juditb, Cseh Lilla, Mibalik Nikoletta, Gelley Márk
ABSZTRAKT ÁBRÁZOLÁS – NÉGY ÉVSZAK, MONTÁZS ÉS KOLLÁZS
Márkus Dorottya, Bajnok Anna megoldásai
Tomcsenko Tamás, Pöttyös Túró Rudi reklám-túraértelmezés

A képi kommunikáció elemei

Pont-vonal-tónus, transzparens és fedő festéktechnikák, indirekt megoldások, ceruza, szén, toll, kréta, sokszorosító eljárások, magas, mély és mindenféle nyomások, Illustrator, Photoshop, Indesign, ezek az eszközök mind alkalmasak a képi vélemény kimondására, akár csak látvány alapján, vagy éppen kreatív kép készítéséhez alkalmazzuk.

A Rajziskolában a kommunikáció vizuális szakmai kérdéseivel foglalkozunk, a kép és szöveg grafikai tervezésével. A képzés első része a manuális grafikai eszköztár fejlesztéséről, míg a második ennek kiterjesztéséről és konkrét műfajokban való alkalmazásairól szól. A piacképes szakmai minőség elérése mellett, célunk, minden esetben az önálló vizuális vélemény kialakítása.

Az ábrázolás alapesete, amikor a háromdimenziós látványt síkfelületre, két dimenzióba írjuk át. A tér, a perspektíva, a rövidülés, a takarás, a fény, az árnyék a lényeg, de a részletek is mind összetevői a képnek. Ezeken a stúdiómonkon szerzett tapasztalatainkat használjuk fel akkor is, ha autonóm képet, egyedi vagy sokszorosított grafikát készítünk, és akkor is, amikor funkcionális, konkrét célra szánt grafikát tervezünk.

A vizuális kommunikáció a grafika bármely ágában megvalósulhat. Műfajnak is nevezhetjük, akár egy plakát, akár egy könyv illusztrációjaként szerepel a grafika, mint képi elem. Az igazi kommunikáció azonban nem csak a vizuális összetevők befogadása, hanem verbális is, azaz a betű, a szó, a szöveg képi és tartalmi megértése útján működik. Alkalmazott grafikai cél a kép és szöveg összehangolt, stílusban tartott harmóniája, de szándékos ellenpontozása is lehet – nem feledve, hogy a legalkalmasabb technikát, stílust, kompozíciót, jelet, betűtípust kell

használni. Ha könyvillusztrációt készítünk, rá kell hangolódni a szöveg direkt vagy áttételes üzeneteire, s meg kell találni azt a párhuzamos képi világot, amely nem lerajzolja a szöveget, hanem kiegészíti, illusztrálja és új értéket hoz létre azzal együtt. Az illusztráció műfajának van olyan ága is, ahol kimondottan a tényszerűség, a pontosság a cél, és inkább a technikai tudás a fontos, mint a rajzoló személyes véleménye. Ez a szakillusztráció. Amikor borítót készítünk, legyen az akár könyv vagy egyéb tárgyak csomagolása, a tervezőmunka során fel kell mérni a potenciális felhasználó, a célcsoport ízlését is. Jellegzetes grafikai feladat a cégek vizuális arculatának tervezése. Fontos, hogy a piacon milyen emblémával, logóval mutatják, különböztetik meg magukat a konkurensoktól, jelezve egyben saját üzletfilozófiájukat partnereik felé. Ez kifejezetten elvont, racionális gondolkodást igénylő alkalmazott grafikai feladat.

A fikciókban gazdag, autonóm illusztrációtól az objektív, informatív szakillusztrációig, az embléma, a jel, a piktogram, a logotípus, a tipográfia, mind-mind a képi kommunikáció elemei, melyek lehetővé teszik a kulturális, szakmai és más üzenetek gyorsabb, hatékonyabb terjesztését. Ahhoz, hogy az üzenetek magas minőségben születhessenek meg, minden szakmai segítséget megadok.

ILLUSZTRÁCIÓS HELYZETEK KÜLÖNBÖZŐSÉGEI
Ragányi Ágnes: meseillusztráció, képpár gyakorlat —
Fazekas István, digitális illusztráció
A brémai muzsikuskok meséjére —
Zajácz Petra Many Moons, illusztrációs könyv —

PÁLFI GYÖRGY LÁSZLÓ
 tervezőgrafikus

Tervezek, tehát gondolkodom

A grafikus felnőttképzés és felnőttoktatás csoporttagjai meglehetősen eltérő karakterű, kiforrott individuumból állnak. Különbözőek a motivációk, az elvárások és természetesen az egyéni képességek is. Valaki illusztrátor szeretne lenni, másvalaki autonóm alkotótevékenységre vágyik, valaki képzettséget és bizonyítványt szeretne. A legtöbbben eleinte a szakma részterületeit ismerik csak, s ehhez igazítják céljaikat, elképzeléseiket. Hogy a heterogenitás emberi és szakmai szempontból is jól kezelhető, az elsősorban a Rajziskola irányelvein alapul. Az iskola falain belül egyszerre érvényesül a képzési szolgáltatás és a tervezővé formálás szándéka. *budais alapélmény*, hogy mindenkit számon tartunk, mindenki igényei fontosak. Ugyanakkor, szakmai kánonként érvényesül az egyedi értéket képviselő, az egyéni gondolat megszületését támogató, és az alkotói folyamat megfelelő eszközeit feltáró oktatói jelenlét.

Bár, a tervezői gyakorlatban tartalom és forma szétválaszthatatlan, a folyamat hierchiája nem borulhat fel. A problémaközpontú gondolkodást a technikai fortélyok mechanikus használata nem írhatja felül – sem tanári, sem tanulói oldalon. Ezzel szoros összefüggésben az egyik legfontosabb feladat a birtokolt eszközök és technikák helyi értékén való kezelése, amely a valódi kreativitás kibontakozásának elengedhetetlen feltétele. Saját oktatási gyakorlatomban a szakmai kreativitás definíciója az alkotói problémaérzékenység, valamint a problémára adott vizuális válasz és a befogadó közötti sokrétű interakció létrejötte. Az eredetiséget, a flexibilitást és a részletek komplex kidolgozását feltételező divergens gondolkodás így kibővül a sok más területen is értelmezhető problémaérzékenység fogalmával. Miért fontos ez? Mert védhetővé válik a komplex tervezést szorgalmazó pedagógiai szándék, amely az öncélú esztétizálást igyekszik elkerülni. A törekvés világos és érthető, a gyakorlatban ezt mégsem könnyű érvényesíteni. Hálátlan feladat ugyanis az adekvát és az inadekvát esztétizálás szétválasztása, miközben a minket körülvevő vizuális felületek esztétikai igénytelensége kritikus tömegű. Már arra is felfigyelünk, ha valami megnyugtatóan szép a környezetünkben, attól függetlenül, hogy az adott grafikai produktum tartalmilag nem átgondolt. Mégis úgy gondolom, hogy a tervező számára az igényes, de öncélú (technikai) esztétizálás, és a szellemi tartalommal bíró, ám igénytelen vizualizáció, más-más aspektusból ugyan, de egyaránt zsákutca.

A minden szakmai értéket magába sűrítő kifejezés elvárása riasztó lehet, de sikeres gyakorlati példák bizonyítják a törekvés megvalósíthatóságát. A divergens gondolkodást előhívó pedagógiai szándék, konkrét feladatba kódoltan, irányadó lehet. Tanárként, ↓

„KIS APOLLO 13” PROJEKT FELADAT,
DIÁKONKÉNT VÁLTOZÓ, HÁROM
KÖTELEZŐ ELEM MEGADÁSÁVAL
Havas Napsugár, társasjáték
/paraméterek: *téma: növény*
/feldolgozás: *geometrikus/*
technikai paraméter: kártya →
Vajda Borbála, kísérleti kiadvány
/téma: *ottthon/* feldolgozás: *kevert /*
technika: japánbajtás →

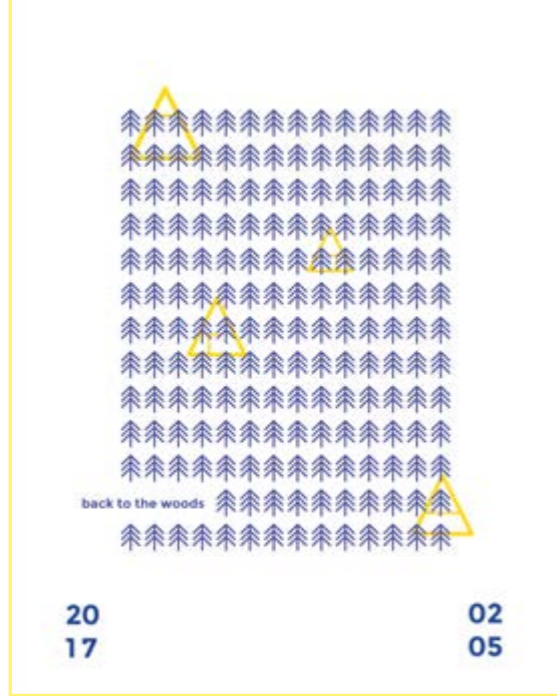

A kötelező elemek jelenlétét, elsősorban a kreativitás ellenében ható tényezőnek gondolnánk.

a tervezői identitást világra segítő attitűd megkönnyíti a sokféle tanulói készség és képesség kezelését.

A tanítási gyakorlatom során felmerülő problémák megoldási kísérletei és egy gyerekkori filmélményem szintézisaként alakítottam ki a „Kis Apollo 13-projekt” elnevezésű, komplex tervezési feladatot. A példaként választott feladatban olyan struktúra kialakítása volt a célom, amely rendszerben is magában hordozza az asszociatív gondolkodás aktivizálását és az inadekvát esztétizálás elkerülését. Lenyűgözött az a filmbeli jelenet, amikor a houstoni központban tervezőmérnökök és irányítók egy emberként küzdöttek és törték a fejüket egy halom, kacatnak tűnő tárgy fölött, melyek akkor, az űrhajón rekedt asztronauták megmenekülésének egyetlen esélyét jelentették. A probléma megoldásához alapvetően nem illeszkedő tárgyak új rendszerbe helyezése, funkciójában és jelentésében is önmagán túlmutató minőséget hozott létre.

A kötelezően meghatározott elemek jelenlétét egy feladatban, elsősorban a kreativitás ellenében ható tényezőnek gondolhatnánk. Valójában a kreatív problémamegoldást sokkal inkább mozgósítja, mint gátolja, s emellett a szakmai élet (gyakran irreális) helyzeteit is modellezi. Az általam kiadott feladatban ilyen, az irrealitást behívó és eleve képzettség-sókra készítő erő a kötelező elemek kiválasztásának tervezett véletlenszerűsége is, amely három konkrét megoldási kritériumra irányul. A feladat meghatározott elemei: az adott tematika (például figura), az adott technikai paraméter (például 10x10 cm-es kártyaméret) és a feldolgozás adott módja (például szöveg és kép arány: 90% és 10%). Az elvárt követelmény csupán az, hogy a végeredmény kézzel fogható objektum legyen. Ebben a struktúrában a tetszőlegesen bővíthető és véletlenszerűen összeálló paraméterek kombinációja miatt, gyakorlatilag mindenki saját projektet vihet. Az egyedi feladatkiírások, a társakkal való direkt összehasonlítás elkerülése mellett azzal a pozitívummal is járnak, hogy a projektek az egyéni képességek és motiváció függvényében tovább bővíthetők.

„KIS APOLLO 13” PROJEKT FELADAT,
DIÁKONKÉNT VÁLTOZÓ, HÁROM
KÖTELEZŐ ELEM MEGADÁSÁVAL
Ramocsa Szonja, erdei ház kiadására arculat
/téma: emberi építmények /
feldolgozás: terülminta / technikai
paraméter: 90% szöveg, 10% kép →
Marosi Veronika, állatpark arculata
/téma: természetvédelem / feldolgozás: fotó alap
/ technikai paraméter: csomagolópapír →
Kis Krisztián, sport brand promóciós naptára
/téma: sport / feldolgozás: monokróm
/ technika: nem szabvány →

BORCIMKE PÁLYÁZAT
 — *Cornejo Judit,*
a Bortársaság pályázatára
 készült borcimke sorozata
 CSOMAGOLÁS TERVEZÉS
 — *Rusznák Patrícia,*
 kozmetikai termék csomagolás
 — *Lerner Eszter,*
 leveskonzerv címketervek
 — *Pusztai Balázs,* teacsomagolás

A grafikai tervezés komplexitása

A közvetlen tervezői gyakorlat jól hasznosul a jövő generációjának minőségi oktatásában, ahol a kvalifikált tudásközvetítésnek kiemelt szerepe van.

Az elmúlt másfél évtizedben sokoldalú grafikai tervezői, kreatív vezetői gyakorlatot szereztem és folyamatosan képeztem magam. Érdeklődési köröm a tanítás és az alkotás összetett területéhez kapcsolódik. Igazi öröm, amikor egy, a vezetésemmel tanuló diák alkotásaiban valami különlegeset, valami egyéni látok felszínre kerülni. Az Iskola, mindemellett számomra nem csupán a tanítás lehetőségét adja, hanem ízlésformáló, vizuális értékeket közvetítő intézmény szellemiségének képviselőjét is, ahol munkámmal hozzájárulhatok a tanulók sikeréhez, továbbtanulásához. A rajz-festés, grafikai tervezés, számítógépes tervezés, tipográfia – általam eddig oktatott tantárgyainak mind a manuális, mind a digitális területeit igyekszem megismertetni a diákjaimmal. A tanórákon olyan elméleti és gyakorlati ismeretanyag átadására törekszem, amelynek segítségével a diákok számos szakmai és azon kívüli területen kamatoztathatják kreativitásukat, kez ügyességüket, problémamegoldó képességüket.

Magam is jó szívvel gondolok azokra a tanárainkra, akiktől nem csupán a szakmai fogásokat sajátíthattam el, hanem az emberekkel való érzékeny bánásmód számtalan apró elemét is megtapasztalhattam. Úgy gondolom, a szakmaiság mellett döntően a tanár személyén, intuitív látásmódján, közvetlen, de következetes és emberséges magatartásán múlik, hogy mennyire sikerül kibontani egy-egy tanuló rejtett, vagy éppen szárnyait próbálgató tehetségét.

Amit fontosnak tartok a grafikus képzés különböző szakaszaiban, az egyfelől az átadandó ismereteket, tapasztalatokat, másfelől a tanítás formáit és módszereit

foglalja magában. A szakmai területünket meghatározó ízlés formálása éppen olyan alapkövetelmény, mint a gazdag grafikai eszköztár kiművelése. Elkerülhetetlen, hogy a diákok megismerjék a grafikai tervezés, a tipográfia alapjait, szabályait és szabványait. A szabadkézi rajzoláshoz és más manuális gyakorlatnak nagy szerepe van a kompozíció, az arányok tudatos használatában és a stílusérzék fejlődésében. Az egyéni feladatok, illetve a projektmunka forma más-más tervezői magatartást igényelnek, illetve készségek erősítéséhez járulnak hozzá. A gyűjtés, tervezés, kivitelezés és nyomtatás folyamatában a diákoknak feladatról-feladatra meg kell küzdeni a tervezés, a kivitelezhetőség és a gazdaságosság hármasság igényrendszerével. A szakmai munka során a precizitás, a pontosság és a határidőtartás képessége is fokozatosan javul.

A stílusgyakorlatok mellett olyan életszerű feladatok, mint a csomagolás- vagy arculattervezés és a pályázati munkák is jó kihívást jelentenek. Tanulmányaik alatt a diákok elkészítik saját arculatukat (logó, névjegy, webdesign), és összeállítják portfóliójukat is, melynek jól felépített prezentációja nagymértékben segíti a továbbtanulásukat, illetve pályakezdésüket.

Tervezés láthatatlan elemekkel

KARÁCSONYI KÉZMŰVES CSOMAGOLÁS

Pusztai Balázs, *Gingertype*, rendelhető mézeskalács betűk választott betűtípussal —
Lengyel Anna, *bázi méz csomagolás magasnyomtatással* —
és kézzelkészített merített papírral —

KÍSÉRLETI KIADVÁNY

Bessenyei Bertalan, *Urbánus madarak*, vizsgamunka

KÍSÉRLETI TIPOGRÁFIA

Bessenyei Bertalan, *betűterv*, dinamikus
arcuati tipográfia-fejlesztés —
Krizsanyik István: *szövegkísérlet* —

A grafikai tervezést megelőző első, legfontosabb tennivaló az elemzés, és legfontosabb cél a pontos kifejezés. Azt vettem észre, hogy már ennél a pontnál, látszólag triviális, alapvető dolgokat nem definiálnak az emberek, nem vesznek figyelembe a diákok, ami később hátráltatja, nehezíti a tervezési folyamatot. Fontos, hogy ilyenkor úgy tekintünk a világra, mint egy naiv gyerek, és fogalmazzuk meg a látszólag legegyszerűbb dolgokat, például: *ez a plakát álló formátumú*. Egyértelmű, hiszen látjuk, mégsem fogalmazódik meg bennünk, ezért később sem fogunk tudni tudatosan tervezni ezzel a fix elemmel.

A tervezés folyamán ezeket a „láthatatlan” elemeket kell magunk számára láthatóvá tenni. Olyan elemekből kell felépíteni egy teljes világot, amiket majd a néző nem fog tudni megnevezni, úgy ahogy mi se tudtuk korábban. Szóközők, margók, betűtípusok, színek, arányok, papírtípusok. Az apró részletektől lesz a semmilyen, valamilyen.

Később, a már tudatosan használt vizuális elemekkel kell tudnunk különböző folyamatokat érzéseket, élményeket, megfogalmazni és átadni. Egy csomagolás papírjának érdessége, különleges textúrája milyen érzést ad? Hogyan növeli a termék eladhatóságát? Egy könyv méretének megválasztásánál tervezünk-e azzal, hogy hol, milyen helyzetben fogják majd olvasni? Figyelünk-e arra egy szórólapnál, hogy ha az valakinek a kezébe kerül, kényelmesen el tudja tenni?

A jó tervezőnek át kell látni, be kell építeni az igénytől a grafikai projekt utóéletéig minden fázist, ami rohanó világunkban egyre nehezebb. A webnek köszönhetően, hihetetlenül sok minden történik egyszerre az életünkben. Túl hamar találhatunk rengeteg jó és rossz példát. Nagyon könnyű belekerülni az olyan, rutinokkal teli életvitelbe, ahol nincsenek kihívások, nem kell felelősséget vállalni, nem kell egyéni kiállni magunkért és másokért, s azon sem kell gondolkodnunk, hogyan működik a világ körülöttünk.

Grafikusként a véleményünk megfogalmazása éppolyan fontos része a tervnek, mint a grafikai eszköztár formai elemei. Meg kell tanulnunk tudatosan, összhangban élni a környezetünkkel. Ezen keresztül nézve az ok-okozati összefüggéseket, lesz őszinte mondani valónk, és leszünk képesek kommunikálni, pozitív hatással lenni mások életére is.

ÉLETKÉPEK A BUDAI RAJZISKOLÁBÓL
*Jubileumi ünneplés, vendégelőadók,
versenyszervezések,
tanári tanulmányutak, kiállítások,
beszélgetések, tehetségprogramok*

ÉLETKÉPEK A BUDAI RAJZISKOLÁBÓL
*Tanfolyamok, nyári programok,
fotózás a Nyílt napon, műbelygmunka,
tervezői és rajzi konzultációk,
évszabó-évszáró események*

TANÁRAINK

Appelshoffer Péter DLA _____
Asztalos Tamás _____
Balázs Marianna _____
Balla Lajos _____
Bodó Bence Levente _____
Borsa Aliz _____
Breznay András _____
Dévai Zsófia _____
Donnák János _____
Egri Zoltán _____
Fábián Noémi _____
Ferenczi Anita _____
Füleki Zsuzsa _____
Füzes Gergely _____
Gadácsi Tibor _____
Gera Noémi _____
Hajdu László _____
Hegyi Béla _____
Illés Barna _____
Kemény Péter _____
Kelemen Marcel _____
Kováts Borbála _____
Latin Anna _____
Lelkes A. Gergely _____
Lerch Péter _____
Lisztes Edina _____
Lódi Virág _____
Morvay Zsófia _____
Mózessy Egon _____
Pálfalusi Attila Viktor _____
Pálfői György László _____
Vörös-Skrapits Borbála _____
Szalay György _____
Taskovics Dorka _____
Ulrich Sára _____

MUNKATÁRSAINK

Dombi Tünde _____
Kollárik Marianna _____
Szombathelyi Réka _____

Kovács Zsuzsi _____
Blaskó István _____
Rapcsák Krisztián _____

VEZETŐSÉG

Lázár Zsuzsa _____
Hajdu László _____
Hajdú Zsófia _____

AZ ISKOLA ALAPÍTÓI

Lázár Zsuzsa _____
Formanek Zsuzsanna _____
Hajdú Zsófia _____

Köszönettel tartozunk tanárainknak, akik az elmúlt 25 évben egy-egy mozaikkal, vagy nagyon sokkal, hozzájárultak a iskola épüléséhez.

Appelshoffer Péter DLA _____ **Asztalos Tamás** _____ Balás Benedek _____ **Balázs Marianna** _____
Balla Dóra _____ **Balla Lajos** _____ **Bán Blanka Sára** _____ Bányai Zsuzsanna _____
Bárdi Anna _____ Bélafalvy Balázs † _____ Bíró B. Titanilla _____ Bíró László _____ **Bodó Bence Levente** _____
Bodor Bernadett _____ Borbás Tibor † _____ **Borsa Aliz** _____ Bráda Enikő _____
Bráda Judit _____ Breznay András _____ Budai Enikő _____ Buzás Aliz _____ Czebe István _____
Császár Gábor _____ Cseke Szilárd _____ Csontó Lajos _____ Czeglédi Adél _____
Dévai Zsófia _____ Diós Gabriella _____ **Donnák János** _____ Dr. Albertini Béla _____
Dr. Gulyás Péter _____ Ecsenszkiné Pencz Rita _____ **Egri Zoltán** _____ Énekes Ferenc _____
Fábián Noémi _____ Farkas Anna _____ Fátyol Viola _____ Fehér Réka _____ Fekete Zsolt _____
Ferencz Miklós _____ Ferenczi Anita _____ **Formanek Zsuzsanna** _____ Furulyás Barbara _____
Füleki Zsuzsa _____ **Füzes Gergely** _____ **Gadácsi Tibor** _____ Gál Ilona _____
Gera Noémi _____ Glazer Katalin _____ Gulyás Miklós _____ **Hajdu László** _____
Hajdú Zsófia _____ Halasi Zoltán _____ Halla József _____ Hasenstaub Lívia _____ **Hegyi Béla** _____
Hellenbach Gabriella _____ **Herényi Blanka** _____ Hídvégi Éva _____ Hornyák Ágnes _____
Horváth Katalin _____ **Illés Barna** _____ Illéssy Lenke _____ Jancsó Gábor _____
Jermakov Katalin _____ Kádár Levente _____ **Kelemen Marcel** _____ **Kemény Péter** _____
Kéri Imre _____ Király Fanni _____ Király Rajmund _____ Kismarty Lechner Balázs _____
Kiss György Ádám _____ Kisskovács Eszter _____ Kissné Budai Rita _____ Kokas László _____
Kokas Nikolett _____ Kottek Péter _____ Kovách Gergő _____ **Kováts Borbála** _____
Kulinyi István _____ **Latin Anna** _____ **Lázár Zsuzsa** _____ Lehotay Zoltán _____
Lelkes András Gergely _____ Lengyel Anna _____ Lenkei Balázs _____ **Lerch Péter** _____
Ligeti Edina _____ **Lisztes Edina** _____ **Lódi Virág** _____ Lőrincz Réka _____ Makáryné Fodor Éva _____
Márton Rózsa _____ Mascher Róbert _____ Mészáros Péter _____ Módy Péter _____
Molnár Zoltán _____ Morvay Anna _____ **Morvay Zsófia** _____ **Mózessy Egon** _____
Nádai Ferenc _____ Nagy László _____ Orient Enikő _____ **Pálfalusi Attila Viktor** _____
Pálfői György László _____ Paulovkin Boglárka _____ Pecsics Mária _____ Pinviczky Judit _____
Polgár Attila † _____ Prokob Krisztián _____ Puskás Barnabás _____ Rófusz Ferenc _____
Sándor László _____ Somogyi Krisztina _____ Stomfai Krisztina _____ Sulyok Levente _____
Szabó Fruzsina _____ Szalai Attila _____ **Szalay György** _____ Szalma Ágnes _____
Szalma Edit _____ Szegedi Csaba _____ Szekeres Zsuzsanna _____ Szigeti Tamás _____
Szórády István Ödön _____ Szűcs Blanka _____ Szücsy Krisztina _____ **Tamás Iván** _____
Taskovics Dorka _____ Tóth Krisztina _____ Tóth Yoka Zsolt _____ Túri Péter _____ Ulrich Nóra _____
Ulrich Sára _____ Vágó Márta Dóra _____ Várbiro Kinga _____ Varga Edina _____
Varga Gábor Ákos _____ Vastag Ágnes _____ **Vörös-Skrapits Borbála** _____ Wróbel Péter _____
Zágon Mariann _____ Zámori Ágnes>

BUDAI
RAJZISKOLA

ALAPSZÍNEK

**Budai Rajziskola – Alapfokú Művészeti
Iskola és Szakgimnázium**

Cím: 1123 Budapest Alkotás utca 45.

Telefon: +36 1 355 0341

E-mail: budairajziskola@t-online.hu

www.budairajziskola.hu

www.facebook.com/budairajz

*Köszönjük tanáraink, munkatársaink
és diákjaink együttműködését és a könyv
létrehozásához nyújtott segítségüket.*